

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Інститут _____ **Навчально-науковий інститут економіки і управління**

Кафедра _____ **економіки і права**

«До захисту в ЕК»

Директор інституту

(підпис) **Олег ШЕРЕМЕТ.**
(прізвище та ініціали)

«___» _____ 2024 р.

«До захисту допущено»

В.о. завідувача кафедри

(підпис) **Юлія ЛЕВЧЕНКО**
(прізвище та ініціали)

«___» _____ 2024 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА**

зі спеціальності _____ **051 «Економіка»**
(код та назва спеціальності)

освітньо-професійної програми _____ **«Економіка підприємства»**

на тему: «Економічний механізм формування витрат підприємства
у конкурентному середовищі»

Виконав здобувач 2 курсу групи ЕП-1-1М

Власов Юрій Васильович
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

(підпис)

Керівник _____ **Відоменко Оксана Іванівна**
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

(підпис)

Рецензент _____ **Петухова О.М.**
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Я як здобувач Національного університету харчових технологій розумію і підтримую політику університету з академічної доброчесності. Я не надавав і не одержував недозволеної допомоги під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Здобувач _____
(підпис)

Київ – 2024 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут Навчально-науковий інститут Економіки і управління

Кафедра Економіки і права

Освітній ступінь Магістр

Спеціальність 051 «Економіка»

(шифр і назва)

Освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»

(назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о.зав.кафедри економіки і права

Юлія ЛЕВЧЕНКО

«02» вересня 2024 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

Власова Юрія Васильовича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Економічний механізм формування витрат підприємства у конкурентному середовищі»

керівник роботи Відоменко Оксана Іванівна, доцент, кандидат економічних наук
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «30» серпня 2024 року № 670-КС

2. Строк подання здобувачем роботи 02.12.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативні акти України, монографії, посібники, підручники, наукові статті відповідно до обраної теми, фінансова звітність підприємства

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити).

Розділ 1. Теоретичні засади дослідження економічного механізму формування витрат підприємства у конкурентному середовищі. Розділ 2. Аналіз ефективності діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод». Розділ 3. Аналіз економічного механізму формування витрат ТОВ «Пирятинський сирзавод» у конкурентному середовищі. Розділ 4. Шляхи вдосконалення економічного механізму формування витрат ТОВ «Пирятинський сирзавод» з урахуванням впливу конкурентного середовища

Перелік графічного матеріалу.

презентаційний матеріал: 26 табл., 11 рис.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 02 вересня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Розроблення та затвердження плану роботи керівником	15.09.2024 р.	виконано
2	Написання розділу 1	17.10.2024 р.	виконано
3	Робота над розділами 2, 3	12.11.2024 р.	виконано
4	Підготовка розділу 4	20.11.2024 р.	виконано
5	Остаточне оформлення роботи. Формування висновків і пропозицій, проекту доповіді, презентації. Погодження з керівником кваліфікаційної роботи	до 02.12.2024 р.	виконано
6	Попередній захист кваліфікаційної роботи	27.11.2024 р.	виконано
7	Проходження перевірки на антиплагіат	до 10.12.2024 р.	виконано
8	Подання завершеної роботи на розгляд завідувачу кафедри	02.12.2024 р.	виконано
9	Отримання зовнішньої рецензії, оформлення необхідних документів для захисту	05.12.2024 р.	виконано
10	Захист кваліфікаційної роботи	.12.2024 р.	виконано

Здобувач _____
(підпис)

Керівник роботи _____
(підпис)

Власов Ю.В. _____
(прізвище та ініціали)

Відоменко О.І. _____
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Власов Ю.В. Економічний механізм формування витрат підприємства у конкурентному середовищі. Київ. НУХТ 2024.

Дана кваліфікаційна робота присвячена економіко-правовому забезпеченню комплексу заходів зі зниження витрат на підприємстві. Основною метою дослідження є вивчення комплексу заходів, спрямованих на ефективне управління витратами та їх зниження на підприємстві.

У роботі визначено основні види витрат, які виникають на підприємстві, такі як сировина, матеріали, оплата праці, енергія, транспортні витрати тощо. Запропоновано шляхи скорочення цих витрат, такі як оптимізація виробничих процесів, раціоналізація використання ресурсів, удосконалення логістики та постачання, впровадження сучасних технологій та автоматизації.

Також проведений аналіз правового регулювання діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод» з метою виявлення нормативних вимог, що стосуються економіко-правового забезпечення зниження витрат. Розглянуті вимоги щодо документації, звітності, контролю та інших аспектів, які пов'язані з ефективним управлінням витратами на підприємстві.

Отже, дана кваліфікаційна робота містить важливі висновки та рекомендації щодо економіко-правового забезпечення комплексу заходів зі зниження витрат на підприємстві. Вона є актуальною для фахівців у галузі економіки, права та управління, які зацікавлені у вдосконаленні процесів управління витратами та підвищенні ефективності діяльності підприємства.

Ключові слова: витрати, аналіз витрат, управління витратами, зниження витрат, фінансовий результат, прибуток.

ABSTRACT

Vlasov Yu.V. Economic and legal provision of a set of measures to reduce enterprise costs. Kyiv. NUFT 2024.

This qualification work is devoted to the economic and legal provision of a set of measures to reduce costs at the enterprise. The main goal of the study is to study a set of measures aimed at effective cost management and their reduction at the enterprise.

The work defines the main types of costs that arise at the enterprise, such as raw materials, materials, wages, energy, transport costs, etc. Ways to reduce these costs are proposed, such as optimization of production processes, rationalization of resource use, improvement of logistics and supply, introduction of modern technologies and automation.

An analysis of the legal regulation of the activity of Pirjatin LLC was also carried out in order to identify regulatory requirements related to the economic and legal provision of cost reduction. Considered requirements for documentation, reporting, control and other aspects related to effective cost management at the enterprise.

Therefore, this qualification work contains important conclusions and recommendations regarding the economic and legal provision of a set of measures to reduce costs at the enterprise. It is relevant for specialists in the field of economics, law and management, who are interested in improving the processes of cost management and increasing the efficiency of the enterprise.

Key words: costs, cost analysis, cost management, cost reduction, financial result, profit.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА У КОНКУРЕНТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	9
1.1. Економічна сутність витрат підприємства та їх класифікація.....	9
1.2. Фактори впливу конкурентного середовища та формування витрат підприємства.....	19
1.3. Економічний механізм формування витрат підприємства з урахуванням впливу конкурентного середовища.....	26
Висновки до розділу 1	41
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ "ПИРЯТИНСЬ- КИЙ СИРЗАВОД»	43
2.1. Загальна характеристика підприємства	43
2.2. Аналіз ефективності діяльності та ресурсів підприємства	47
2.3. Оцінка фінансового стану підприємства	54
Висновки до розділу 2	59
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ТОВ «ПИРЯТИНСЬКИЙ СИРЗАВОД» У КОНКУРЕНТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	62
3.1. Аналіз витрат підприємства та економічний механізм їх формування.....	62
3.2. Дослідження конкурентного ринку підприємства.....	72
Висновки до розділу 3	78
РОЗДІЛ 4. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ТОВ «ПИРЯТИНСЬКИЙ СИРЗАВОД» З УРАХУВАННЯМ ВПЛИВУ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	80
4.1. Напрями вдосконалення механізму формування витрат підприємства з урахуванням конкурентного середовища.....	80
4.2. Впровадження інноваційних рішень при обліку та формуванні витрат підприємства.....	90
4.3. Обґрунтування розширення асортименту продукції з метою скорочення постійних витрат за рахунок зростання обсягів реалізації	102
Висновки до розділу 4	115
ВИСНОВКИ.....	117
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	122
ДОДАТКИ.....	127

ВСТУП

У сучасному бізнес-середовищі підприємства стикаються зі зростаючим конкурентним тиском. Зниження витрат є одним з ключових факторів, який дозволяє підприємствам зберігати конкурентоспроможність та здатність протистояти конкуренції на ринку. Ефективне управління витратами дозволяє підприємствам оптимізувати використання своїх ресурсів, таких як людські, матеріальні та фінансові ресурси. Це допомагає забезпечити оптимальну вартість продукції або послуги, знизити витрати на виробництво та підтримувати прибутковість підприємства. Оптимізація витрат сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства. Це може включати впровадження нових технологій, автоматизацію процесів, вдосконалення організаційної структури та управління.

Ефективне управління витратами допомагає забезпечити фінансову стійкість підприємства. Зниження непродуктивних витрат та оптимізація фінансових процесів дозволяють підприємству мати достатні ресурси для розвитку, інвестицій та забезпечення потреб бізнесу. Зменшення витрат пов'язане з впровадженням ефективних юридичних механізмів і практик. Це включає дотримання законодавства щодо оподаткування, контрактів, праці та інших юридичних аспектів, що допомагають уникати негативних наслідків, пов'язаних з порушенням правових норм. Зменшення витрат сприяє зменшенню негативного впливу підприємства на навколишнє середовище та суспільство. Ефективне управління витратами враховує аспекти сталого розвитку, екологічну збалансованість та соціальну відповідальність.

Дослідження питань економіко-правового забезпечення комплексу заходів зі зниження витрат підприємства виконувалися різними вченими у галузі економіки та права, а саме: Michael Porter, Peter Drucker, Thomas Nagle, Robert S. Kaplan, Costas Markides, Clayton M. Christensen та інші. Серед вітчизняних вчених, цим питанням приділяли увагу: О. В. Іваненко,

Л. М. Степанова, В. П. Ковальчук, О. М. Степаненко, О. В. Гриценко, І. М. Кравченко, А. С. Шевченко, Ю. В. Козак та інші.

Метою дослідження є вивчення економічного механізму формування витрат підприємства у конкурентному середовищі.

Об'єктом дослідження є діяльність ТОВ «Пирятинський сирзавод», яке є одним з провідних підприємств на ринку молочної промисловості, знаним далеко за межами свого регіону.

Предметом дослідження є особливості економічного механізму формування витрат підприємства з урахуванням впливу конкурентного ринку.

Інформаційною базою роботи стали навчальні та наукові видання, публікації у періодичних виданнях; звітність ТОВ «Пирятинський сирзавод», інформація з сайту підприємства, а також матеріали виробничої та переддипломної практик.

Результати дослідження пройшли апробацію на IV Міжнародній науково-практичній конференції: «Scientific research: modern challenges and future prospects», грудень 2024 р.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний обсяг роботи викладений на 126 сторінках (до додатків). Робота містить 11 рисунків та 26 таблиць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА У КОНКУРЕНТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

1.1. Економічна сутність витрат підприємства та їх класифікація

Незалежно від структури власності, форми організації, організаційно-правової форми, виду та обсягу діяльності, місцезнаходження тощо, всі компанії зобов'язані нести витрати, і сподіваються отримувати доходи. Тому, всі підприємства мають управляти грошовими потоками в системі «доходи-витрати». Жоден бізнес, який не може продавати свою продукцію, оплачувати рахунки або платити своїм працівникам, не може досягти стійкого успіху.

Вид, форма, обсяг, структура та зміст витрат і доходів підприємства постійно змінюються під впливом багатьох факторів, зокрема суспільно-економічних формацій, типів економіки, глобальних політичних та економічних тенденцій і процесів. У сучасних умовах значний вплив на витрати та доходи підприємств мають економічна глобалізація, світова фінансова криза [5]. А в нинішніх умовах нашої країни, найбільший вплив нині має непередбачуваність ситуації, у зв'язку із повномасштабною агресією проти України та військові дії і обстріли.

В економічній теорії існують різні підходи до визначення та класифікації витрат виробництва. Так, «витрати» - це зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) [3].

Відповідно до фіскально-юридичного словника, витрати - це сума всіх витрат у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних платником податку в процесі його господарської діяльності, які призводять до зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань і призводять до зменшення капіталу (за винятком зменшення

капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власником) крім змін у статутному капіталі за рахунок його вилучення або розподілу) [45].

Витрати в економіці - це зменшення економічних вигод у результаті вибуття грошових коштів або іншого майна. У вітчизняній економічній літературі витрати виробництва поділяються на витрати суспільства та витрати базової одиниці - підприємства. Витрати суспільства - це сукупність витрат (матеріальних і трудових), які відображають витрати на виробництво кінцевих благ для суспільства. Іншими словами, це витрати всієї суспільної праці, необхідної для виробництва кінцевого продукту. Витрати включають спожиті засоби виробництва, заробітну плату та прибуток і приймають форму вартості товару.

Політичні економісти розглядають витрати як одну з найважливіших економічних категорій із загальноекономічної точки зору. Однак більшість з них використовують категорії «витрати виробництва» та «витрати на виробництво»; в Економічній енциклопедії за редакцією проф. С.В. Мочерного зазначено, що «...витрати виробництва - це виробничі ресурси, спожиті підприємством у процесі виробництва продукту». Витрати виробництва також розглядаються як «витрати на придбання робочої сили, засобів виробництва (знарядь і предметів праці, включаючи землю) та інших основних факторів виробництва для виготовлення продукту за певний період».

На думку деяких науковців, виробнича собівартість - це «вартість ресурсів, задіяних у виробництві кінцевого продукту підприємства». В економічній науці розрізняють економічну та бухгалтерську собівартість. Першим типом користуються переважно економісти-теоретики, а другим - бухгалтери» [5].

Отже, можна погодитись, що «витрати виробництва» є вираженими грошовою формою витратами ресурсів, необхідних для виробництва суспільних благ (тобто, товарів і послуг).

Бюджетні видатки - видатки бюджету, надання кредитів з бюджету, погашення боргу, розміщення бюджетних коштів, придбання цінних паперів [3].

Витрати на операцію - це додаткові витрати, які безпосередньо пов'язані з придбанням, випуском або вибуттям фінансового активу чи фінансового зобов'язання і які суб'єкт господарювання не поніс би, якби він не випустив, не придбав або не продав фінансовий інструмент. Витрати на проведення операції включають винагороди, сплачені посередникам, консультантам, брокерам і дилерам, збори, сплачені регуляторам і біржам, податки та державні зобов'язання [3].

Таким чином, під витратами розуміють обсяг факторів виробництва (матеріальних, фінансових і трудових ресурсів), які підприємство споживає для здійснення господарської діяльності, спрямованої на отримання прибутку та фінансову максимізацію добробуту його власників. Усі витрати підприємства можна поділити на два основні блоки (див. дод.Л, рис. Л.1):

1) поточні витрати, пов'язані із закупівлею сировини та матеріалів, їх транспортуванням та зберіганням, утриманням матеріально-технічного обладнання, персоналом та іншими питаннями;

2) довгострокові (інвестиційні) витрати, пов'язані зі стратегічними цілями компанії, такі як будівництво, реконструкція або придбання нових об'єктів, придбання нових машин та обладнання.

Виробничі витрати - це витрати, які призводять до зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, тобто до зменшення капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками). Так, до них відносяться: витрати страховика; витрати на капітал; витрати майбутніх періодів; прямі витрати; витрати на інновацію; поточні витрати; капітальні витрати; альтернативні витрати; приведені витрати; витрати на будівництво; витрати виробництва; середні витрати; постійні витрати; перемінні витрати.

Витрати компанії включаються до собівартості продукції. Собівартість продукції як економічна категорія - це грошовий вираз витрат на виробництво і реалізацію продукції. Економічний зміст собівартості продукції полягає в тому, що він є комплексним економічним показником, що поєднує в собі

вартість спожитих засобів виробництва, витрати на оплату праці працівників підприємства та частину прибутку, що відраховується на соціальне страхування. Іншими словами, підприємства не можуть встановлювати ціни нижче собівартості, щоб уникнути збитків. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» - «собівартість реалізованої продукції складається з:

- виробничої собівартості продукція, яка була реалізована протягом звітного періоду;
- нерозподілених постійних загальновиробничих витрат;
- наднормових виробничих витрат.» [5].

Собівартість виробництва продукту включає:

1) прямі матеріальні витрати, які включають вартість сировини, основних матеріалів, напівфабрикатів і компонентів, допоміжних матеріалів та інших матеріалів, що можуть бути прямо віднесені на конкретну статтю витрат;

2) прямі трудові витрати, які включають заробітну плату та інші виплати працівникам, зайнятим у виробництві продукту, що можуть бути прямо віднесені на конкретну статтю витрат;

3) інші прямі витрати, що включають усі інші виробничі витрати, які можуть бути прямо віднесені на конкретну статтю витрат.

4) Інші прямі витрати включають усі інші виробничі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені на конкретну статтю витрат.

Витрати є одним із результатів діяльності бізнесу. У системі «виручка = витрати + прибуток» витрати обернено пропорційні прибутку. Іншими словами, чим більші витрати бізнесу (за однакової виручки), тим меншим буде його прибуток. Особливим способом класифікації капіталу є фінансовий результат. Отже, капітал є результатом діяльності підприємства, пов'язаної з виробництвом та реалізацією продукції (наданням послуг та здійсненням діяльності), а також є передумовою для здійснення інших видів господарської діяльності підприємства.

Зниження витрат, як стратегічне завдання, спрямоване на планування, аналіз, оцінку та контроль виконання запланованих робіт щодо витрат, а також пошук шляхів зниження собівартості продукції та виконуваних робіт (наданих послуг) [12]. Економічна сутність витрат компанії закладена у визначенні фінансових результатів. Фінансові результати – це:

- 1) залишок після сплати власникам усіх факторів виробництва;
- 2) різниця між виручкою від реалізації та відповідними витратами;
- 3) виручка за вирахуванням витрат, включаючи ресурси на відшкодування витрат;
- 4) порівняння доходів і витрат за звітний період;
- 5) розрахунок оподаткованого прибутку та нерозподіленого прибутку;
- 6) інструменти для визначення шляхів максимізації прибутку підприємства;
- 7) основи оцінки прибутковості та життєздатності бізнесу.

Як бачимо, витрати і доходи складають основу рахунків. А завдяки рахункам можна оцінити ефективність діяльності компанії.

Витрати підприємства можна класифікувати за різними ознаками. Класифікація витрат дуже потрібна для визначення вартості продукту та відповідного ціноутворення, окрім цього, для визначення виробничих витрат, тобто витрат локального характеру. Класифікація витрат дуже важлива для контролю витрат і особливо для розрахунку виробничої собівартості для різних цілей контролю (табл. 1.1).

Основні витрати - це витрати, безпосередньо пов'язані з виробничим (технічним) процесом виготовлення продукції (виконання завдання, надання послуги). Вони становлять найважливішу частину собівартості продукції і в деяких галузях можуть досягати 90% витрат. Непрямі витрати - це витрати, пов'язані з організацією, обслуговуванням і управлінням виробництвом. Розмір цих витрат залежить від галузі, робочого місця і структури управління підприємством.

Класифікація витрат за різними якісними критеріями

Ознаки класифікації (якісні критерії)	Групи витрат
За відношенням до виробничого процесу	– основні витрати – накладні витрати
За відношенням до обсягів виробництва	– умовно-постійні витрати – умовно-змінні витрати
За єдністю складу	– <u>одноеlementні</u> витрати – комплексні витрати
За способом віднесення на собівартість окремих видів виробництва	– прямі витрати – непрямі витрати
За доцільністю	– продуктивні витрати – непродуктивні витрати
За календарним періодом	– поточні витрати – одноразові витрати
За видами витрат	– витрати за економічними елементами – витрати за статтями калькуляції

Джерело: Складено на основі аналізу літературних джерел [31, 35]

Залежно від обсягу діяльності витрати можна поділити на змінні та постійні. Змінні витрати - це витрати, які змінюються пропорційно зміні обсягу виробництва (випуску). Тому їхня величина на одиницю продукції залишається незмінною. Постійні витрати - це витрати (умовно-постійні), величина яких не змінюється або майже не змінюється залежно від зміни обсягу випуску (наприклад, адміністративні витрати, загальновиробничі витрати). Витрати виробництва є динамічними і постійно змінюються під впливом різних факторів. Чіткий поділ на змінні та постійні витрати є досить умовним. Так, змінні витрати можуть змінюватися внаслідок впровадження нових технологій або зміни цін на сировину. Постійні витрати також не є абсолютно стабільними і можуть змінюватися при значних змінах обсягу виробництва. Тому, більш коректним буде говорити про умовно-змінні та умовно-постійні витрати.

Існують одноеlementні та комбіновані витрати. Так:

- одноелементні витрати – це витрати, які складаються з одного, чітко визначеного економічного елемента. Вони є однорідними за своєю природою і не потребують подальшого поділу на складові частини. Прикладами таких витрат є: вартість сировини, оплата праці основних виробничих робітників, витрати на паливо та енергію;

- комплексні витрати, навпаки, об'єднують в собі кілька економічних елементів. Типовим прикладом є загальновиробничі витрати. До них належать амортизація обладнання, заробітна плата допоміжних робітників, витрати на освітлення, опалення тощо. Ці витрати не можуть бути безпосередньо віднесені на конкретний вид продукції, а розподіляються між усіма видами продукції.

Витрати можна розділити на прямі та непрямі за методом включення до собівартості. Прямі витрати – це витрати, які безпосередньо пов'язані з виробництвом конкретного продукту або послуги і можуть бути точно обчислені для кожної одиниці продукції (наприклад, витрати на сировину, матеріали, комплектуючі, заробітна плата основних виробничих робітників та інші безпосередньо пов'язані з виробництвом витрати). Непрямі витрати – це витрати, які не можуть бути точно віднесені на конкретний вид продукції або послуги. Вони обслуговують виробництво в цілому і потребують розподілу на окремі види продукції за допомогою спеціальних методів (наприклад, амортизація обладнання, заробітна плата допоміжних робітників, витрати на освітлення та опалення).

Щоб підвищити точність визначення собівартості продукції, слід прагнути до збільшення частки прямих витрат. Адже прямі витрати безпосередньо пов'язані з виробництвом конкретного виду продукції і можуть бути точно обчислені. Зменшення частки непрямих витрат, які потребують розподілу, дозволяє уникнути неточностей у калькуляції.

Витрати поділяються на продуктивні та непродуктивні. Продуктивні витрати – це необхідні витрати для виробництва продукції, які забезпечують досягнення поставлених цілей. Непродуктивні витрати, навпаки, виникають

внаслідок неефективної роботи, браку, простоїв тощо. Ідеальним є стан, коли всі витрати є продуктивними, що свідчить про ефективну організацію виробництва.

Виділяють також поточні та капітальні (або одноразові) витрати. Поточні витрати: витрати на сировину, матеріали, заробітну плату виробничих робітників, енергоносії, оренду виробничих приміщень, амортизацію основних засобів. Одноразові витрати: витрати на дослідження та розробки, придбання ліцензій, витрати на навчання персоналу, виплати відпускних, премії за особливі досягнення.

При визначенні об'єкта оподаткування враховуються витрати операційної діяльності, до яких належать:

1. Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг): безпосередні витрати на виробництво та реалізацію.

2. Банківські витрати:

- процентні (за кредитами, депозитами, цінними паперами);
- комісійні (за розрахунково-касове обслуговування, валютні операції тощо);
- інші (збитки від валютних операцій, страхові резерви, витрати на факторинг, витрати на реалізацію заставленого майна).

Крім того, можуть враховуватися інші витрати, передбачені податковим законодавством

Принцип узгодження в бухгалтерському обліку передбачає, що доходи та витрати, пов'язані з однією операцією, повинні відображатися в тому ж звітному періоді. Тобто, якщо підприємство отримало дохід від продажу товару в певному місяці, то і всі витрати, пов'язані з виробництвом та продажем цього товару, також відносяться на цей місяць. Інші витрати, які не пов'язані безпосередньо з виробництвом та продажем продукції, відносяться на той період, в якому вони фактично були понесені.

Відповідно до Податкового кодексу України, підприємства мають право включати благодійні внески до складу своїх витрат. Це означає, що суми, спрямовані на підтримку неприбуткових організацій, можуть зменшити об'єкт

оподаткування прибутку підприємства. Однак, для того щоб такі витрати були визнані податковими, необхідно дотримуватися певних умов. Благодійні внески повинні бути реально передані неприбутковій організації. Це може бути як грошова сума, так і матеріальні цінності, роботи чи послуги. Для підтвердження факту здійснення благодійного внеску підприємство повинно мати відповідні документи: платіжні доручення, акти приймання-передачі тощо. Одержувачем благодійних внесків може бути лише організація, яка має статус неприбуткової відповідно до законодавства України.

Собівартість придбаних товарів складається з ціни, за якою вони були придбані, мита, витрат на доставку та будь-яких додаткових витрат, необхідних для підготовки товарів до продажу (наприклад, упаковка, маркування).

Собівартість виробів, робіт чи послуг визначається сумою таких витрат:

- 1) прямі матеріальні витрати - вартість сировини, матеріалів, комплектуючих, які безпосередньо входять до складу готового продукту;
- 2) прямі витрати на оплату праці - заробітна плата працівників, безпосередньо зайнятих у виробництві;
- 3) амортизація - знос обладнання та інших активів, які використовуються у виробництві;
- 4) загальновиробничі витрати - непрямі витрати, пов'язані з виробництвом (оплата оренди, енергоносіїв, заробітна плата допоміжних робітників тощо);
- 5) вартість придбаних послуг - витрати на послуги, необхідні для виробництва (наприклад, транспортні послуги, послуги з технічного обслуговування);
- 6) інші прямі витрати - будь-які інші витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені на виробництво.

Інші витрати (в бухгалтерському обліку) – це широка категорія, яка охоплює різноманітні витрати підприємства, що не відносяться безпосередньо до виробництва або реалізації продукції. Ця категорія є досить неоднорідною

і включає в себе як постійні, так і змінні витрати, пов'язані з різними аспектами діяльності підприємства. До складу інших витрат традиційно включають адміністративні витрати, пов'язані з управлінням підприємством, витрати на збут, які виникають при реалізації продукції, та інші операційні витрати. Останні можуть включати витрати від операцій з іноземною валютою, втрати від курсових різниць, амортизацію активів, наданих в оренду, та інші. Важливо зазначити, що не всі витрати підприємства можуть бути включені до складу податкових витрат. Так, витрати, не пов'язані з господарською діяльністю, не враховуються при визначенні оподатковуваного прибутку.

Детальніше розглянемо окремі види інших витрат. До адміністративних витрат відносяться витрати на утримання апарату управління, оплату праці адміністративного персоналу, оренду офісних приміщень тощо. Витрати на збут включають витрати на рекламу, маркетинг, доставку продукції, заробітну плату торгових агентів. Інші операційні витрати є досить різноманітними і можуть включати витрати на представницькі заходи, благодійність, штрафи, а також витрати, пов'язані з придбанням нематеріальних активів.

Особливу увагу слід звернути на витрати, пов'язані з придбанням послуг у нерезидентів. Такі витрати можуть бути обмежені або зовсім не включатися до складу податкових витрат, якщо нерезидент має офшорний статус або якщо ці послуги пов'язані з інжинірингом. Це пов'язано з тим, що законодавство багатьох країн, в тому числі України, спрямоване на протидію ухиленню від сплати податків шляхом переміщення прибутків в офшорні зони.

Отже, інші витрати є важливою складовою системи бухгалтерського обліку. Правильне визначення та класифікація цих витрат дозволяє отримати достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства та забезпечити точний розрахунок податкових зобов'язань. [3]

Поширену класифікацію витрат зображено у дод. П (на рис. П.2).

Правильна класифікація витрат є ключовим елементом для проведення ефективного аналізу фінансово-господарської діяльності банку. Традиційні підходи до класифікації, такі як поділ за видами операцій та структурними

підрозділами, хоча й мають свою цінність, можуть бути недостатніми для сучасних банків. Створення більш деталізованих та адаптованих систем класифікації дозволяє отримати більш точні та релевантні дані для прийняття управлінських рішень. Однак при цьому необхідно враховувати, що надмірна деталізація може ускладнити систему обліку і зробити її менш ефективною.

Структура витрат, пов'язаних з банківськими розрахунками за податковими зобов'язаннями, має кілька складових. Перша – це безпосередні платежі до бюджету у вигляді податків та зборів. Друга група витрат пов'язана з оплатою праці співробітників, які здійснюють розрахунки та облік податків. І, нарешті, третя група – це витрати на технічне забезпечення процесу, включаючи програмне забезпечення, обладнання та консультаційні послуги.

Витрати на адміністрування розрахунків за податковими зобов'язаннями є суттєвою складовою загальних витрат банку. Вони тісно пов'язані з матеріально-технічним забезпеченням цього процесу. Для більш детального аналізу витрат, пов'язаних з адмініструванням податкових розрахунків, їх можна поділити на дві основні групи: матеріальні та нематеріальні. До матеріальних витрат належить вартість технічного обладнання (комп'ютери, сервери, принтери), основних засобів (меблі, приміщення), а також канцелярських товарів, які використовуються в процесі проведення та контролю податкових розрахунків. Нематеріальні витрати пов'язані з придбанням та використанням інтелектуальної власності, такої як ліцензії на програмне забезпечення, а також з оплатою послуг, пов'язаних з обслуговуванням цього програмного забезпечення [15].

1.2. Фактори впливу конкурентного середовища на формування витрат підприємства

Поступова трансформація світу та України, динамічність зовнішнього середовища вимагають від компаній адаптації до нових умов, що призводить

до необхідності перегляду управлінських практик. Важливим питанням у цьому контексті є управління витратами.

У конкурентному середовищі правильне формування витрат є критично важливим для досягнення конкурентних переваг, оскільки воно безпосередньо впливає на здатність підприємства знижувати ціни, оптимізувати процеси та збільшувати свою рентабельність.

Формування витрат підприємства є важливим аспектом у процесі стратегічного управління та впливає на його конкурентоспроможність. У конкурентному середовищі витрати підприємства можуть змінюватися під впливом різноманітних факторів. До таких факторів, що можуть здійснювати значний вплив на формування витрат підприємства в умовах конкуренції відносять: конкурентний тиск, інновації та технологічні зміни, регулювання та податкова політика, сировина і постачальники, ринок праці і політика оплати праці тощо. Розглянемо їх детальніше.

Конкурентний тиск є одним з найбільш важливих факторів, що визначає рівень витрат підприємства. У конкурентному середовищі компанії змушені постійно адаптувати свою витратну політику, щоб зберегти або збільшити свою частку на ринку. Конкурентний тиск проявляється через: цінову конкуренцію, адаптацію до змін (нових стандартів), інтенсивність конкурентних стратегій. Так, конкуренція часто змушує підприємства знижувати ціни на свою продукцію або послуги, що, в свою чергу, може вплинути на рівень їх витрат. Підприємства змушені шукати шляхи зниження витрат без втрати якості товару чи послуги, щоб бути конкурентоспроможними на ринку. Зростання конкурентного тиску вимагає швидкої адаптації підприємства до нових вимог ринку, що може призвести до додаткових витрат на модифікацію виробничих процесів або вдосконалення продукції. При високому рівні конкуренції підприємства можуть інвестувати в маркетинг, рекламу, знижки або інші методи для залучення клієнтів, що також відображається на витратах.

Впровадження інновацій і технологічних змін є важливими чинниками, що впливають на витрати підприємства. Постійний розвиток технологій дозволяє знижувати витрати або змінювати структуру витрат. Так, впровадження новітніх технологій і автоматизованих систем може знизити витрати на працю та збільшити ефективність виробничих процесів. Однак, це може вимагати початкових інвестицій у закупівлю та встановлення нових технологій. Інноваційні продукти або послуги можуть потребувати додаткових витрат на дослідження та розробку, але в довгостроковій перспективі вони можуть дозволити знизити витрати, завдяки покращенню виробничих процесів і зниженню відходів. А інноваційні технології, спрямовані на енергоефективність, у свою чергу, можуть допомогти знизити витрати на енергію і ресурси, що важливо у виробничих галузях.

Державні регулювання, нормативи та податкова політика можуть значно вплинути на витрати підприємства. Податкові ставки, митні тарифи, ліцензування, сертифікація та інші регуляторні вимоги безпосередньо визначають структуру витрат підприємства. Так, підвищення податків або введення нових податків може збільшити витрати підприємства. Це особливо важливо для малих і середніх підприємств, які можуть не мати достатніх ресурсів для компенсації додаткових витрат. Витрати на отримання дозволів, ліцензій і сертифікатів можуть бути значними, особливо в галузях, що підлягають жорсткому контролю (наприклад, фармацевтика, харчова промисловість). А зміни в екологічному регулюванні (а саме посилення екологічних стандартів) може призвести до необхідності модернізації обладнання або виробничих процесів, що може вимагати великих капіталовкладень і збільшити витрати.

Вартість сировини є важливим чинником, що впливає на формування витрат підприємства. Зміни в цінах на сировину, а також умови постачання мають прямий вплив на витрати. Так, коливання цін на основні компоненти або сировину може серйозно вплинути на витрати підприємства (наприклад, зростання цін на енергоресурси або метали може збільшити витрати на

виробництво). Вибір постачальників і оптимізація логістичних витрат є важливими для зниження загальних витрат. Витрати можуть змінюватися залежно від умов контрактів, термінів поставок і вартості транспортування. Підприємства також можуть виявити потребу в зміні постачальників або переході на альтернативні джерела сировини через зміни на ринку, що може вплинути на витрати [18].

Витрати на працю також є важливим фактором у формуванні витрат підприємства, особливо в умовах конкуренції, коли підприємства змагаються за кваліфікованих працівників. Так, зростання конкуренції на ринку праці може призвести до підвищення витрат на оплату праці, оскільки компанії змушені пропонувати конкурентоспроможні заробітні плати та бонуси для залучення талановитих співробітників. Підвищення рівня кваліфікації працівників може вимагати додаткових витрат на навчання та курси, але це також може призвести до підвищення продуктивності праці та зниження витрат у довгостроковій перспективі. У певних випадках підприємства можуть вдаватися до аутсорсингу для зниження витрат на оплату праці, оскільки аутсорсинг може бути більш вигідним через нижчі зарплати в інших країнах або оптимізацію витрат на управлінські функції.

Управління витратами у конкурентному середовищі у першу чергу, передбачає: оптимізація витрат (через пошук шляхів їх зниження та реорганізацію процесів; використання аутсорсингу тощо); впровадження дієвих інструментів моніторингу та контролю витрат (а саме: впровадження діджиталізованої системи управлінського обліку, використання показників рентабельності для аналізу витрат та ін.); адаптація до змін у конкурентному середовищі, в т.ч. гнучкість у коригуванні витратної політики, прогнозування витрат і адаптація до майбутніх змін та ін.

Управління витратами - це системний підхід до управління фінансовими ресурсами компанії з метою оптимізації витрат і забезпечення ефективного використання грошових та інших ресурсів для досягнення стратегічних цілей і підвищення прибутковості компанії. Метою управління витратами є

ефективне та раціональне використання фінансових та інших ресурсів підприємства для досягнення стратегічних цілей і забезпечення фінансової стабільності та прибутковості. Ефективне управління витратами спрямоване на оптимізацію використання ресурсів підприємства з метою скорочення надмірних витрат і витрат, які не приносять значної вигоди підприємству. Це передбачає виявлення та раціональне управління витратами, які не сприяють досягненню стратегічних цілей і не додають відчутної цінності бізнесу [14].

Надлишкові витрати визначаються як витрати, що перевищують необхідний рівень або можуть бути зменшені без шкоди для якості чи ефективності. До них відносяться неефективні виробничі процеси, надмірні запаси сировини, неефективні адміністративні витрати, надмірні витрати на рекламу та перевищення бюджетних обмежень.

Ефективне управління витратами допомагає компаніям спрямовувати свої ресурси на найважливіші напрямки для досягнення стратегічних цілей, підвищення прибутковості, фінансової стабільності та конкурентоспроможності. В результаті компанії стають більш ефективними та здатними краще реагувати на зміни в економічному середовищі. Ефективне управління витратами допомагає компаніям бути більш конкурентоспроможними на своїх ринках, оскільки призводить до зниження цін на продукцію та підвищення її якості. Управління витратами допомагає компаніям бути більш гнучкими та оперативно реагувати на зміни на ринку та в економіці в цілому.

Отже, контроль витрат є важливою складовою фінансової стратегії будь-якого бізнесу. Сучасне ділове середовище вимагає від компаній не лише ефективного виробництва та надійного обслуговування клієнтів, але й ретельного моніторингу витрат. У кожній галузі та її сегментах існують специфічні чинники, які впливають на управління витратами, і розуміння цих чинників є критично важливим для досягнення фінансового успіху та конкурентоспроможності.

Тому розглянемо різні аспекти, які визначають специфіку управління витратами компанії та впливають на її фінансову стратегію. Фактори економічного, конкурентного, технологічного, політичного та глобального характеру відіграють важливу роль у формуванні стратегій управління витратами та можуть впливати на рішення компанії щодо використання ресурсів. Розглянемо детальніше ці фактори та їх вплив на ефективність управління витратами в сучасному бізнес-середовищі (рис. 1.1).

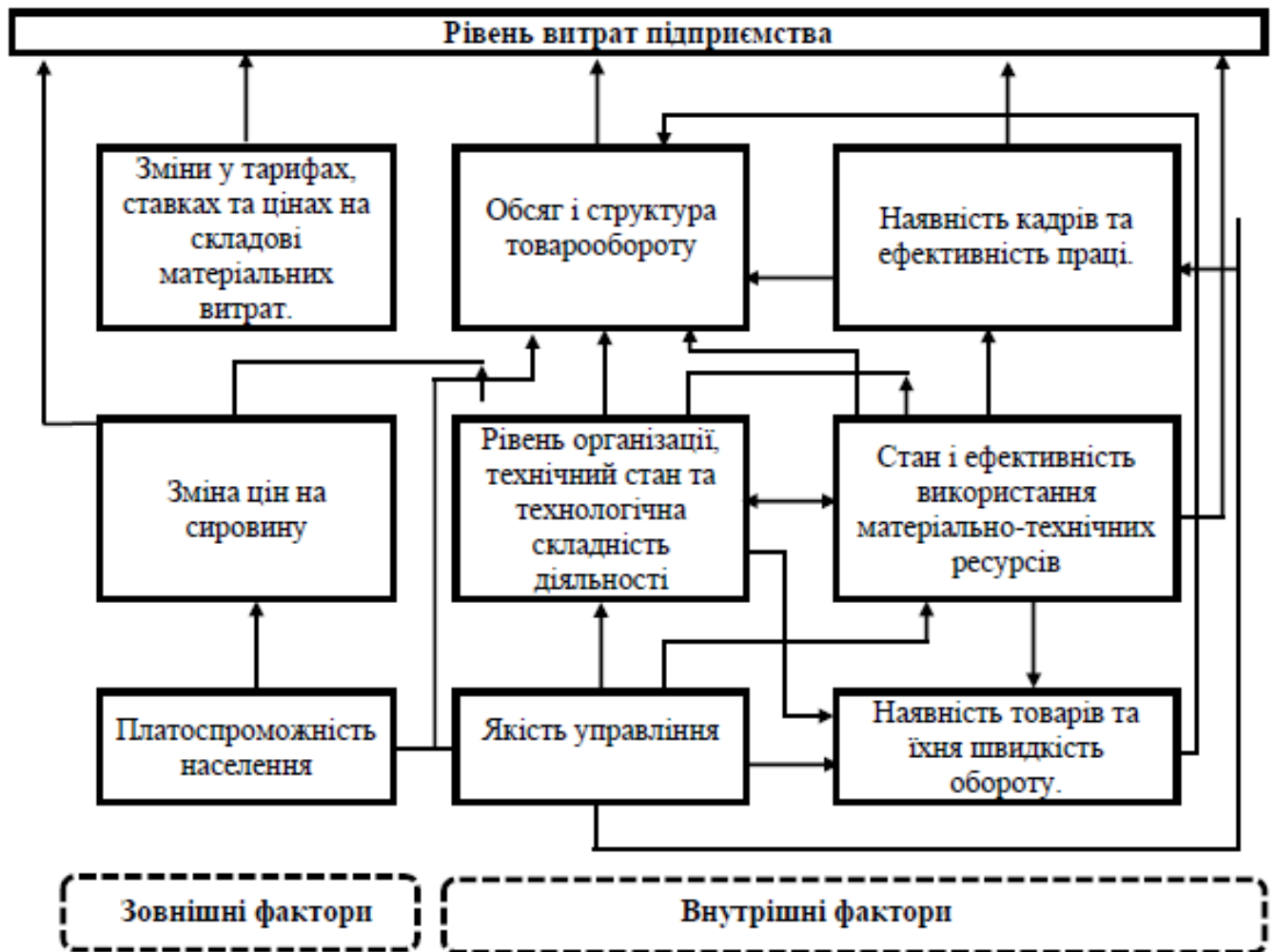

Рис. 1.1. Вплив різноманітних факторів на рівень витрат підприємства

(Джерело: складено на основі [11])

Як видно з рис. 1.1, більшість зовнішніх і внутрішніх факторів не тільки безпосередньо впливають на витрати, але й опосередковано впливають на обсяг і структуру продажів. Тому при аналізі витрат основним фактором, що впливає на формування рівня витрат, вважається товарообіг.

До внутрішніх факторів належать обсяг і структура товарообігу, забезпеченість трудовими ресурсами та продуктивність праці, забезпеченість матеріально-технічними ресурсами та їх продуктивність, наявність товарів та їх оборотність, рівень організації діяльності, технічний стан, технічна складність та якість менеджменту.

Серед зовнішніх факторів зміна тарифів, ставок та цін на сировину і матеріали безпосередньо впливає на рівень витрат обігу лише опосередковано. Коливання цін на сировину впливає на витрати опосередковано. Прямий вплив зумовлений тим, що деякі елементи витрат залежать у вартісному вираженні від обсягу реалізованої продукції. Товарообіг впливає не тільки на обсяг реалізованої продукції, але й на рівень цін на неї. Як наслідок, рівень витрат змінюється обернено пропорційно до зміни цін на товари.

Присутність кваліфікованого персоналу та ефективне управління ним має значний вплив на витрати компанії. Це пов'язано з тим, що витрати на оплату праці становлять значну частину загальних витрат компанії. Якщо зростання обороту на одного працівника перевищує зростання середньої заробітної плати, підвищення продуктивності праці призведе до економії витрат. Підвищення продуктивності праці можна досягти за рахунок збільшення обсягів виробництва, використання нових технологій та оптимізації робочих процесів. Також може бути важливим скорочення кількості працівників при збереженні або підвищенні ефективності виробництва.

Наявність та ефективне використання матеріально-технічних ресурсів мають значний вплив на рівень витрат підприємств. Впровадження нових технологій, автоматизація та оптимальне використання обладнання і торгових площ можуть призвести до значної економії коштів. Наявність та оборотність запасів є дуже важливими. Чим швидше оборотність запасів, тим менше коштів витрачається на їх зберігання. І навпаки, повільна оборотність запасів призводить до збільшення витрат на зберігання [15].

Ефективне внутрішнє управління передбачає оптимізацію бізнес-процесів, контроль витрат, планування та моніторинг фінансової діяльності. Це допомагає компаніям зменшити витрати, підвищити продуктивність та ефективніше використовувати ресурси. Управління запасами, оптимізація ланцюгів постачання та інші аспекти внутрішнього менеджменту можуть мати значний вплив на фінансові показники компанії.

Впровадження інновацій у систему управління витратами може допомогти бізнесу залишатися конкурентоспроможним. Використання новітніх технологій та інноваційних підходів може значно скоротити витрати та підвищити ефективність. Постійне вдосконалення систем управління витратами є важливим для компаній, які прагнуть стабільного успіху.

Аналізуючи результати та змінюючи стратегії, вони можуть адаптуватися до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Загалом, система управління витратами є важливим інструментом для досягнення фінансової стійкості та конкурентоспроможності на ринку. Ця система надає базовий план дій, який допоможе компаніям управляти своїми витратами, підвищити ефективність і досягти своїх стратегічних цілей.

1.3. Економічний механізм формування витрат підприємства з урахуванням впливу конкурентного середовища

Під економічними механізмами в промисловості слід розуміти систему правових, організаційно-управлінських, фінансово-економічних важелів, а також сукупність конкретних форм відносин [12]. За ринкових умов основними економічними механізмами в промисловому комплексі є цінові та фінансові механізми (рис. 1.2).

Крім ринкових сегментів, економічні механізми мають також державну складову. Вона є визначальною в системі планування і розподілу, її вимоги є пріоритетними поряд з існуючими складовими ринкового механізму, причому в міру розвитку ринку державна складова господарського механізму повинна

все більше фрагментуватися і набувати нового змісту і функцій на основі рівноправного партнерства [11, с.3].

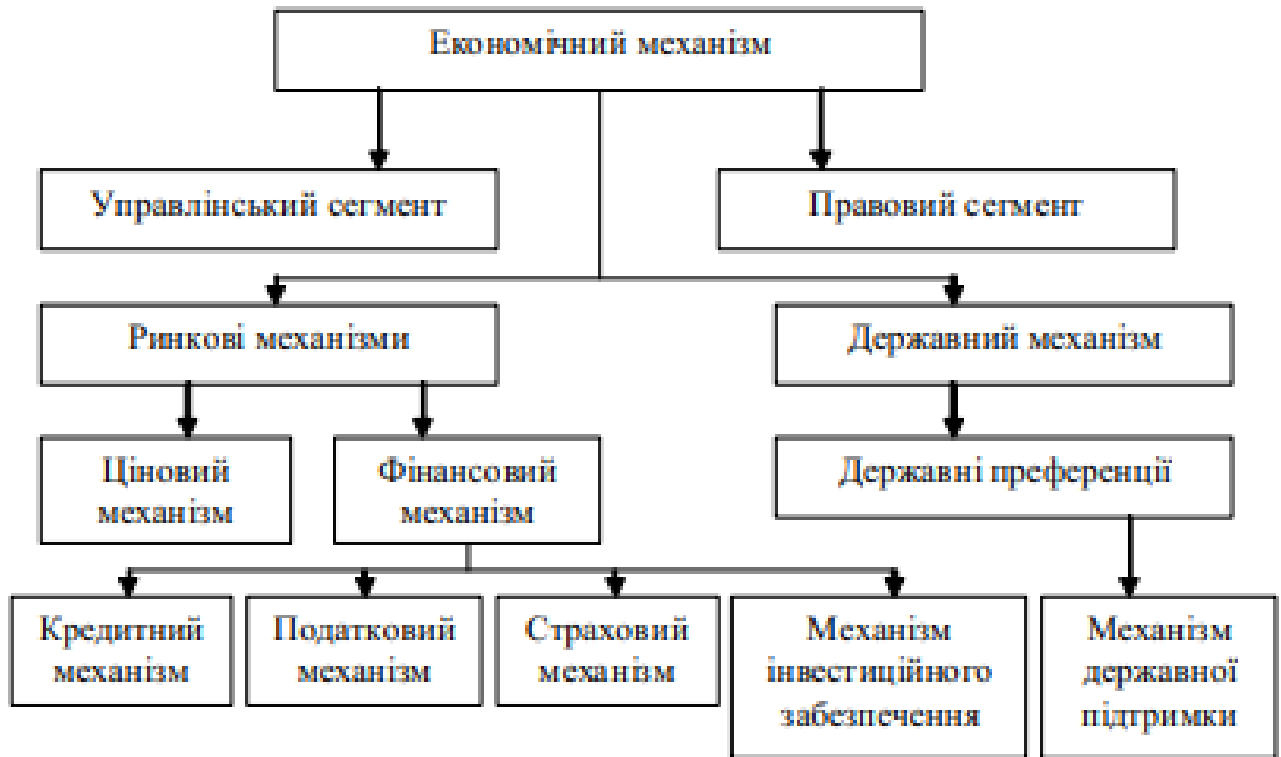

Рис. 1.2. Економічний механізм управління підприємством

(Джерело: подано за [12])

Метою управління бізнес-витратами є витрати, які несе організація в процесі своєї діяльності. До них відносяться заробітна плата, матеріали, послуги, амортизація обладнання, витрати на рекламу та збут. Управління цими витратами спрямоване на їх ефективний контроль та оптимізацію для забезпечення фінансової стабільності та конкурентоспроможності підприємства. Системи управління витратами спрямовані на виконання наступних завдань:

- визначити види та класифікацію витрат, щоб краще зрозуміти, як вони впливають на управління компанією;
- розробити бюджети витрат, які визначають заплановані витрати на певний період, і забезпечити контроль витрат у межах цього бюджету;
- контролювати та аналізувати фактичні витрати, порівнювати їх з бюджетом і вживати заходів для запобігання перевитратам;

- розробляти та впроваджувати стратегії та методи для зниження витрат, підвищення ефективності використання ресурсів та покращення прибутковості;
- покращувати відносини з постачальниками та логістичні процеси для зменшення витрат на закупівлю та доставку товарів і послуг;
- оцінювати та вдосконалювати бізнес-процеси для оптимізації витрат та підвищення ефективності;
- забезпечувати, щоб оптимізація витрат не впливала на якість продукції та послуг і щоб висока якість підтримувалася в межах бюджету;
- виявляти та управляти ризиками, пов'язаними з витратами, для уникнення фінансових труднощів та збитків;
- забезпечувати постійний перегляд та вдосконалення процесів;
- підтримувати систему управління витратами для постійного вдосконалення процесів та досягнення кращих результатів.

Система управління витратами - це сукупність дій, спрямованих на досягнення мети оптимізації витрат. Оптимізація витрат означає максимальне скорочення витрат до рівня, який забезпечує якість товарів (робіт, послуг) без шкоди для неї (рис. 1.3).

Управління витратами починається з постановки цілей. Основною метою є підвищення прибутковості бізнесу за рахунок оптимізації витрат, що може бути досягнуто шляхом підвищення ефективності використання матеріальних, нематеріальних, трудових і фінансових ресурсів бізнесу. Відповідно до поставлених цілей складаються прогнози та формулюються довгострокові заходи контролю.

На етапі організації контролю витрат координується діяльність усіх структурних підрозділів по горизонталі та вертикалі, визначаються центри відповідальності для подальшого контролю за їх виконанням. Таким чином встановлюється оптимальний взаємозв'язок між доходами і витратами та діями конкретних осіб, відповідальних за певні ділянки виробничого процесу.

Це підвищує точність і деталізацію облікових даних при калькулюванні собівартості продукції.

Рис. 1.3. Система управління витратами підприємства

(Джерело: складено на основі аналізу [21])

Кожне робоче місце є центром витрат і, відповідно, несе відповідальність за використання певних ресурсів компанії. Це відповідальність за продуктивне використання матеріальних ресурсів, основних засобів організацій (безперебійну роботу машин, обладнання та споруд) і нематеріальних ресурсів, відповідальність за дотримання кошторису витрат на експлуатацію та утримання основних засобів, а також відповідальність за раціональне використання трудових ресурсів [19].

При цьому обов'язки, як правило, поділяються на рівні. Перший рівень центру - виробнича дільниця, другий - магазин, третій - філія, четвертий - підприємство, п'ятий - виробничий кооператив. Кількість рівнів залежить від структурної схеми управління виробництвом. Для кожного центру відповідальності визначається перелік статей витрат, на основі яких

складаються кошториси витрат і бюджети. Особлива увага приділяється першому рівню відповідальності, який безпосередньо контролює абсолютну суму прямих витрат. Контроль здійснюється поопераційно і, відповідно, за кожною статтею витрат і доходів.

Розподіл витрат за центрами витрат і відповідальності дозволяє більш точно розподіляти накладні витрати компанії (наприклад, освітлення, водопостачання), які безпосередньо відносяться до цих центрів. Таким чином, раціональне формування системи управління витратами за центрами відповідальності відповідно до організаційно-технічних особливостей підприємства надає керівництву компанії чітку інформацію для координації, контролю та прийняття оперативних рішень, спрямовує на досягнення стратегічних цілей компанії та забезпечує оптимальні умови для виробництва конкурентоспроможної продукції.

Склад витрат підприємства, що включаються до виробничої собівартості, встановлюється централізовано. Принципи його формування визначені Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» та П(С)БО 16 «Витрати». Ці нормативні акти розрізняють витрати, що включаються до собівартості продукції (робіт, послуг), та витрати, що фінансуються з інших джерел (наприклад, за рахунок коштів, що відшкодовуються з державного бюджету) [21].

Слід зауважити, що держава впливає на формування виробничої собівартості продукції організацій не лише через вищезазначені закони та нормативно-правові акти, а й через обов'язкові внески на державне пенсійне страхування, внески на обов'язкове соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, внески на обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття, внески на обов'язкове соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві, тобто це стосується і норм амортизаційних відрахувань на соціальне страхування, нормативів відрахувань на соціальне страхування тощо.

На етапі контролю витрат здійснюється моніторинг окремих центрів відповідальності з метою своєчасного втручання в разі негативного або позитивного відхилення фактичного рівня витрат від запланованого, виявлення причин і місць зростання витрат, а також їх запобігання або мінімізації. Аналіз витрат завжди є частиною контролю. Аналіз витрат дає інформацію про ефективність використання ресурсів підприємства, наявність резервів зниження собівартості продукції та внесок окремих працівників у зниження (збільшення) індивідуальних і загальних витрат на виробництво і реалізацію продукції. Коригувальні дії спрямовані на прийняття відповідних управлінських рішень для мінімізації витрат на кожному етапі життєвого циклу продукції (закупівля ресурсів, організація виробництва та реалізація готової продукції). Всі елементи процесу управління витратами компанії тісно пов'язані між собою і формують відповідну систему управління.

Перед системою управління витратами підприємства ставляться наступні завдання:

1. Зниження абсолютної величини витрат підприємства як в цілому, так і за окремими видами (напрямами) діяльності підприємства.
2. Забезпечення фінансової стійкості підприємства та запобігання банкрутству шляхом забезпечення стабільності просторово-часового розподілу витрат.

Метою управління витратами є зниження або оптимізація витрат на одиницю продукції, підвищення прибутковості господарської діяльності підприємства, мінімізація співвідношення витрат і доходів та оптимізація структури витрат і рівня підприємницького ризику. Управління витратами на підприємствах вимагає системного дослідницького підходу, спрямованого на оптимізацію використання ресурсів та підвищення ефективності виробництва. Налагоджена система управління витратами повинна сприяти підвищенню ефективності господарської діяльності, збільшенню доходів і фінансових результатів підприємства, а також сприяти фінансовій стабільності та розвитку підприємства в конкурентному ринковому середовищі.

Система управління витратами - це сукупність взаємопов'язаних елементів, методів і механізмів, які діють у межах функціональної відповідальності та утворюють певну цілісність, що узагальнює процеси закупівель, використання ресурсів, досягнення чітко визначених цілей та реалізації тактичних і стратегічних планів [23].

Системи управління витратами дозволяють компаніям контролювати, аналізувати та оптимізувати свої витрати, раціонально використовувати ресурси та максимізувати прибуток. Це включає аналіз витрат за всіма категоріями, встановлення бюджетів, механізмів контролю та розробку стратегій управління витратами. Системи управління витратами також можуть допомогти компаніям адаптуватися до мінливих ринкових умов і швидко та ефективно реагувати на виклики та можливості. Вони допомагають підвищити ефективність, скоротити надлишкові витрати та покращити фінансову стабільність. Сьогодні системи управління витратами необхідні компаніям для того, щоб не тільки вижити на ринку, але й розвиватися, розширювати свої можливості та підвищувати конкурентоспроможність.

Застосування ефективної системи управління витратами є стратегічною метою для більшості компаній. Системи управління витратами мають дві основні підсистеми: суб'єкт управління та об'єкт управління. Суб'єктами управління витратами є [32]

- генеральні менеджери або менеджери вищої ланки, які визначають загальну стратегію управління витратами та приймають стратегічні рішення;
- керівники цехів, відділів виробництва, закупівель, маркетингу та інших підрозділів, які відповідають за управління витратами в межах своїх підрозділів;
- фахівці з управління витратами та контролю за витратами, бюджетування та аналізу витрат.

Ключова роль управлінського блоку полягає у формулюванні, спрямуванні, координації стратегій та виконанні завдань, пов'язаних з

управлінням витратами. До управлінського блоку відносяться всі види витрат, пов'язані з господарською діяльністю:

- витрати на розробку продукту - це витрати, пов'язані з дослідженнями, розробкою нових продуктів і послуг, дизайном і технічним розвитком;
- витрати на виробництво - це витрати, пов'язані з придбанням сировини, матеріалів і робочої сили, амортизацією обладнання і виробничих процесів;
- витрати на збут - це витрати на маркетинг, рекламу, логістику та інші витрати, пов'язані з реалізацією продукції.

Ефективне управління цими статтями допомагає знизити витрати та оптимізувати виробничі процеси, що призводить до підвищення прибутковості. Успішна система управління витратами вимагає об'єднання зусиль суб'єктів і об'єктів управління для досягнення стратегічних цілей компанії (рис. 1.4).

Системи управління витратами мають важливе значення для досягнення ефективності та прибутковості в сучасному бізнес-середовищі. Система управління витратами забезпечує структурований підхід до оптимізації ресурсів і досягнення контролю над витратами на всіх рівнях бізнесу.

Визначення цілей і стратегій є першим і найважливішим кроком у системі управління витратами. Чітке визначення цілей і стратегій гарантує, що всі співробітники розуміють напрямок розвитку компанії та витрати, які є критично важливими для досягнення цих цілей. Аналіз поточних витрат - це можливість зрозуміти, куди компанія витрачає свої гроші. Розподіляючи витрати на різні категорії, можна визначити пріоритети для оптимізації та зосередитися на ключових сферах. Бюджет витрат - це інструмент планування та розподілу ресурсів. Він дозволяє компаніям контролювати витрати та підтримувати баланс між різними видами діяльності. Контроль і моніторинг є важливими кроками в реалізації стратегії управління витратами.

Порівнюючи фактичні витрати з бюджетними показниками, можна виявити відхилення та негайно їх усунути. Внутрішні процеси оптимізації спрямовані на пошук нових шляхів зниження витрат без шкоди для якості

продукції або послуг. Це включає автоматизацію процесів, оптимізацію ланцюгів постачання та інші ініціативи [11].

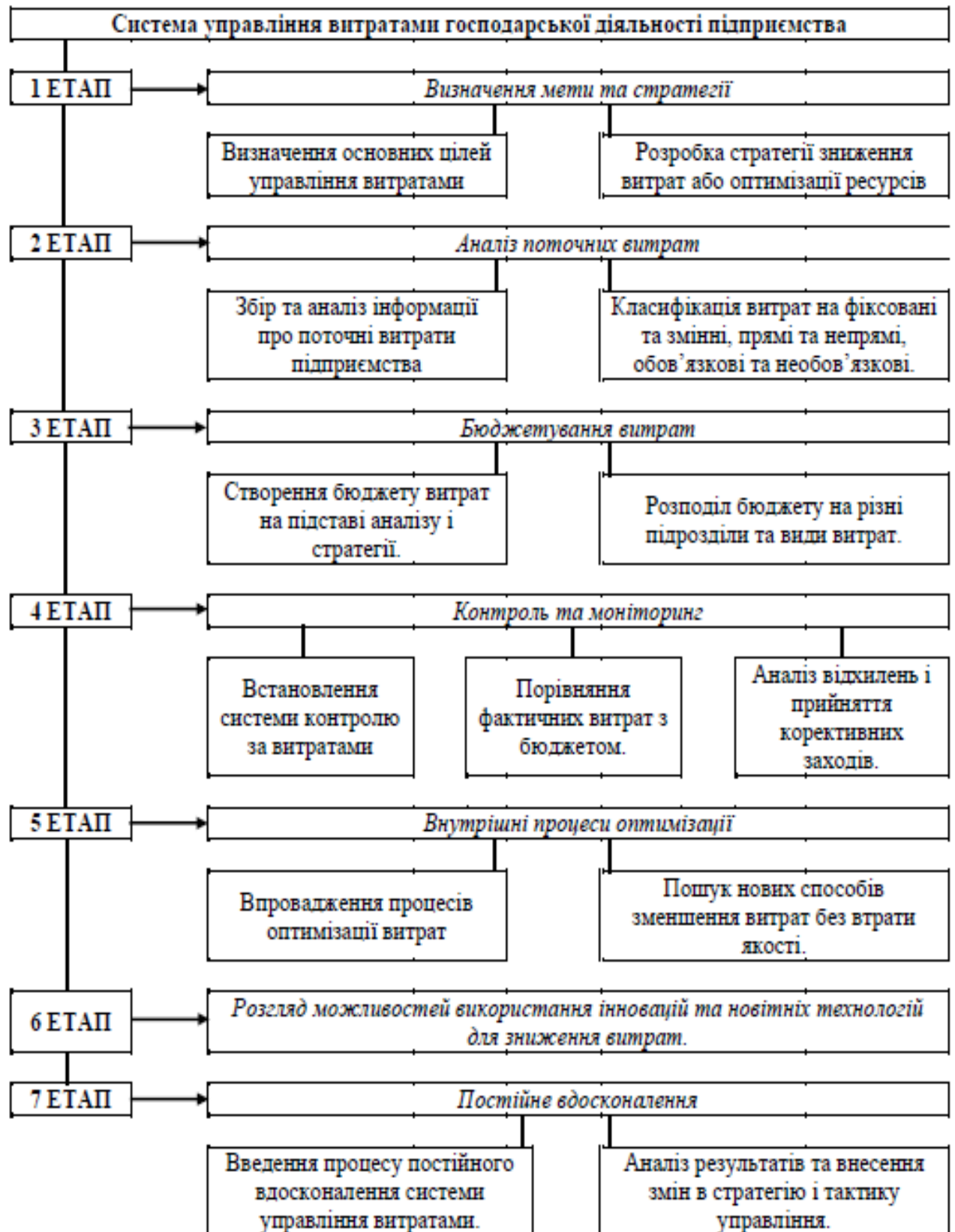

Рис. 1.4. Система управління витратами діяльності підприємства

(Джерело: подано за [11])

Системи управління витратами допомагають компаніям ефективно використовувати ресурси, знижувати витрати і підвищувати свою конкурентоспроможність на ринку. Практика управління витратами здійснюється за допомогою різних методів і підходів. Невміння управляти витратами може призвести до непотрібних витрат, банкрутства та неконкурентоспроможності на ринку. З цієї причини компанії почали використовувати різні методи та підходи в управлінні витратами для досягнення своїх цілей. Від стандартних методів, таких як стандарт-костинг та калькулювання собівартості за видами діяльності, до сучасних методів, таких як Lean Six Sigma та Just-in-Time. Кожен з цих методів має свої особливості та переваги, а відповідний вибір залежить від конкретних завдань та умов діяльності підприємства. Найпоширеніші методи керування витратами підприємства наведені в табл. 1.2.

Слід пам'ятати, що вибір методів управління витратами повинен враховувати конкретні обставини та особливості кожної компанії. Універсального рішення не існує, і найкращий підхід може відрізнятися в кожному конкретному випадку. Пошук можливостей скорочення витрат є однією з головних цілей оптимізації витрат. Організації перебувають під постійним тиском необхідності скорочення витрат і підвищення ефективності, і це завдання стає все більш актуальним у сучасному бізнес-середовищі. Резерви містять низку можливостей для оптимізації витрат і підвищення ефективності виробництва. До них відносяться збільшення обсягів виробництва, більш ефективне використання ресурсів та уникнення зайвих витрат на ресурси і процеси.

Пошук та аналіз найбільшого потенціалу для економії витрат є стратегічним завданням для компаній. Цей процес допомагає виявити можливості для підвищення ефективності та конкурентоспроможності. Детально проаналізувавши та визначивши конкретні шляхи скорочення витрат у різних сферах виробництва матеріалів, організації можуть зосередитися на пріоритетах і розробити плани дій для досягнення

фінансового успіху. Оптимізація виробничих процесів - цей напрям передбачає оптимізацію виробничих операцій, процесів і технологій для зниження виробничих витрат, використання ресурсів і підвищення ефективності. Ці загальні напрямки допомагають організаціям проаналізувати різні аспекти своєї діяльності та визначити можливості для скорочення витрат у кожному з них. Розуміння цих сфер може допомогти компаніям розробити конкретні стратегії та плани дій для досягнення оптимального управління витратами.

Таблиця 1.2

Методи управління витратами діяльності підприємства

Метод управління витратами	Характеристика	Особливості використання для оптимізації витрат
1	2	3
Standard Costing	Встановлення стандартів витрат на продукцію та порівняння їх з фактичними витратами.	Допомагає ідентифікувати аномалії та вдосконалювати продуктивність, порівнюючи фактичні витрати зі стандартами.
Direct Costing	Фокусування на прямих витратах, пов'язаних з виробництвом продукції чи послуг.	Дозволяє краще розуміти витрати, пов'язані з конкретним продуктом чи послугою, і визначати їх вплив на фінансові результати.
Target Costing	Встановлення цільових витрат для продукту та розробка стратегій досягнення цільових витрат.	Спрямований на забезпечення оптимізації витрат і підтримку цільових фінансових показників, шляхом вдосконалення проєкту та процесів.
Kaizen Costing	Вдосконалення процесів і постійне покращення з метою зниження витрат.	Спрямований на постійне покращення ефективності виробництва та зменшення витрат шляхом інкрементальних змін.
ABC – Costing (Activity Based Costing)	Орієнтований на аналіз активностей та їх вплив на витрати, що дозволяє точніше призначити витрати.	Забезпечує більш точне призначення витрат для конкретних активностей чи продуктів, сприяє кращому управлінню витратами.
Cost Killing	Агресивне зниження витрат шляхом виявлення та видалення зайвих витрат.	Використовується для швидкого зменшення витрат і виявлення надмірних видатків.
Theory of Constraints	Фокусування на видаленні обмежень та недоліків у виробництві, які обмежують прибутковість.	Спрямований на ідентифікацію та видалення факторів, які обмежують прибутковість підприємства.

Just in Time (JIT)	Мінімізація запасів та виробництво продукції лише в той час, коли її потрібно.	Допомагає знизити витрати на зберігання та оптимізувати логістичні процеси.
Lean Six Sigma	Комбінація Lean та Six Sigma для оптимізації процесів та зниження витрат.	Спрямований на покращення процесів та зниження витрат шляхом використання Lean та Six Sigma підходів.
Total Productive Maintenance (TPM)	Підтримання обладнання в найкращому робочому стані для запобігання витратам на ремонт та зупинки виробництва.	Допомагає запобігти невиробничим витратам та покращити надійність обладнання.

Джерело: складено на основі [29; 34].

Ефективне управління витратами передбачає не лише контроль за тим, як витрачаються кошти, але й розуміння того, які витрати створюють реальну цінність для компанії та як оптимізувати витрати, зберігаючи при цьому високу якість продукції та послуг. Для досягнення цієї мети необхідний комплексний аналіз різних аспектів фінансової та операційної діяльності компанії для оцінки ефективності управління витратами [16].

У зв'язку з цим оцінку ефективності управління витратами можна розділити на кілька етапів, кожен з яких має свої завдання і спрямований на досягнення певних цілей. Проходження цих етапів може допомогти компаніям не тільки управляти своїми витратами, але й виявити можливості для їх оптимізації, підвищення ефективності та забезпечення фінансової стійкості.

У нинішніх складних економічних умовах в Україні питання ефективного управління витратами набуває все більшого значення для підприємств, особливо в системі «витрати-випуск-прибуток», з огляду на можливість сприяння економії ресурсів, контролю та прогнозування витрат. Варто також зазначити, що в умовах зростаючої автоматизації бізнес-діяльності в усьому світі особливу увагу привертають процедури оптимізації витрат на основі моделювання та перепроєктування бізнес-процесів.

Управління витратами є важливою функцією господарського механізму будь-якого підприємства. На рівні підприємства управління витратами

поєднує в собі елементи операційного (виробничого) та фінансового менеджменту з метою оптимізації витрат та максимізації прибутку. Управління витратами - це поєднання двох основних елементів: оцінка адекватності абсолютної величини витрат, їх відповідності плановим значенням, оцінка факторів, що формують величину і структуру витрат, своєчасне виявлення резервів зниження витрат, а також визначення та обґрунтування механізмів мобілізації цих резервів.

Таким чином, оптимізація витрат підприємства є одним з низки методів цільового планування прибутку, які визначають параметри моделі управління прибутком підприємства. Під методом оптимізації абсолютної величини витрат підприємства можна розуміти органічну сукупність фінансово-математичних і статистичних прийомів, пов'язаних з цільовим моделюванням фінансових процесів і показників, які з прийнятним рівнем статистичної достовірності дозволяють обґрунтувати управлінські рішення, що визначають абсолютну величину і структуру витрат підприємства.

Також системи управління витратами характеризуються цілеспрямованістю - оптимізацією рівня витрат по відношенню до обсягів виробництва, реалізації та прибутку; складністю - наявністю значної кількості підсистем; керованістю - можливістю змінювати функціональні системи відповідно до потреб виробництва; гнучкістю - адаптацією до змін впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Характеристиками системи управління витратами є:

- цілеспрямованість - оптимізація рівня виробничих витрат, витрат на збут і прибутку;
- складність - наявність значної кількості підсистем;
- керованість - можливість змінювати функціональні системи відповідно до потреб виробництва;
- гнучкість - зміна впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища;
- адаптивність.

Основними завданнями створення ефективної системи управління витратами організації можуть бути:

1. Розробка стратегії управління витратами підприємства.
2. Створення організаційної структури, що забезпечує прийняття та реалізацію управлінських рішень у сфері менеджменту витрат.
3. Формування ефективної системи інформаційного забезпечення для управління витратами, включаючи визначення зовнішніх і внутрішніх джерел інформації.
4. Облік і аналіз витрат за обсягом, видами, динамікою, структурою, центрами витрат та відповідальності.
5. Прогнозування, планування, нормування та бюджетування витрат на основі стратегічних, поточних та оперативних прогнозів, планів і бюджетів, а також встановлення норм і нормативів витрат.
6. Виявлення тенденцій змін у рівні, обсязі та структурі витрат на виробництво та одиницю продукції.
7. Пошук резервів для економії ресурсів і оптимізації витрат.
8. Формування системи стимулювання персоналу до зниження витрат.
9. Проведення ефективного контролю, регулювання, аудиту та моніторингу витрат за їх видами, місцями виникнення та центрами відповідальності.

На основі проведених досліджень можна виділити наступну систему управління витратами підприємства (рис. 1.5.) [19].

Інтегрована система управління витратами - це сукупність інструментів і методів управління витратами, спрямованих на досягнення основної мети компанії - отримання прибутку, з урахуванням постійних змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі, шляхом реалізації функцій управління через елементи управлінських процесів, від яких залежать об'єкти управління витратами. Це сукупність інструментів і методів управління витратами, спрямованих на досягнення основної мети компанії - отримання прибутку, враховуючи постійні змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі.

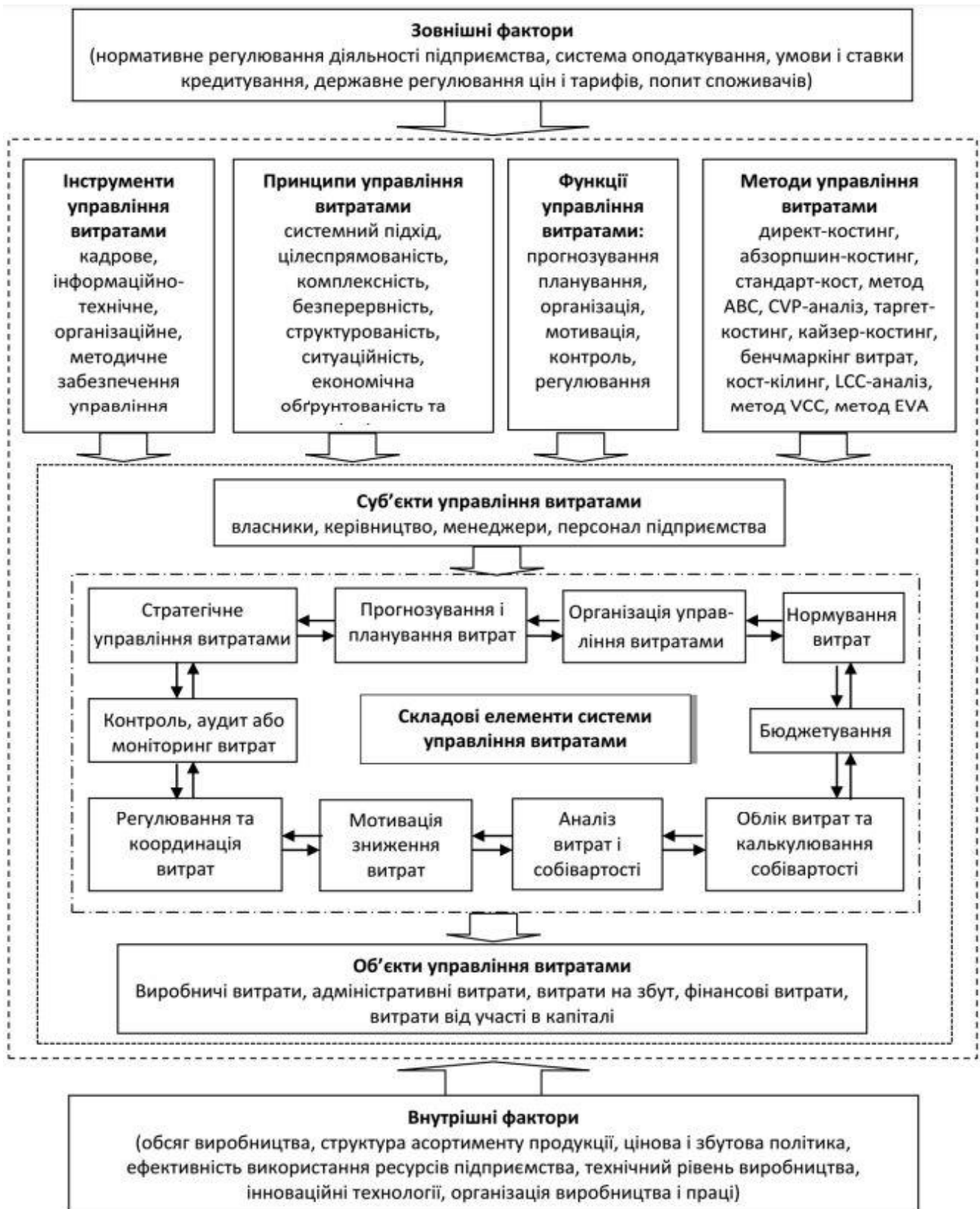

Рис. 1.5. Система управління витратами підприємства

(Джерело: Подано за [17])

Управління витратами визначає принципи, процедури, послідовність та організацію дій впливу. Інструментами управління витратами є кадрове,

інформаційне, технічне, організаційне та методичне забезпечення управління витратами [19].

Дослідження наукових підходів різних вчених до визначення поняття «управління витратами» підтвердило, що у визначенні сутності управління витратами виділяють такі дефініційні уособлення: процес, система, господарський комплекс, сукупність елементів, методів, механізмів, конкретні функції управління, реалізація спеціальних заходів, цілеспрямовані впливи (розробка та реалізація управлінських впливів). У ньому зазначено, що процес - це безперервна зміна об'єкта або явища, що відбувається в закономірній послідовності, сукупність декількох послідовних дій, спрямованих на досягнення певного результату, безперервна зміна стану об'єкта в часі, система - це сукупність взаємопов'язаних елементів, які утворюють єдине ціле, взаємодіють із зовнішнім середовищем та один з одним і мають певну мету. З огляду на ці визначення, управління витратами слід розглядати як комплексну систему організаційно-функціонального забезпечення та методичного інструментарію впливу на процес формування витрат, що включає управлінські дії, спрямовані на досягнення високих фінансових результатів діяльності підприємства [20].

Проведений аналіз свідчить, що управління витратами на підприємствах є складним, багатогранним та динамічним процесом і передбачає управлінські дії, спрямовані на досягнення високих економічних результатів через його функціонування. Існує низка традиційних та сучасних методів управління витратами, спрямованих на оптимізацію витрат. Доцільність застосування того чи іншого методу варіюється від випадку до випадку та від компанії до компанії. Для вибору відповідного методу оптимізації витрат слід враховувати як зовнішні, так і внутрішні фактори.

Висновки до розділу 1

Наше дослідження показує, що існують різні підходи до визначення та класифікації виробничих витрат. Загалом витрати - це грошові, матеріальні

або нематеріальні витрати, здійснювані платником податку для провадження своєї господарської діяльності, які призводять до зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань і спричиняють зменшення капіталу. Таким чином, витрати - це обсяг факторів виробництва (матеріальних, грошових і трудових ресурсів), які підприємство споживає для здійснення господарської діяльності з метою отримання прибутку та максимізації добробуту його власників у грошовому вираженні.

Витрати підприємства можна класифікувати за різними критеріями. Класифікація витрат необхідна для визначення собівартості продукції та відповідного ціноутворення, а також для визначення собівартості продукції, тобто локальної собівартості. Класифікація витрат дуже важлива для контролю витрат і особливо необхідна для калькулювання собівартості продукції для різних управлінських цілей. Різні науковці представили своє бачення класифікації витрат на основі певних ознак. У цій статті представлені різні підходи до класифікації витрат.

Управління витратами є важливою функцією господарського механізму будь-якого підприємства. На рівні підприємства управління витратами поєднує в собі елементи операційного (виробничого) та фінансового менеджменту з метою оптимізації витрат та максимізації прибутку. Управління витратами починається з постановки цілей. Метою цього виду управління є збільшення прибутковості підприємства шляхом оптимізації витрат, що досягається за рахунок підвищення ефективності використання матеріальних, нематеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємства.

Відповідно до поставлених цілей здійснюються прогнози та формулюються довгострокові управлінські заходи. Цілями управління витратами є зниження або оптимізація витрат на одиницю продукції, підвищення прибутковості господарської діяльності підприємства, мінімізація співвідношення витрат і доходів, а також оптимізація структури витрат і рівня підприємницького ризику.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ПИРЯТИНСЬКИЙ СИРЗАВОД»

2.1. Загальна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю має великий досвід і міцні позиції в сироробній та молочній промисловості. Компанія відома своїми сучасними технологіями виробництва, інноваційними методами контролю якості та високими стандартами продукції.

Заснований у 1920 році, Пирятинський сирзавод став одним з провідних підприємств харчової промисловості України, що спеціалізується на виробництві сирів та молочних продуктів. За свою багаторічну історію сироварня пройшла ряд етапів розвитку та модернізацій, які закріпили її лідируючі позиції в галузі. У 1935 році завод було реконструйовано з метою збільшення виробничих потужностей [28].

Після закінчення Другої світової війни в 1952-1954 роках завод був розширений, збільшивши виробничу потужність до 32 тонн на добу; в 1969-1973 роках був побудований новий завод з переробною потужністю 80 тонн на добу, який з першого року роботи став лідером у виробництві сиру. У наступні роки завод продовжував розвиватися, пройшов реконструкцію і в 2004 році був перейменований в ЗАТ «Пирятинський сирзавод». Постійні інвестиції у виробниче обладнання призвели до заміни всього виробничого обладнання у 2005-2006 роках, що сприяло покращенню якості продукції. У 2007 році було встановлено автоматичну лінію формування та пресування сиру іспанської компанії Fibosa, що дозволило збільшити переробну потужність підприємства до 504 тонн на добу, в тому числі 50 тонн твердого сиру.

За свою недавню історію як ТОВ компанія отримала численні нагороди, відзнаки та дипломи, включаючи чотири національні рейтинги «Краща торгова марка України». Це свідчить про високу якість продукції та успіх компанії на ринку. «Пирятинський сирзавод» продовжує відігравати важливу

роль у сироварній та молочній промисловості та відіграє ключову роль у розвитку української сироварної та молочної галузі.

Окрім внутрішнього ринку, продукція Пирятинського сирзаводу експортується в інші країни, збільшуючи свою міжнародну присутність. Міжнародні споживачі високо цінують якість продукції та її відповідність усім необхідним стандартам безпеки та якості. Завдяки високій репутації, інноваційному підходу та високим стандартам якості, Пирятинський сирзавод продовжує утримувати лідируючі позиції в українській харчовій промисловості та робить значний внесок у розвиток галузі [28].

Сировина для виробництва сирів на Пирятинському сирзаводі постачається з різних регіонів, що охоплюють значну територію Полтавської області та сусідніх областей. Детальна інформація про сировинну базу Пирятинського сирзаводу наведена в табл.2.1.

Таблиця 2.1

Сировинна база для ТОВ «Пирятинський сирзавод»

Район сировинної бази	Кількість сільськогосподарських ферм	Кількість сировини, тон	Питома вага сировини, %
Пирятинський	9	35 000	64,10
Гребінківський	3	8 300	15,20
Прилуцький	5	4 000	7,33
Глобинський	6	3 600	6,59
Миргородський	2	2 200	4,03
Чорнухинський	1	1 500	2,75
Усього	26	54 600	100,00

Джерело: складено на основі звітності підприємства і досліджень

Пирятинський сирзавод має довгострокове партнерство з місцевими регіональними фермерськими та сільськогосподарськими компаніями, що допомагає забезпечити стабільне постачання сировини та підтримує розвиток місцевих сільгоспвиробників. Такий підхід також допомагає підтримувати високі стандарти якості та унікальний смак пирятинської продукції.

Протягом звітного періоду ТОВ «Пирятинський сирзавод» успішно забезпечив себе необхідними ресурсами для безперебійного виробництва.

Зокрема, було забезпечено достатню кількість сирого молока, пакувального матеріалу, інгредієнтів та необхідного технологічного обладнання.

ТОВ «Пирятинський сирзавод» спеціалізується на виробництві широкого асортименту молочних продуктів, які можна розділити на різні товарні групи. Детальна інформація про товарні групи ТОВ «Пирятинський сирзавод» представлена в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Асортимент основних груп продукції ТОВ «Пирятинський сирзавод»

Назва позиції	Назва продукції	Глибина асортименту
Сир вершковий	Крем-сир з додаванням зелені	1
	Крем-сир «Класичний»	1
Сири м'які (Розсільні)	Проволоне	2
	Проволоне копчене	2
Сири плавлені	Сир плавлений з добавками	5
	Янтарний з добавками	4
	Сир плавлений в баночці	4
	Сир копчений різаний	1
	Сир плавлений з шинкою, кмином та гірчицею	3
	Сир «Голанський» 45 %	1
	Сир «Вершковий» 55 %	1
	Сир «Дружба» 55 %	1
Сир ваговий	«Гауда», 45 %	2
	«Мармуровий» 50 %	2
	«Український» 50 %	8
	«Горіховий» з фенугреком» 50 %	4
	«Парменталь» 40 %	5
	«Король сирів» 50 %	8
	«Древньокиївський» 50 %	4
	«Грація» 20 %	2
	«Голландський брусковий» 45 %	8
	«Пирятин» 50 %	2

Джерело: Подано за даними підприємства

Асортимент продукції ТОВ «Пирятинський сирзавод» представлений широким та різноманітним асортиментом молочних продуктів. Підприємство спеціалізується на виробництві основних та додаткових молочних продуктів, які відповідають різним смаковим уподобанням та вимогам споживачів. Компанія зареєстрована в місті Пирятин, Полтавська область, Україна.

ТОВ «Пирятинський сирзавод», що діє як недержавне товариство з обмеженою відповідальністю, спеціалізується на переробці молока,

виробництві масла та сиру. Статутний капітал Компанії становить 13350,39 тис.грн. Компанія була зареєстрована 26 жовтня 2004 року і наразі не перебуває у процедурі ліквідації.

ТОВ «Пирятинський сирзавод» прийняв лінійно-функціональну організаційну структуру для досягнення своєї мети - стати лідером у молочній промисловості. Лінійно-функціональні організаційні структури є одним з найпоширеніших типів організаційних структур, що використовуються в компаніях та організаціях. У такій структурі завдання і ролі розподіляються за функціональними зонами відповідальності, а керівники відділів (або функціональних груп) підпорядковуються безпосередньо вищому керівництву. Організаційна структура ТОВ «Пирятинський сирзавод» представлена у дод. К.

Кожен з цих відділів має своїх керівників, які підпорядковуються вищому керівництву ТОВ «Пирятинський сирзавод». Наприклад, керівник торгового відділу підпорядковується безпосередньо віце-президенту з економіки. Такий підхід дозволяє кожному відділу спеціалізуватися у своїй функціональній сфері, що сприяє більш ефективному управлінню та розподілу ресурсів.

Лінійно-функціональна організаційна структура має свої переваги та недоліки, і її вплив на ТОВ «Пирятинський сирзавод» буде залежати від його конкретних потреб та обставин. Переваги лінійно-функціональної організаційної структури:

1. Спеціалізація та ефективність - кожен відділ або функціональна група може спеціалізуватися у своїй сфері, а працівники можуть спеціалізуватися в цій сфері. Це дозволяє працівникам розвивати глибокі знання та навички в обраній сфері та підвищує ефективність операцій та процесів.
2. Зручне управління - структура управління може бути спрощена за рахунок наявності менеджера в кожному відділі. Це прискорює

процес прийняття рішень і дозволяє вносити зміни відповідно до потреб бізнесу.

3. Висока якість операцій - функціональні відділи можуть спеціалізуватися та зосереджуватися на операціях для досягнення високої якості операцій, що сприяє стабільному виробництву високоякісної продукції.

Недоліки лінійно-функціональної організаційної структури:

1. Координація та комунікація між різними функціональними групами може бути ускладнена, що може затримувати прийняття рішень і впливати на координацію проекту.
2. Повільне прийняття рішень тому, що рішення, як правило, приймаються на найвищому рівні ієрархії, що може призвести до проблем і втрат.
3. Дублювання функцій, так як в деяких випадках функції можуть перетинатися між різними відділами, що призводить до дублювання роботи

Лінійно-функціональна організаційна структура може бути ефективним інструментом для управління ТОВ «Пирятинський сирзавод», але її застосування потребує ретельного аналізу та врахування специфіки підприємства. Можливо, для деяких підрозділів або проектів буде доцільно використовувати інші типи структур, наприклад, матричну або проектну.

2.2. Аналіз ефективності використання ресурсів та діяльності підприємства

Для оцінки ефективності діяльності підприємства було проаналізовано основні економічні та фінансові показники. Ці показники є ключовими для подальшого аналізу діяльності підприємства та визначення ефективності використання його ресурсів (основних засобів, оборотних засобів та праці);

детальніше про основні економічні показники ТОВ «Пирятинський сирзавод» наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

**Динаміка основних економічних показників та ефективності
використання ресурсів ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 рр.**

Показники	Роки			Відхилення 2022/2020 рр.	
	2020	2021	2022	абс. +/-	відн., у %
Чистий дохід, грн.	1371020	1404740	1753605	382585	27,91
Валовий прибуток, грн.	129005	64334	227136	98131	76,07
Чистий прибуток, грн.	37602	-42257	113548	75946	201,97
Середньорічна вартість активів, грн.	491059	566120,5	671807,5	180748,5	36,81
Середньорічна вартість необоротних активів, грн.	104952	103243	105585	633	0,6
Середньорічна вартість оборотних активів, грн.	386107	462877,5	566222,5	180,115,5	46,65
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	3,55	3,03	3,1	-0,45	-12,78
Середньорічна вартість основних засобів, грн.	100864	97803,5	92147,5	-8716,5	-8,64
Віддача основних засобів, грн.	13,59	14,36	19,03	5,44	40,0
Місткість основних засобів, грн.	0,07	0,07	0,05	-0,02	-28,57
Середньооблікова чисельність штатних працівників, грн.	612	610	588	-24	-3,92
Продуктивність праці, грн. / ос.	2240,23	2302,85	2982,32	742,09	33,13
Озброєність праці, грн. / ос.	164081	160,33	156,71	-8,1	-4,91

Джерело: складено та розраховано за даними підприємства (форми фін.звітності у додатках).

За даними табл. 2.3 можемо відзначити, що дохід підприємства у 2022 році збільшився на 382585 тис. грн або 27,91% в порівнянні з 2020 роком. Це говорить про позитивні зміни в фінансовому стані підприємства, його успішність і здатність збільшувати свої доходи. Фондовіддача зросла на 5,44 або на 40% в порівнянні з 2020 роком. Це свідчить про покращення ефективності використання основних засобів підприємства, тобто на 1 грн вкладену в основні засоби підприємство отримує 19,44 грн чистого доходу у 2022 році. Місткість основних засобів зменшилась на 0,02 або на 28,57%. Зменшення цього показника може свідчити про оптимізацію використання власних коштів підприємства, що дозволяє йому знизити витрати на одиницю

продукції, тобто витрати основних засобів на 1 шт. виготовленої продукції зменшились на 28,57% у 2022 році у порівнянні з 2020 роком.

Озброєність праці основними засобами зменшилась на 742,09 тис. грн/ос. або 33,13%. Це обумовлено оптимізацією використання обладнання та ресурсів працівників. Продуктивність праці збільшилась на 742,09 тис. грн./ос. або на 33,13%. Це говорить про покращення ефективності роботи працівників і здатність підприємства отримувати більше продукції або послуг на одну одиницю праці.

Однак, є негативний момент – коефіцієнт оборотності оборотних активів зменшився на 12,78% через збільшення суми дебіторської заборгованості за товари і послуги. Для покращення оборотності активів необхідно розробити комплексну стратегію кредитування клієнтів, де надійним та важливим клієнтам надаватимуться переваги щодо кредитів.

Таким чином, підприємство має багато позитивних моментів, проте варто удосконалювати свою стратегію кредитування, щоб уникнути проблем з оборотністю активів у майбутньому.

Для ефективного управління підприємством необхідно ретельно проаналізувати майно, що належить підприємству, а також зрозуміти джерела, звідки воно формується. Це критично важливий аспект, який може суттєво вплинути на фінансові показники та успішність діяльності підприємства. Зокрема дозволить керівництву підприємства зробити обґрунтовані рішення щодо оптимізації використання активів, залучення додаткових джерел фінансування та планування діяльності для досягнення успішних результатів у довгостроковій перспективі. Характеристика майна ТОВ «Пирятинський сирзавод» та джерел його формування представлена в табл. 2.4.

Отже, зростання власного капіталу підприємства на 56,89% свідчить про успішний розвиток та прибуткову діяльність підприємства. Значне збільшення нерозподіленого прибутку на 65,44% є додатковим підтвердженням успішного фінансового стану підприємства.

Однак, варто звернути увагу на тенденції щодо зміни питомої ваги необоротних та оборотних активів. Зменшення питомої ваги необоротних активів на 5,42 % може бути спричинене скороченням основних засобів, що може вплинути на продуктивність та конкурентоспроможність підприємства в майбутньому.

Таблиця 2.4

**Характеристика майна ТОВ «Пирятинський сирзавод»
і джерел його формування**

Показники	На 31.12.2020		На 31.12.2021		На 31.12.2022		Відхилення 2022 р. до 2020 р.		
	тис. грн	пито-ма вага, %	тис. грн	пито-ма вага, %	тис. грн	пито-ма вага, %	+/-	%	п.с.
АКТИВИ									
1. Необоротні активи:	103041	20,51	103445	16,42	107725	15,09	4 684	4,55	-5,42
в т.ч. основні засоби	99195	19,75	98 612	15,66	85 683	12,00	-13 512	-13,62	-7,74
2. Оборотні активи	399323	79,49	526432	83,58	606013	84,91	206690	51,76	5,42
в т.ч. запаси	142425	28,35	263317	41,80	207823	29,12	65 398	45,92	0,77
дебіторська заборгованість	165898	33,02	219606	34,86	280896	39,36	114998	69,32	6,33
грошові кошти	89403	17,80	40 871	6,49	113022	15,84	23 619	26,42	-1,96
ПАСИВИ									
1. Власний капітал	122258	24,34	78730	12,50	191813	26,87	69555	56,89	2,54
в т.ч. зареєстрований капітал	13350	2,66	13350	2,12	13350	1,87	0	0	0,79
нерозподілений прибуток	106352	21,17	62845	9,98	175949	24,65	65597	65,44	3,48
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	89329	17,78	102921	16,34	184595	25,86	95266	106,65	8,08
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	290777	57,88	448226	71,16	337330	47,26	46553	16,01	-10,62
БАЛАНС:	502364	100	629877	100	713738	100	211374	42,08	0

Джерело: складено та розраховано за даними підприємства (форми фін.звітності у додатках).

Збільшення питомої ваги оборотних активів на 5,42% свідчить про зростання дебіторської заборгованості. Це може бути як позитивним, так і

негативним знаком – з одного боку, це може означати розширення клієнтської бази та збільшення продажів, а з іншого боку, зростання дебіторської заборгованості може призвести до фінансових ризиків та затримок у сплаті.

Підприємство почало успішно залучає додаткові ресурси для зростання майна та розширення основної діяльності, однак, збільшення поточних зобов'язань на 16,01% може стати проблемою, оскільки показує зростання фінансової залежності від кредиторів.

Загалом, впродовж трьох років, що були вибрані для аналізу, майно підприємства зросло на 42,08%, що свідчить про його позитивний розвиток, але одночасно, деякі фінансові тенденції вимагають уваги та належного управління для підтримання стійкого росту та фінансової стабільності.

Аналіз механізму формування фінансових результатів діяльності підприємства є критично важливим для розуміння та оцінки фінансового стану, ефективності та стійкості підприємства. Він допомагає виявити досягнення підприємства, визначити її фінансову стійкість та здатність оплатити свої зобов'язання.

Ретельний аналіз механізму формування фінансових результатів діяльності підприємства стає невід'ємною частиною успішного та стійкого розвитку. Такий аналіз допомагає зрозуміти сильні та слабкі сторони бізнесу, виявити потенційні ризики та можливості, а також покращити стратегічне управління для забезпечення стабільного зростання та прибутковості підприємства. Такий аналіз є ключовим інструментом для успішного та стійкого розвитку будь-якого підприємства [44, с. 229–232].

Так, аналіз механізму формування фінансових результатів діяльності підприємства проводиться з кількох важливих причин, а саме: оцінка ефективності діяльності підприємства, виявлення факторів, що впливають на фінансові результати, прогнозування майбутніх фінансових результатів, підвищення контролю за витратами і доходами, підготовка до прийняття управлінських рішень, визначення фінансової стійкості підприємства, забезпечення прозорості для зацікавлених сторін.

Аналіз механізму формування фінансових результатів діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод» показано в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

**Динаміка формування фінансових результатів діяльності
ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 рр.**

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	+/-	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1371020	1404740	1753605	382585	27,91
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1242015	1340406	1526469	284454	22,90
Валовий: прибуток	129005	64334	227136	98131	76,07
Інші операційні доходи	19355	25298	80013	60658	313,40
Адміністративні витрати	18152	18394	20642	2490	13,72
Витрати на збут	47107	50276	70542	23435	49,75
Інші операційні витрати	18872	34376	55708	36836	195,19
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	64229	(13414)	160257	96028	149,51
Фінансові витрати	27995	31010	38557	10562	37,73
Інші витрати	22	4927	5086	5064	23018,18
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	37602	(42257)	122423	84821	225,58
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	37602	(42257)	113548	75946	201,97

Джерело: складено та розраховано за даними підприємства (форми фін.звітності у додатках).

Як засвідчують дані табл. 2.5., підприємство зазнало успіху у своїй фінансовій діяльності, що підтверджується позитивним фінансовим результатом. Цей успіх свідчить про ефективну стратегію збуту та вдало здійснений розподіл прибутків підприємства. Крім того, значне зростання потужності виробництва сприяло збільшенню чистого прибутку у 2022 році порівняно з 2020 роком на 75946 тис. грн або на 201,97 %.

Аналіз структури персоналу за групами та категоріями є важливим елементом управління ресурсами людського капіталу в організації. Цей аналіз допомагає організації краще розуміти свій трудовий потік, структуру найманих

працівників та їх ролі в компанії. Аналіз структури персоналу ТОВ «Пирятинський сирзавод» за групами та категоріями представлений в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

**Динаміка та структура персоналу ТОВ «Пирятинський сирзавод»
(за групами та категоріями, у 2020-2022 рр.)**

Показники	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	ос.	%	ос.	%	ос.	%	+/-	%
Середньооблікова чисельність штатних працівників, у т. ч.:	612	100	610	100	588	100	-24	-3,92
Адміністративно-управлінський персонал:	111	18,14	110	18,03	110	18,71	-1	-0,90
– керівники:	18	2,94	18	2,95	18	3,06	0	0,00
– службовці:	62	10,13	62	10,16	62	10,54	0	0,00
– спеціалісти	31	5,07	30	4,92	30	5,10	-1	-3,23
Персонал промислово-виробничої групи:	501	81,86	500	81,97	478	81,29	-23	-4,59
– основні робітники:	377	61,60	376	61,64	358	60,88	-19	-5,04
– допоміжні робітники	124	20,26	124	20,33	120	20,41	-4	-3,23

Джерело: складено та розраховано за даними підприємства

Отже, на даному підприємстві відбулося скорочення кількості працівників на 24 особи, що становить 3,92% загальної робочої сили. У порівнянні з 2020 роком, відсоткове співвідношення між адміністративно-управлінським персоналом та працівниками промислово-виробничої групи у 2022 році становить відповідно 18,71% та 60,88%.

Найбільший відсоток звільнень спостерігається серед основних робітників, де їх чисельність зменшилася у період 2020–2022 роки на 5,04% або 23 особи, а також серед допоміжних робітників, де відбулося зменшення на 3,23% або 4 особи. Зауважимо, що адміністративно-управлінський персонал підприємства майже не зазнав змін, за винятком одного спеціаліста, який був звільнений за власним бажанням.

Аналіз показав, що підприємство утримує стабільність у складі свого персоналу, але водночас спостерігається оптимізація штату працівників протягом 2021–2022 років підприємство не розширювало свій штат працівників, а навпаки,

зменшувало його, і це призвело до того, що багато працівників вибули за власним бажанням або потрапили під скорочення. Коефіцієнт обороту з прийняття зменшився на 0,02, що може свідчити про утримання стабільності у чисельності працівників і відсутність нових наймів. Коефіцієнт обороту з вибуття збільшився на 0,04, що може вказувати на збільшення кількості працівників, які вибули з організації за даний період. Коефіцієнт плинності персоналу зменшився на 0,002, що може свідчити про збереження стабільності складу працівників, але все ж існують деякі зміни у штаті.

2.3. Оцінка фінансового стану підприємства

Аналіз динаміки показників оцінки фінансового стану підприємства є вкрай важливим для керівництва, інвесторів, кредиторів та всіх зацікавлених сторін підприємства. Він надає цінну інформацію про тенденції та перспективи фінансового стану підприємства.

Проаналізуємо динаміку показників оцінки фінансового стану ТОВ «Пирятинський сирзавод» в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Динаміка показників оцінки фінансового стану ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2022 р до 2020 р.
	2020	2021	2022	
				+/-
1. Коефіцієнт загальної ліквідності	1,37	1,17	1,79	0,42
2. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,31	0,09	0,34	0,03
3. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,03	0,13	0,12	0,09
3. Чистий оборотний капітал	108546	78206	268683	160137
4. Коефіцієнт автономії	0,24	0,12	0,27	0,03
5. Коефіцієнт фінансової стабільності	0,32	0,14	0,37	0,05
6. Коефіцієнт забезпеченості власними засобами	0,05	-0,04	0,14	0,09
7. Коефіцієнт оборотності активів	2,79	2,48	2,61	-0,18
8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	13,25	13,98	12,96	-0,29
9. Рентабельність господарської діяльності, %	2,47	-2,85	6,61	4,14
10. Рентабельність власного капіталу, %	36,34	-42,04	83,94	47,6
11. Рентабельність продукції, %	9,41	-0,95	12,95	3,54

Джерело: складено та розраховано за даними підприємства (форми фін.звітності у додатках)

З табл. 2.7., видно, що у 2022 році підприємство демонструє стабільну фінансову ситуацію, оскільки коефіцієнт загальної ліквідності знаходиться в межах норми і немає проблем з платоспроможністю. Оборотні активи підприємства достатньо великі, що дозволяє їй здійснювати своєчасні платежі за поточними зобов'язаннями. У порівнянні з 2020 роком, коефіцієнт загальної ліквідності у 2022 році зріс на 0,42, що свідчить про певне покращення фінансового становища та більш ефективне управління оборотними активами і зобов'язаннями.

У 2022 році коефіцієнт абсолютної ліквідності залишався нижче встановленої норми. Порівняно з 2020 роком, спостерігалось покращення, адже коефіцієнт збільшився на 0,03. Це означає, що на кожну гривню поточних зобов'язань припадало 0,34 грн готівкових коштів, що сприяло підвищенню рівня ліквідності підприємства.

У 2022 році коефіцієнт швидкої ліквідності виявився вищим, ніж у 2020 році на 0,09 і становив 0,12. Це показує, що у підприємства збільшилися грошові кошти та інші легкореалізові активи в порівнянні з поточними зобов'язаннями. Зростання коефіцієнта швидкої ліквідності може вказувати на поліпшення фінансової стабільності і здатності підприємства забезпечити своєчасну виплату зобов'язань.

Чистий оборотний капітал зазнав значного зростання, збільшившись на 160137 тис. грн або на 147,52 % порівняно з попереднім періодом. Це вказує на те, що підприємство збільшило свої оборотні активи, що має позитивний вплив на її фінансову стійкість. Такий ріст чистого оборотного капіталу може свідчити про покращення фінансового стану підприємства.

У 2022 році зафіксоване покращення коефіцієнта фінансової стабільності, який зріс на 0,05 і становив 0,37. Це є доброю новиною для підприємства, оскільки вищий показник свідчить про підвищення фінансової стабільності та здатність підприємства ефективно впоратися з фінансовими труднощами чи несприятливими економічними умовами.

У 2022 році коефіцієнт автономії зріс на 0,03 в порівнянні з 2020 роком і становить 0,27. Це означає, що підприємство здатне фінансувати лише 27% своїх активів з власних джерел, а решта необхідно залучати зовнішні джерела фінансування, такі як позики або інвестиції. Зростання коефіцієнта автономії може свідчити про те, що підприємство здійснило додаткові інвестиції або залучило новий капітал, але його автономність все ще залишається низькою, що може потребувати уваги та подальших фінансових стратегій для забезпечення фінансової стійкості.

Коефіцієнт забезпеченості власними засобами на підприємстві знаходиться в межах прийнятної норми і становить 0,14 у 2022 році. Це означає, що підприємство може покрити 14% своїх оборотних активів за рахунок власного капіталу, що є позитивним знаком, так як залежність від позикового капіталу є прийнятною. У динаміці, порівнюючи 2022 рік з 2020 роком, спостерігається збільшення коефіцієнта забезпеченості власними засобами на 0,09. Це свідчить про позитивні зміни в фінансовому стані підприємства оскільки підвищення коефіцієнта вказує на збільшення здатності підприємства фінансувати свою діяльність за рахунок власних ресурсів.

У порівнянні з 2020 роком, у 2022 році коефіцієнт оборотності оборотних активів зменшився на 0,18. Це означає, що підприємство стало менш ефективною в управлінні своїми запасами.

Спостерігається зменшення коефіцієнта оборотності власного капіталу, і у 2022 році було вироблено товарів і надано послуг на суму 12,96 грн на кожну гривню залучених коштів від власників, що на 0,29 менше ніж у 2020 році. Це означає, що ефективність використання власного капіталу знизилася, оскільки у 2022 році кожна гривня інвестованого власниками капіталу принесла менше прибутку в порівнянні з 2020 роком.

У 2022 році рентабельність господарської діяльності зросла на 4,14% в порівнянні з 2020 роком. Це позитивний сигнал, що свідчить про поліпшення фінансової стійкості та результативності діяльності підприємства

У 2022 році рентабельність власного капіталу на підприємстві відзначилася значним зростанням на 47,6% у порівнянні з 2020 роком, досягнувши показника 83,94%. Це дуже позитивний розвиток, що свідчить про високий рівень доходності, яку підприємство забезпечило на капітал, вкладений його власниками.

У 2022 році рентабельність продукції підвищилась на 3,54% порівняно з 2020 роком. Це позитивний розвиток, що свідчить про зростання прибутковості виробництва продукції на підприємстві.

Загалом видно, що діяльність показує як позитивні, так і негативні зміни. Рентабельність продукції та власного капіталу показали значний ріст, що свідчить про успішне управління та здатність підприємства досягати прибутковості. Однак, були також спостережені падіння коефіцієнтів оборотності оборотних активів і забезпеченості власними засобами, що може вказувати на недостатню ефективність управління ресурсами та потребу в оптимізації фінансових процесів.

Загалом, підприємство зберігає прийнятний рівень ліквідності, але може зосередитися на покращенні управління запасами та залученні більшого внутрішнього капіталу, щоб знизити залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Загалом, підприємство продемонструвало позитивний зріст у більшості ключових показників, але є деякі сфери, які вимагають уваги та оптимізації для забезпечення стабільного та стійкого розвитку в майбутньому.

Дослідження продемонстрували, що чистий фінансовий результат у 2022 р. мав позитивну тенденцію до зростання: у 2020 році отримано 37602 тис. грн. чистого прибутку, в 2021 році – 42257 тис. грн. чистого збитку, а в 2022 році чисті прибутки склали 113548 тис. грн. В 2022 році чистий прибуток підприємства зріс майже в 3,5 рази.

Проаналізуємо рентабельність підприємства, а отримані результати розрахунків розмістимо в табл. 2.8.

Показники рентабельності ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020 –2022 рр.

Показник	Роки			Абс.відхилення	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
Показники рентабельності та окупності витрат					
Рентабельність виробничих витрат	10,39	4,80	14,88	-5,59	10,08
Рентабельність операційних витрат	4,84	-0,93	9,58	-5,77	10,51
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	1,10	1,05	1,15	-0,06	0,10
Коефіцієнт окупності операційних витрат	1,05	0,99	1,10	-0,06	0,11
Показники рентабельності реалізованої продукції (дохідні показники)					
Рентабельність продажів	2,74	-3,01	6,48	-5,75	9,48
Рентабельність доходу від операційної діяльності	2,70	-2,95	6,19	-5,66	9,15
Показники рентабельності капіталу (активів) (ресурсні показники)					
Рентабельність активів	7,49	-6,71	15,91	-14,19	22,62
Рентабельність власного капіталу	30,76	-42,05	83,94	-72,81	125,99
Період окупності активів	13,36	-13,40	5,92	-26,76	19,31
Період окупності власного капіталу	3,25	-2,38	1,19	-5,63	3,57

Джерело: складено та розраховано за даними підприємства (форми фін.звітності у додатках).

Показники рентабельності витрат характеризують прибутковість вкладених витрат у діяльність підприємства. З табл. 2.8 видно, що рентабельність виробничих витрат за 2020-2022 роки зростає із 10,39% у 2020 році до 14,88% у 2022 році.

Рентабельність операційних витрат за 2020-2022 роки має аналогічну тенденцію до зростання. Даний показник рентабельності у 2020 році становив 4,84, а в 2022 році – 9,58%.

Окупність виробничих витрат вказує на перевищення чистого доходу ТОВ «Пирятинський сирзавод» над виробничими витратами у 2020 році в 1,1 рази, в 2021 році – в 1,05 рази, а в 2022 році – 1,15 рази. Тобто в 2022 році значно підвищилась рентабельність виробничих витрат.

Коефіцієнт окупності операційних витрат в 2020 році становить 1,05, тобто операційні доходи перевищують операційні витрати в 1,05 рази, у 2021 році спостерігається негативна тенденція перевищення операційних витрат

над операційними доходами – коефіцієнт 0,99 (відповідно у 2021 році підприємство отримало збитки від операційної діяльності).

Друга група показників рентабельності базується на дохідному підході та вказує на ефективність комерційної діяльності підприємства.

За 2020-2022 рр. рентабельність продажів зростає із 2,74% у 2020 році до 6,48% у 2022 році. Від’ємні значення рентабельності продажу у 2021 році свідчать про збитковість діяльності підприємства.

Аналогічні зміни відбуваються із показником рентабельності доходу від операційної діяльності: зростання за 2020-2022 роки із 2,7% у 2020 році до – 6,19% у 2022 році.

Третя група показників рентабельності базується на ресурсному підході та вказує на ефективність використання капіталу підприємства.

За 2020-2022 рр. рентабельність активів зростає із 7,49% у 2020 році до 15,91% у 2022 році, тобто у 2022 році 1 грн. активів приносила 0,1591 грн. чистого прибутку, а в 2021 році 0,0671 грн. чистого збитку. У 2022 році рентабельність активів зростає на 22,62%.

Аналогічна тенденція і з показником рентабельності власного капіталу, який збільшується із 30,76% у 2020 році до 83,94% у 2022 році, тобто у 2020 році 1 грн. власного капіталу приносила 0,3076 грн. чистого прибутку, а в 2022 році 0,8394 грн. Тоді як у 2021 році рентабельність власного капіталу була від’ємна (-42,05%).

Отриманий чистий прибуток ТОВ «Пирятинський сирзавод» в 2022 році може бути направлений на інвестиційну діяльність в перспективі. Підприємство є потенційно цікавим для інвесторів, що може забезпечити розвиток інвестиційної діяльності.

Висновки до розділу 2

ТОВ «Пирятинський сирзавод» – національний виробник сирів під торговою маркою «Пирятин». Підприємство має свої усталені традиції

виробництва сирів та багаторічний досвід роботи, підприємство засновано в 1920 році.

Чистий дохід у 2020-2022 рр. мав тенденцію до зростання на 33720 тис. грн. (2,46%) порівняно з 2020 роком, у 2022 році – на 348865 тис. грн. (24,83%) порівняно з 2021 роком. У 2021 році чистий дохід має незначні темпи зростання, що обумовлено запровадженням карантинних заходів та зменшенням доходів населення, що призвело до скорочення споживання сирів. У 2020 та 2022 р. ТОП «Пирятинський сирзавод» (на відміну від 2021 р.) мало позитивний фінансовий результат від звичайної діяльності, а відповідно, було рентабельним. Так, рентабельність активів становила 15,91%, рентабельність операційної діяльності складала 9,58%, рентабельність продажів – 6,48%.

Основними видами витрат по капітальних проектах ТОВ «Пирятинський сирзавод» були:

- 2020 рік – автомат фасовки плавленого сиру (брикети), розпочато будівництво очисних споруд;
- 2021 рік інвестування в нову пакувальну машину (для головок твердого сиру) Cryovac SVS45. Також завершено будівництво нових локальних очисних споруд, будівництво яких розпочато в 2020 році;
- в 2022 році підприємство придбало електрогенератор Kohler B900, що дав змогу працювати та підтримувати належні температурні режими в період відключення електроенергії.

Кошти в оновлення виробничої бази, як в динаміці, так і в структурі мають тенденцію до скорочення. За 2020-2022 роки скорочення становило 8,9%, із 44,4% у 2020 році до 35,5% у 2022 році. Зростання частки витрат на оновлення продукції за досліджуваний період становить 4,5%, із 43,5% у 2020 році до 47,8% у 2022 році.

На підприємстві відбувалось реінвестування, при цьому кошти спрямовувались на покращення всіх показників діяльності підприємства. У 2020-2021 роках підприємство має середню ефективність здійснення

інвестиційної діяльності, а в 2022 року показник переходить до високої ефективності, що обумовлює можливість інвестиційного розвитку підприємства. Отже, в цілому необхідно відмітити ефективність інвестиційної діяльності та її позитивний вплив на найбільш вагомі та ключові показники діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ТОВ «ПИРЯТИНСЬКИЙ СИРЗАВОД» У КОНКУРЕНТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

3.1. Аналіз витрат підприємства та економічний механізм їх формування

Оцінка існуючої в компанії системи управління витратами важлива для стабільного та успішного функціонування організації. Цей процес має широкий позитивний вплив на різні аспекти діяльності компанії.

Відповідальне та ефективне управління витратами є основою для збереження ресурсів компанії. Це передбачає аналіз та управління витратами на всіх рівнях діяльності, від невеликих побутових витрат до великих інвестиційних рішень. Така оцінка дозволяє виявити та усунути непотрібні витрати.

Покращення фінансової стабільності є ще однією важливою перевагою оцінки управління витратами. Управління витратами дозволяє підприємствам уникати фінансових труднощів, забезпечуючи належне планування фінансових ресурсів та управління грошовими потоками. Зниження витрат призводить до підвищення конкурентоспроможності компаній на ринку. Можливість пропонувати продукцію за більш привабливими цінами зумовлена ретельним контролем витрат та ефективним управлінням ними [47].

Оцінка також сприяє стратегічному плануванню. Аналіз економічної ефективності може допомогти компаніям визначити, якою мірою вони досягають своїх стратегічних цілей, та виявити сфери, що потребують подальших змін. Крім того, оцінка може допомогти виявити нові можливості для вдосконалення та інновацій у діяльності компанії. Вона допомагає визначити сфери, де можна застосувати нові технології, методи та підходи для оптимізації витрат і підвищення ефективності. Мінімізація непотрібних витрат сприяє ресурсозбереженню та більш ефективному використанню ресурсів

компанії. Це забезпечує сталий розвиток, ефективне використання обмежених ресурсів та конкурентні переваги для компанії [27].

Оцінка системи управління витратами є необхідною умовою для забезпечення сталого розвитку підприємства. Вона дозволяє не тільки знизити витрати, але й підвищити ефективність роботи, покращити якість продукції та зміцнити конкурентні позиції на ринку. Регулярна оцінка та вдосконалення системи управління витратами повинні стати невід'ємною частиною стратегії будь-якої компанії.

Аналіз операційних витрат є важливою частиною управління бізнесом, що дозволяє оцінити ефективність витрат, зрозуміти та оптимізувати їх розподіл. Операційні витрати включають всі витрати, пов'язані з повсякденною діяльністю компанії, які необхідні для надання продукту або послуги. Основною метою аналізу операційних витрат є зниження витрат і підвищення прибутковості.

Зважаючи на мету та завдання даного дослідження, у роботі було проаналізовано групи витрат за різними класифікаційними ознаками. Так, витрати від операційної діяльності у 2020-2022 роках проаналізовані та представлені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Динаміка витрат від операційної діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2022–2020 рр.

Показники	Рік			Відхилення 2022 р. до 2020 р	
	2020	2021	2022	+/-	%
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1242015	1340406	1526469	284454	22,90
Адміністративні витрати	18152	18394	20642	2490	13,72
Витрати на збут	47107	50276	70542	23435	49,75
Інші операційні витрати	18872	34376	55708	36836	195,19
Разом	1326146	1443452	1673361	347215	26,18

Джерело: складено та розраховано за даними підприємства (форми фін.звітності у додатках).

З табл. 3.1 видно, що витрати від операційної діяльності на ТОВ «Пирятинський сирзавод» у 2022 році зросли на 26,18%. Це зростання відбулося в основному за рахунок збільшення собівартості реалізованої продукції на 22,90% та збільшення адміністративних витрат на 13,72%.

Слід також зазначити, що інші операційні витрати значно зросли - на 195,19%, а витрати на збут - на 49,75%. Таке зростання можна пояснити кількома факторами. По-перше, збільшення виробничих витрат пов'язане з підвищенням вартості сировини та інфляційним тиском. Крім того, збільшення адміністративних витрат пов'язане із запровадженням нових управлінських практик. Збільшення інших операційних витрат відображає зміни в бізнес-процесах, пов'язані з модернізацією обладнання та впровадженням нових технологій. Збільшення витрат на збут є результатом більш інтенсивної маркетингової діяльності та зміни витрат у процесі продажу.

Аналіз витрат на оплату праці є важливою частиною фінансового менеджменту організації. Він допомагає оцінити ефективність використання ресурсів та обґрунтованість витрат на оплату праці працівників. Тому було проведено аналіз цих витрат за 2022-2020 роки по ТОВ «Пирятинський сирзавод», а отримані результати подано у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Аналіз витрат на оплату праці ТОВ «Пирятинський сирзавод» за період 2020–2022 роки

Показники	Од. виміру	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р	
		2020	2021	2022	+/-	%
Чистий дохід від реалізації продукції	тис. грн	1371020	1404740	1753605	382585	27,91
Витрати на оплату праці	тис. грн	72072	78129	86170	14098	19,56
Середньооблікова чисельність штатних працівників	осіб	612	610	588	-24	-3,92
Середньорічний розмір заробітної плати 1-го працівника	тис. грн	117,76	128,08	146,55	28,79	24,44
Продуктивність праці	тис. грн / ос	2240,23	2302,85	2982,32	742,09	33,13
Ефективність витрат на персонал	тис. грн	19,02	17,98	20,35	1,33	6,99

Джерело: складено та розраховано за даними підприємства (форми фін.звітності у додатках).

Аналізуючи дані за 2022 рік порівняно з 2020 роком, можна зробити висновок, що продуктивність праці значно зросла - на 742,09 тис. грн або 33,13%. Крім того, середньорічна заробітна плата на одного працівника зросла на 28,79 тис. грн або 24,44%. У той же час середньооблікова чисельність працівників за цей період скоротилась на 3,92%. Це свідчить про те, що виробничі потужності зростають швидше, ніж заробітна плата. Це можна розглядати як позитивний аспект в контексті розширеного відтворення виробничих процесів.

Було пораховано також показник ефективності витрат на персонал, який розглядався як дохід, що генерується на кожну гривню витрат на персонал (оплата праці, соціальні виплати, премії, бонуси, відпускні тощо). Розрахунки показали, що у 2021 р. цей показник знижувався, порівняно з 2020 р. Тоді як у 2022 році він зріс, і становив 20,35 тис.грн. Це означає, що на кожну 1 грн. витрат на оплату праці товариство отримувало 20,35 грн. продукції. Порівняно з 2020 роком ефективність цього показника зросла на 6,99%, що свідчить про краще управління та використання ресурсів компанії. Зростання ефективності є позитивним сигналом для організації та свідчить про те, що ТОВ «Пирятинський сирзавод» у 2022 р. був здатен отримувати більше користі від витрат на оплату праці. Важливо продовжувати відстежувати цей показник і оцінювати можливості для подальшого вдосконалення управління ресурсами та підвищення прибутковості.

Наступним етапом аналізу груп витрат, став аналіз операційних витрат за економічними елементами, що проводився на основі форми звітності №2 «Звіту про фінансові результати» (дод. Б, Е). Аналіз операційних витрат (за економічними елементами) представлений в табл. 3.3.

З табл. 3.3. видно, що у 2022 році витрати на сировину значно зросли порівняно з 2020 роком - на 205 746 тис. грн (18,20%). Основними причинами такого зростання є підвищення цін на сировину, подорожчання енергоносіїв та транспортних витрат, а також зміни в ланцюжку постачання.

Динаміка та структура операційних витрат (за економічними елементами) ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2022–2020 рр.

Показники	Роки			Структура, %			Відхилення 2022/2020 р.		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	+/-	%	п.с.
Матеріальні затрати	1130194	1296969	1335940	82,70	86,88	85,56	205746	18,20	2,86
Витрати на оплату праці	72072	78129	86170	5,27	5,23	5,52	14098	19,56	0,24
Відрахування на соціальні заходи	16377	18681	21884	1,20	1,25	1,40	5507	33,63	0,20
Амортизація	30098	23529	25989	2,20	1,58	1,66	-4109	-13,65	-0,54
Інші операційні витрати	117812	75576	91388	8,62	5,06	5,85	-26424	-22,43	-2,77
Разом	1366553	1492884	1561371	100,00	100,00	100,00	194818	14,26	0,00

Джерело: розраховано та складено на основі фінансової звітності підприємства (дод. Б, Е)

Витрати на персонал також зросли на 14 098 тис. грн (19,56%). Водночас, соціальні відрахування зросли на 5507 тис. грн (33,63%). Це пов'язано зі змінами у структурі персоналу та умовами на ринку праці. Амортизація зменшилася на 4109 тис. грн (13,65%). Це зменшення пов'язане з реорганізацією вартості активів та переглядом стратегії використання обладнання.

Інші операційні витрати зменшилися на 26424 тисячі гривень (22,43%). Це може бути пов'язано з ефективним управлінням витратами, переглядом контрактів з постачальниками або змінами у внутрішніх процесах. Загалом операційні витрати у 2022 році зросли на 194818 тис. грн (14,26%) порівняно з 2020 роком.

На основі даних табл. 3.3, було побудовано графічне зображення операційних витрат (за економічними елементами) ТОВ «Пирятинський сирзавод» у 2022 році (рис. 3.1).

Даний аналіз показав, що найбільшу частку у структурі операційних витрат ТОВ «Пирятинський сирзавод», займають саме матеріальні витрати (що властиве для переробних підприємств, і зокрема підприємств харчової промисловості).

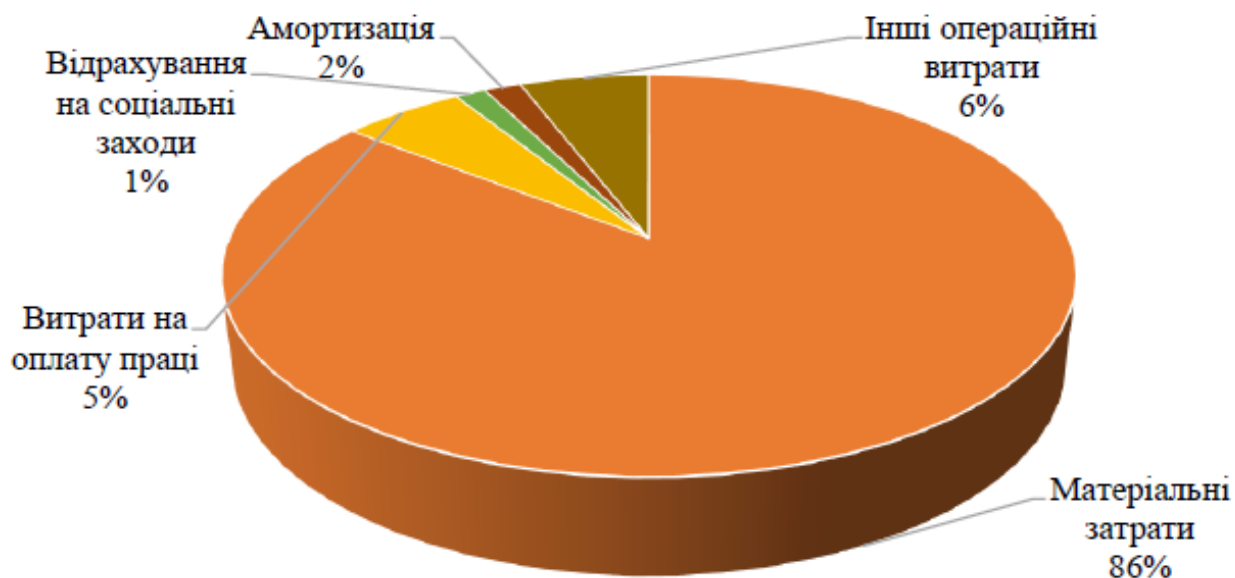

Рис. 3.1. Операційні витрати ТОВ «Пирятинський сирзавод»
(за економічними елементами) за 2022 р.

Джерело: складено та розраховано за даними підприємства (форми фін.звітності, дод. Е).

Так, у 2022 р. на них припадало майже 86% (причому у 2021 р. їх частка була ще вищою, і становила майже 87%). Друге та третє місця (за величиною витрат) займають: інші операційні витрати (6%) та витрати на оплату праці (5%). Причому, інші операційні витрати були найвищими у 2020 р., і становили майже 9%. Тоді, як відхилення частки витрат на оплату праці (за 2020-2022 рр.) становить лише 0,24.

Аналіз показників ефективності витрат є важливою частиною процесу управління фінансами компанії. Цей аналіз допомагає оцінити, наскільки ефективно компанія використовує свої ресурси для досягнення поставлених цілей і забезпечення стійкого фінансового стану. Дані показують, що впроваджені заходи та стратегії сприяють зростанню продуктивності та оптимізації витрат, що є ключовими елементами для досягнення сталого зростання та успіху на ринку. Для оцінки оптимізації процесу управління витратами було використано низку ключових показників.

Один з цих ключових показників, рентабельність продажів, є важливим показником для оцінки ефективності витрат. Разом з тим, до уваги бралися також інтенсивність витрат і рентабельність продукції, що додатково

прояснило загальну картину і дозволило глибше зрозуміти витратні аспекти діяльності компанії. Результати занесено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

**Динаміка ефективності формування витрат
ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2020-2022 рр.**

Показники	Рік			Відхилення 2020/2022	
	2020	2021	2022	+/-	%
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	1371020	1404740	1753605	382585	27,91
Матеріальні затрати, тис. грн.	1130194	1296969	1335940	205746	18,20
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	1242015	1340406	1526469	284454	22,90
Витрати на оплату праці, тис. грн.	72072	78129	86170	14098	19,56
Валовий прибуток, тис. грн.	129005	64334	227136	98131	76,07
Рентабельність виробництва, %	10,39	4,8	14,88	4,49	43,21
Коефіцієнт оборотності активів	2,79	2,48	2,61	-0,18	-6,45
Витратовіддача	1,1	1,05	1,15	0,05	4,55
Витратомісткість	0,91	0,95	0,87	-0,04	-4,40
Матеріаломісткість	0,82	0,92	0,76	-0,06	-7,32
Зарплатомісткість	0,053	0,056	0,049	-0,004	-7,55
Місткість основних засобів	0,07	0,07	0,05	-0,02	-28,57

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства.

З табл. 3.4. видно, що ТОВ «Пирятинський сирзавод» продемонстрував позитивну динаміку зростання чистого доходу від реалізації та валового прибутку, що має значний вплив на показники ефективності управління витратами; варто зазначити, що рентабельність виробництва у 2022 році склала 14,88%, що на 43,21% вище, ніж у 2020 році. Таке значне зростання свідчить про успішність стратегії компанії.

Варто також відзначити, що у 2022 р. інтенсивність витрат знизилася на 4,4% і 0,04 грн. порівняно з 2020 роком. Це означає, що на кожну 1 грн.

виручки припадає лише 0,87 грн витрат, що є покращенням порівняно з 2020 роком, коли витратомісткість становила 0,91 грн. Іншим важливим аспектом є те, що матеріаломісткість зменшилася на 7,32%, в результаті чого матеріальні витрати склали 0,76 грн. на 1 грн. виручки. Це свідчить про більш раціональне використання матеріалів та ресурсів у виробничому процесі.

Інтенсивність заробітної плати також показала позитивну тенденцію і зменшилась на 7,5% до 0,049 грн. на 1 грн. реалізованої продукції. Це може свідчити про оптимізацію витрат на оплату праці та більш ефективне управління персоналом. Однак варто зазначити, що коефіцієнт оборотності активів зменшився на 6,45% порівняно з 2020 роком. Цей показник вказує на можливу проблему з ефективністю використання активів.

Іншою складовою зменшення загальних витрат (у т.ч. й загальних питомих витрат, а саме собівартості продукції) є збільшення обсягів реалізації продукції. І на цьому шляху одними з напрямів досягнення цієї цілі є стратегія стримування ціни при забезпеченні високої якості продукції. Щодо продукції ТОВ «Пирятинський сирзавод», то ціни є відносно низькими порівняно з конкурентами на ринку. ТОВ «Пирятинський сирзавод» обрав нейтральну цінову стратегію, суть якої полягає у встановленні цін на основі співвідношення ціни та цінності відповідно до більшості інших аналогічних товарів на ринку.

Про високу якість продукції ТОВ «Пирятинський сирзавод» свідчать отримані сертифікати та налагоджена система збуту на зовнішні ринки. Виходячи із загальних тенденцій розвитку молокопродуктового підкомплексу та трансформацій в галузі, на ефективність виробництва та збуту молочної продукції впливають державне регулювання (10,6%), рівень розвитку сировинної бази (10,5%), рівень доходів населення (8,6%), інвестиційна привабливість галузі (8,1%), маркетингові стратегії (7,2%), технічне та технологічне вдосконалення молокопереробних підприємств (6,6%).

Раціональна організація вимагає тісної координації виробництва, науки та управління. Раціональні кооперативні організації повинні не лише

розвивати експертизу у сфері заготівлі, переробки, маркетингу та збуту, але й функціонувати як науково-виробничі системи та впроваджувати нові наукові результати в практику управління. Керівництву підприємства доцільно вивчати досвід країн, що є лідарами на даному ринку (Данія, США, Великобританія). Це дає переконливий аргумент, що конкурентоспроможність може бути досягнута завдяки грамотному управлінню у поєднанні з освітою світового рівня та економічним розвитком, що базується на високих технологіях та інноваціях.

Аналіз показав, що економічний механізм формування витрат ТОВ "Пирятинський сирзавод" базується на оптимізації виробничих процесів, раціональному використанні ресурсів і впровадженні сучасних технологій. Основними статтями витрат підприємства є закупівля сировини (молока), витрати на енергоносії, заробітна плата працівників, амортизація обладнання та логістика. У конкурентному середовищі важливим чинником стає зниження собівартості продукції без шкоди для її якості. Для цього сирзавод активно співпрацює з місцевими постачальниками сировини, що дозволяє мінімізувати витрати на транспортування та отримувати сировину високої якості.

У першу чергу, економічний механізм формування витрат ТОВ "Пирятинський сирзавод" ґрунтується на ефективному управлінні сировинною базою, оптимізації виробничих процесів та використанні сучасних технологій. Основу сировинної бази підприємства становлять молочні господарства шести районів Полтавської області. Найбільша частка сировини надходить із Пирятинського району (64,1%), де співпрацюють із дев'ятьма фермами, що постачають 35 тисяч тонн молока на рік. Решта сировини закуповується у Гребінківському (15,2%), Прилуцькому (7,33%), Глобинському (6,59%), Миргородському (4,03%) і Чорнухинському (2,75%) районах. Така диверсифікація постачальників дозволяє знизити ризики перебоїв у постачанні та підтримувати стабільну якість продукції.

Для зменшення витрат на закупівлю та транспортування сировини ТОВ "Пирятинський сирзавод" активно працює над скороченням відстані між

постачальниками та виробництвом. Основна частина молока надходить із найближчих районів, що мінімізує логістичні витрати. Крім того, підприємство підтримує довгострокові партнерські відносини з фермами, що забезпечує стабільні ціни та прогнозовані обсяги постачання.

Аналіз показав, що 2021 р. рік був вкрай несприятливим для молочного ринку. Ціна на мінеральні добрива у 2021 підскочила у 3 рази. Через проблеми пропускної здатності «Укрзалізниці» вартість залізничної логістики виросла у 5 разів – з 1000 до 5000 грн/годино-доба. Витрати на білкові корми підскочили на 40-50%, вартість власно вирощених кормів – на 40%, на ветеринарні препарати – на 25%. Тому 2021 рік через дорожнечу кормових інгредієнтів та засобів їх виробництва став найзбитковішим для молочних господарств за останні 5 років. У таких умовах підприємства-переробники молочної продукції (і в першу чергу ті, хто входить до компанії «Молочний Альянс», в т.ч. й ТОВ «Пирятинський сирзавод») за три дні до 2022 р. вирішили попередити своїх постачальників, що закупатимуть сировину-молоко на 10% дешевше, ніж 2021 р. І це в той час, коли у 2021 р. за рахунок зростання цін на сировину-молоко, ледве спромоглися призупинити вирізання корів у промисловому секторі. Тому різкий обвал цін з 1 січня 2022 р. на молоко-сировину для тотальної більшості молочних ферм робив подальшу їх діяльність економічно недоцільною. Проте, 24 лютого 2022 р. почалось віроломне військове вторгнення на територію України фашистської армії російської федерації, що зовсім змінило цінності та проблеми, які стояли перед переробними заводами. Так, частина споруд та матеріальних ресурсів постачальників сировини, посередників постраждала. Проте, навіть в умовах війни керівництво ТОВ «Пирятинський сирзавод» продовжує виплачувати заробітну плату та розраховуватись по зобов'язаннях. При цьому активи товариства схильні до ризику пошкодження через ракетні та артилерійські обстріли території України, які наносяться російськими збройними формуваннями.

Однією з ключових складових механізму формування витрат на ТОВ «Пирятинський сирзавод» є впровадження енергоефективних технологій, адже витрати на енергоносії значно впливають на собівартість продукції. На підприємстві здійснено модернізацію виробничих ліній із впровадженням енергозберігаючого обладнання, що дозволяє скоротити енергоспоживання на 20%. Крім того, ТОВ "Пирятинський сирзавод" впроваджує цифрові рішення для автоматизації контролю витрат, що сприяє своєчасному виявленню неефективних процесів та оперативному прийняттю управлінських рішень.

Особливу увагу приділяють управлінню витратами на маркетинг і логістику. У конкурентному середовищі важливо зберігати широку дистрибуцію продукції, але водночас мінімізувати витрати на транспортування. Для цього підприємство оптимізує маршрути доставки та залучає партнерів з великим парком рефрижераторів. Крім того, маркетингова стратегія орієнтована на підтримку впізнаваності бренду з акцентом на якість продукції, що дозволяє уникати витрат на агресивні рекламні кампанії.

У довгостроковій перспективі економічний механізм формування витрат на підприємстві спрямований на підвищення його конкурентоспроможності. Це досягається шляхом постійного аналізу витрат, впровадження інновацій та підвищення кваліфікації персоналу. Завдяки цьому ТОВ "Пирятинський сирзавод" не лише зберігає позиції на внутрішньому ринку, але намагається утриматись на міжнародному ринку, забезпечуючи високий рівень рентабельності та стабільний розвиток.

3.2. Дослідження конкурентного ринку підприємства

Україна має багату молочну спадщину з глибоким історичним корінням. Традиція виробництва смачних, високоякісних молочних продуктів передається з покоління в покоління, допомагаючи підтримувати високі стандарти молочної промисловості. Українські молочні фермери та виробники

зберігають та відновлюють багатовікові рецепти та використовують власні традиції для виробництва продукції найвищої якості.

Зростаюча обізнаність споживачів щодо здорового способу життя збільшила попит на натуральні та органічні молочні продукти. Споживачі все більше усвідомлюють важливість якості та походження продукції, що спонукає виробників постійно вдосконалювати технології виробництва та контролю якості. Вони включають уникнення шкідливих добавок та використання безпечних методів розведення тварин.

Українська молочна продукція користується популярністю не лише на внутрішньому ринку, а й на міжнародному. Експорт молочної продукції сприятиме розвитку молочної галузі та збільшенню можливостей для залучення інвестицій. Міжнародне партнерство та доступ до нових ринків збуту дозволить українським виробникам продемонструвати свою високу якість та конкурентоспроможність.

Вплив війни на українську молочну галузь є значним і багатопроблемним. Війна мала багато наслідків для цього важливого сектору. Бойові дії пошкодили молочні ферми, молокосховища та молокопереробні заводи. В результаті було втрачено обладнання та інфраструктуру, що ускладнило виробництво та зберігання молочних продуктів. Війна також вплинула на умови годівлі та утримання тварин, що призвело до втрат через стрес, голод і незахищеність, які знизили виробництво молока.

Економічні труднощі, спричинені війною, чинять тиск на фінансове становище молочних фермерів та підприємств, впливаючи на попит на молочні продукти. Поєднання цих факторів створює значні виклики для української молочної галузі. Молочні фермери продовжують докладати зусиль для забезпечення стабільності та високої якості продукції у складних умовах.

Зусилля, підтримані урядом, міжнародними організаціями та споживачами, можуть допомогти зменшити негативний вплив війни на молочну галузь та сприяти відновленню ПрАТ «Молочний альянс» - одна з провідних компаній в українській молочній галузі: За даними за 2021-2022

роки, компанія є третьою за величиною компанією з переробки молока та посідає третє місце серед українських молокопереробних підприємств. Успіх компанії обумовлений широким асортиментом та високою якістю продукції.

ПрАТ «Молочний альянс» - це об'єднання різних молокопереробних підприємств, що займаються виробництвом та дистрибуцією молочної продукції.

- ТОВ «Баситанський сирзавод»: Цей завод спеціалізується на виробництві різних видів сирів та молочних продуктів

- Золотоніський маслозавод (ТОВ): спеціалізується на виробництві вершкового масла та вершкових продуктів;

- ТОВ «Пирятинський сирзавод»: як уже згадувалося, відомий широким асортиментом продукції, включаючи різні види твердого сиру, м'якого сиру, плавленого сиру та інших молочних продуктів:

- ТОВ «Яготинський маслозавод»: спеціалізується на виробництві молока та інших молочних продуктів.

Інтеграція великих та різноманітних підприємств у ПрАТ «Молочний альянс» створює позитивні можливості для розвитку на ринку та надає компанії сильну конкурентну перевагу в українській молочної галузі. Група компаній зможе ефективно використовувати свої ресурси, технології та досвід для вдосконалення продукції та розширення асортименту. Це дозволить компанії пропонувати доступні та якісні молочні продукти широкому колу споживачів.

Як лідер молочної галузі, «Молочний альянс» здатен задавати темпи розвитку ринку та впливати на галузеві тренди. Продукція компанії відрізняється високою якістю, що забезпечує високу репутацію та утримання лідерських позицій. Це важливо для забезпечення конкурентоспроможності та здатності конкурувати з міжнародними компаніями та іншими великими українськими виробниками.

Більш детальний аналіз представлений на рис. 3.4, де представлений більш детальний аналіз частки ринку «Молочного альянсу» порівняно з

іншими конкурентами. Це демонструє здатність компанії впливати та утримувати свою стабільну позицію на ринку молочної продукції.

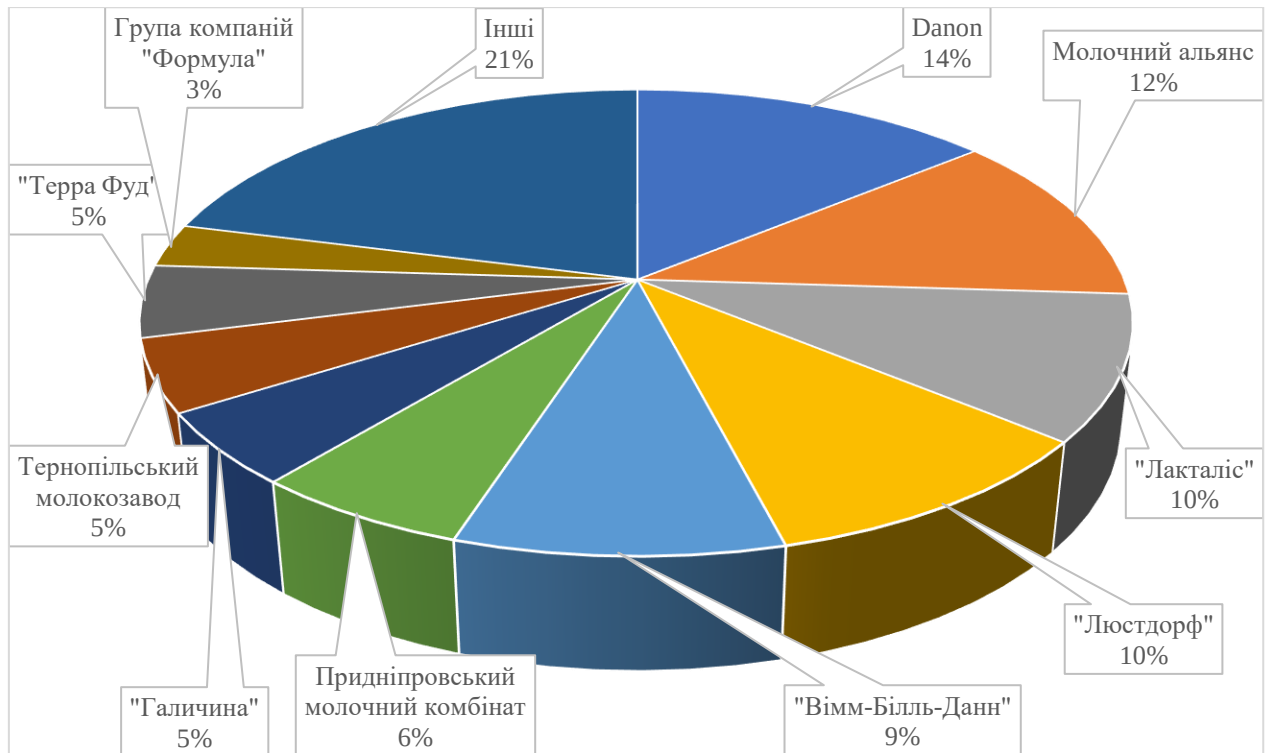

Рис. 3.2. Частки ринку виробників молочної продукції за 2022 р.

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства та досліджень.

ПрАТ «Молочний альянс» зарекомендував себе як успішний лідер української молочної галузі та займає високу позицію серед молокопереробних підприємств України. Це свідчить про те, що компанія є ефективною та успішною на ринку: Досягнення високої частки ринку в 12% підтверджує сильну конкурентну позицію ПрАТ «Молочний альянс» та його здатність задовольняти потреби широкого кола споживачів.

Ринковий успіх зміцнює репутацію компанії та забезпечує сталий розвиток молочної галузі. Ці досягнення демонструють професіоналізм Групи компаній «Молочний альянс» та фокус на якості продукції. Для подальшого розвитку та зміцнення лідерства в молочному секторі важливо і надалі фокусуватися на інноваціях, відкритті нових ринків та підтримці високих стандартів якості продукції.

Зокрема, ТОВ «Пирятинський сирзавод», що входить до складу ГК «Молочний альянс», продемонстрував хороші фінансові показники і є одним

з найприбутковіших підприємств компанії. Це є свідченням ефективного менеджменту та показником ефективності бізнес-стратегії (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

**Показники фінансової діяльності підприємств
компанії «Молочний альянс» за 2021–2022 рік**

Показники	Назва підприємства					
	«Пирятинський сирзавод»		«Баштанський сирзавод»		«Яготинський маслозавод»	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Чистий прибуток, тис. грн	(42257)	113548	(62474)	(67809)	155639	(63319)
Чистий дохід, тис. грн	1404740	1753605	826709	142494	3103 661	3736091
Витрати, тис. грн	1492884	1561371	706482	160148	2721 434	3152908
Зростання продажів, %	24,83		-82,76		20,38	
Зростання витрат, %	4,59		-77,33		15,85	
Рентабельність, %	-0,03	0,07	-0,09	-0,42	0,06	-0,02

Джерело: складено та розраховано за даними підприємств

Отже, при порівнянні ключових показників діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод» з показниками конкурентів, обраних для дослідження, було зроблено наступні висновки:

1 - Баштанський сирзавод: Зниження товарообігу було спричинене низкою факторів, таких як скорочення пропозиції сировини через закриття низки ферм і, як наслідок, відсутність необхідної сировини. Крім того, складне географічне розташування поблизу лінії фронту призвело до часткового руйнування підприємства, що спричинило різке зменшення виробничих потужностей та зниження обсягів виробництва.

2 - Яготинський маслозавод: підвищення цін на пакувальні матеріали на 52% та на сировину на 35% призвело до значного зростання виробничих витрат. Як наслідок, собівартість продукції значно зросла, а прибутковість знизилася. Собівартість готової молочної продукції зросла в середньому на 15%, що ускладнило утримання конкурентоспроможних цін, що сприяло зниженню прибутковості компанії.

На противагу цьому, ТОВ «Пирятинський сирзавод» досягнув кращої рентабельності зі збільшенням на 0,1%. Це відбулося завдяки успішному впровадженню нової системи управління витратами, яка забезпечує більш ефективний контроль витрат і визначає сфери, де можна вжити заходів для скорочення надмірних витрат. Компанія також внесла позитивні зміни у свої виробничі процеси з метою підвищення якості продукції та зниження витрат. Заміна деяких видів сировини позитивно вплинула на виробництво сиру і призвела до зниження виробничих витрат. Ці заходи призвели до збільшення товарообігу на 24,83% та подальшого покращення фінансового стану Пирятинського сирзаводу.

На ринку існує велика кількість молокопереробних підприємств, які займаються переробкою молока та виробництвом молочної продукції. Ці підприємства відрізняються за походженням, організаційною структурою та розміром, що дозволяє їм диверсифікувати свою продукцію та конкурувати на ринку; порівняння основних конкурентів ТОВ «Пирятинський сирзавод» наведено в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Порівняльний аналіз основних конкурентів ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2022 рік

Показник	ТОВ «Пирятинський сирзавод»:	ПАТ «Звенигородський сироробний комбінат»	ТОВ «Терра Фуд»	ТОВ «Вінковецький сирзавод»
Чистий прибуток, тис. грн	113527	-56361	246139	4168,6
Асортимент продукції	М'які, тверді вагові і плавлені, вершкові сири	Вершкове масло, м'які, тверді вагові і плавлені, вершкові сири	Вершкове масло, сири, молоко, інша молочна продукція	М'які, тверді сири, масло, цільномолочна продукція
Реклама	+	+	+	+
Споживачі	Роздрібні покупці, ресторани та кафе, харчові дистриб'ютори	Роздрібні покупці, ресторани та кафе, харчові дистриб'ютори	Роздрібні покупці, ресторани та кафе, харчові виробники, харчові дистриб'ютори	Роздрібні покупці, ресторани та кафе
Частка ринку	12,3 %	9,2 %	32,7 %	5,8 %

Джерело: складено та розраховано за даними підприємств

З табл. 3.6 видно, що ТОВ «Терра Фуд» та ПАТ «Звенигородський сирзавод» є основними конкурентами ТОВ «Пирятинський сирзавод». Ці компанії займаються схожою діяльністю, пропонують на ринку схожу продукцію та конкурують за залучення більшої кількості клієнтів та збільшення своєї частки на ринку.

Висновки до розділу 3

Аналіз організаційної структури управління ТОВ «Пирятинський сирзавод» показав, що підприємство використовує найбільш поширену в Україні лінійно-функціональну модель. На ринку існує велика кількість молокопереробних підприємств, які переробляють молочну сировину та виробляють молочні продукти. Ці компанії відрізняються за походженням, організаційною структурою та розміром, що забезпечує різноманітність продукції та конкуренцію на ринку.

Основними конкурентами ТОВ «Пирятинський сирзавод» є ТОВ «Терра Фуд» та ПАТ «Звенигородський сирзавод». Ці компанії здійснюють аналогічну діяльність та пропонують ринку схожу продукцію і конкурують за залучення більшої кількості клієнтів та збільшення своєї частки на ринку.

Проведено діагностику фінансово-економічного стану ТОВ «Пирятинський сирзавод». Згідно з цим аналізом, підприємство демонструє як позитивні, так і негативні зміни. Загалом підприємство демонструє позитивну динаміку за більшістю ключових показників, але є деякі сфери, які потребують уваги та оптимізації для забезпечення стабільного та сталого розвитку в майбутньому. Компанія також забезпечує належний рівень економічної безпеки.

Аналіз системи управління витратами на Пирятинському сирзаводі показує позитивну тенденцію зростання чистого доходу від реалізації та валового прибутку, що має значний вплив на показники ефективності

управління витратами. Все це свідчить про позитивні зміни в різних аспектах управління витратами на ТОВ «Пирятинський сирзавод».

Однак слід зазначити, що з метою подальшого підвищення ефективності необхідно розглянути можливість розробки програм оптимізації витрат на всіх етапах господарської діяльності, включаючи логістичні та фінансові процеси.

РОЗДІЛ 4

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ТОВ «ПИРЯТИНСЬКИЙ СИРЗАВОД» З УРАХУВАННЯМ ВПЛИВУ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА

4.1. Напрями вдосконалення механізму формування витрат підприємства з урахуванням конкурентного середовища

Зниження витрат у харчовій промисловості - це процес зменшення загальних витрат, пов'язаних з виробництвом, переробкою, пакуванням, зберіганням, дистрибуцією та управлінням харчовими продуктами. Цей процес спрямований на оптимізацію статей витрат і забезпечення ефективного використання ресурсів компанії.

Основною метою скорочення витрат є забезпечення фінансової стабільності компанії, підвищення конкурентоспроможності та покращення прибутковості. Скорочення витрат дозволяє компаніям знизити ціну на свою продукцію, залучити нових клієнтів, розширити свої позиції на ринку і збільшити загальний обсяг продажів. Важливо зазначити, що скорочення витрат не повинно впливати на якість та безпечність харчових продуктів. Компанії повинні забезпечити дотримання стандартів якості, гігієнічних вимог та законодавства про безпеку харчових продуктів.

Ключові напрями зниження витрат ТОВ «Пирятинський сирзавод» представлені у дод. У (рис. У.1). На нашу думку, до них можна віднести: аналіз витрат, визначення пріоритетності витрат, аналіз ефективності, технологічні рішення, управління ланцюгами поставок, інновації та дослідження.

Напрямки скорочення витрат для харчових компаній включають оптимізацію виробничих процесів, ефективне управління запасами, енергоефективність, оптимізацію логістики, ефективне управління людськими ресурсами, використання сучасних інформаційних технологій та маркетингових стратегій (табл. 4.1).

Пропозиції зниження витрат ТОВ «Пирятинський сирзавод»

Напрямок	Сутність
Оптимізація процесу виробництва	Використання ефективних технологій і методів, які зменшують витрати сировини, енергії, води та інших ресурсів. Автоматизація та раціоналізація виробничих процесів також може допомогти зменшити витрати.
Ефективне управління запасами	Оптимізуйте управління запасами сировини та готової продукції, щоб забезпечити їх оптимальний рівень. Це запобігає затоварюванню та зменшує витрати на зберігання й адміністрування.
Енергоефективність	Використання енергоефективних технологій, обладнання та систем, які зменшують споживання енергії та витрати на енергопостачання. Впровадження відновлюваних джерел енергії та заходів з енергозбереження також буде братися до уваги.
Оптимізація логістики	Оптимізація логістичних процесів, включаючи закупівлю сировини, доставку готової продукції та дистрибуцію. Це включає ефективне планування маршрутів, системи управління складом, пакувальні та транспортні рішення, а також зниження логістичних витрат.
Ефективне управління персоналом	Системи мотивації, навчання та розбудови потенціалу персоналу для підвищення продуктивності та ефективності, а також зниження витрат на оплату праці.
Використання сучасних інформаційних технологій	Впроваджувати програмні рішення та системи управління для оптимізації бізнес-процесів, зниження ризиків, підвищення операційної ефективності та контролю витрат.
Маркетингові стратегії	Розробляйте ефективні маркетингові стратегії, які збільшують продажі та визначають нові ринкові можливості. Це може збільшити доходи та стабілізувати витрати.

Джерело: складено на основі аналізу джерел [11, 17]

Ці напрямки можуть бути використані для ефективного скорочення витрат і поліпшення фінансових показників харчових компаній. Важливо адаптувати їх до специфіки компанії та галузі. Напрями скорочення витрат компанії повинні ґрунтуватися на ретельному аналізі її діяльності, внутрішніх процесів і характеристик ринку, а також враховувати стратегічні цілі та можливості компанії.

Загальний підхід до вибору напрямку зниження витрат передбачає оцінку й планування та впровадження результативних заходів, спрямованих на

оптимізацію різних аспектів діяльності підприємства з метою зменшення витрат та зміцнення конкурентоспроможності.

Сучасна економічна ситуація в Україні є надзвичайно складною. Підприємства приймають низку рішень з метою зниження собівартості продукції та підвищення конкурентоспроможності. Але найбільш актуальним завданням є розробка стратегій зниження витрат на основі інтеграції світового досвіду стратегічного управління витратами, критичної оцінки локального досвіду зниження витрат та адаптації зарубіжного досвіду до умов української економіки.

Процес формулювання стратегії включає логічне та аналітичне обґрунтування майбутньої позиції підприємства по відношенню до зовнішніх умов з урахуванням наступних принципів:

- взаємозв'язок між підприємством і зовнішнім середовищем та врахування змін у зовнішньому середовищі;
- альтернативні або багатоваріантні підходи;
- особливості діяльності підприємства;
- наявність виробничих, управлінських та інформаційних особливостей залежно від сектору діяльності підприємства.

Однак існує широкий спектр варіантів стратегій та нюансів, оскільки управління бізнесом зараз поєднує короткострокові та довгострокові стратегії, пристосовані до конкретної ситуації компанії та ринкового середовища.

Щоб досягти переваги у витратах, сукупні витрати компанії на всіх етапах виробничо-господарської діяльності повинні бути нижчими, ніж сукупні витрати конкурентів. Цього можна досягти наступним способом. Управлінням обсягом витрат у кожній частині ланцюжка створення вартості. Основними показниками є структурні, які в основному залежать від економічної природи бізнесу, в якому працює підприємство, та функціональні, які безпосередньо залежать від того, наскільки ефективно працює підприємство.

Лідерство у скороченні витрат може бути досягнуто завдяки таким підходам, як економія на масштабах, дотримання кривої навчання та суворий контроль за витратами.

Ланцюги доданої вартості, масштаби, досвід та управління можуть бути використані в поєднанні для досягнення переваги низьких витрат. Зниження витрат досягається за рахунок вдосконалення та управління всіма етапами виробництва продукції (проектування, закупівля та виробництво), крім цього за допомогою економії на масштабі та досвіді. Ці напрямки та фактори досягнення конкурентних переваг за рахунок зниження витрат підсумовані в табл. 4.2.

Таблиця 4.2

Напрями зі зниження витрат ТОВ «Пирятинський сирзавод»

Напрями досягнення переваг через низькі витрати	Фактори
Витрати на сировину та матеріали	Переваги дислокації (близькість до джерел недорогих сировинних ресурсів)
	Володіння недорогими сировинними ресурсами
	Ринковий вплив
	Коопераційні угоди з постачальниками, що полегшує координацію та мінімізацію трансакційних витрат
Економія на підставі накопиченого досвіду	Освоєння виробничого процесу
Проектування продукту	Проектування, що полегшує автоматизацію виробництва
	Дизайн, який дає змогу зменшити витрати сировини та матеріалів
Використання виробничих потужностей	Співвідношення постійних та змінних витрат
	Витрати на введення та закриття виробничих потужностей
Економія на масштабах	Витрат
	Спеціалізація, розподіл праці
Виробництво	Скорочення ручної праці за допомогою механізації та автоматизації
	Зменшення браку
	Ефективніше використання сировини та матеріалів
	Поступові поліпшення процесів координації та організації виробництва

Джерело: складено на основі аналізу джерел [27]

При формулюванні стратегій слід враховувати не лише цілі та завдання скорочення витрат, але й особливості компанії, галузі та ринку. Тому, щоб не ускладнювати розробку стратегії скорочення витрат, при розробці заходів зі скорочення витрат часто припускаються наступних помилок:

1) Неправильне визначення найважливіших статей витрат, що підлягають скороченню. Ця помилка є менш поширеною на малих та середніх підприємствах (МСП), оскільки керівництво зазвичай знає про найбільш значущі витрати. Однак у міру зростання бізнесу керівництво може не знати про додаткові витрати в певних сферах. Наприклад, зосередившись на найбільш легко ідентифікованих витратах, вони можуть не помітити значні і часто необґрунтовані витрати, приховані в статті «інші витрати».

2) Неправильне визначення факторів, що впливають на витрати компанії. Наприклад, щоб зменшити витрати на одиницю продукції, компанія виробляє більше продукції, ніж може продати. Це може призвести до перевиробництва з метою зниження собівартості одиниці продукції, що призведе до збільшення загальних виробничих витрат. Замість цього слід зосередитися на зниженні загальних виробничих витрат.

3) Втрата індивідуальності продукції компанії, особливо якщо це стосується якості, може призвести до втрати конкурентоспроможності. Зниження витрат за рахунок якості є особливо шкідливим для компаній. Значне скорочення витрат збільшує прибуток компанії в короткостроковій перспективі, але завдає непоправної шкоди в довгостроковій перспективі.

4) Погіршення відносин з постачальниками та працівниками через надмірно жорсткі умови.

5) Скорочення витрат у ключових сферах, які падають нижче прийняттого рівня. Наприклад, надмірне скорочення витрат на оплату праці призводить до втрати компетентних працівників.

6) Нерозуміння взаємозалежних механізмів формування витрат компанії: загальна економія витрат може бути досягнута за рахунок збільшення витрат на окремі види діяльності. Наприклад, збільшення витрат

на відрядження може призвести до укладення контракту з новим постачальником, який продає сировину дешевше, ніж старий постачальник.

Спроба знизити собівартість за рахунок збільшення обсягів виробництва може призвести до накопичення складських запасів та збільшення загальних витрат. Зниження якості продукції або послуг з метою економії може відштовхнути клієнтів і призвести до втрати ринкових позицій. Занадто жорстка політика економії може призвести до конфліктів з постачальниками та втрати досвідчених працівників. Скорочення витрат в одній сфері може призвести до збільшення витрат в іншій.

Щоб уникнути цих ризиків, необхідно:

- 1) Визначити, які саме витрати є зайвими або можуть бути оптимізовані без шкоди для якості продукції та послуг.
- 2) Приймати рішення про оптимізацію витрат, орієнтуючись не тільки на короткостроковий прибуток, але й на довгостроковий розвиток компанії.
- 3) Враховувати інтереси не тільки власників, але й клієнтів, постачальників та працівників.
- 4) Регулярно оцінювати ефективність вжитих заходів та вносити необхідні корективи.

Таким чином, науково обґрунтована стратегія скорочення витрат повинна враховувати поточні ринкові умови, визначати вплив зовнішніх і внутрішніх факторів, а також оцінювати ринкову позицію компанії та її конкурентні переваги. У процесі розробки стратегії скорочення витрат необхідно визначити цілі та завдання стратегії, розподілити ресурси найбільш ефективним чином, визначити рішення, які необхідно прийняти, і визначити, хто буде відповідати за їх виконання.

Сучасні методи оптимізації витрат повинні бути гнучкими, простими у використанні та надавати своєчасну інформацію для прийняття управлінських рішень. При цьому своєчасність інформації є дуже важливим аспектом. Це пов'язано з тим, що на рівень виробничих витрат і формування собівартості продукції можна своєчасно впливати не тільки шляхом аналізу звітних

калькуляцій, а й за допомогою організації бухгалтерського обліку, де на основі первинних джерел і наявних бухгалтерських записів пояснюються причини зміни витрат, перевитрат і економії в процесі господарської діяльності (рис. 4.1).

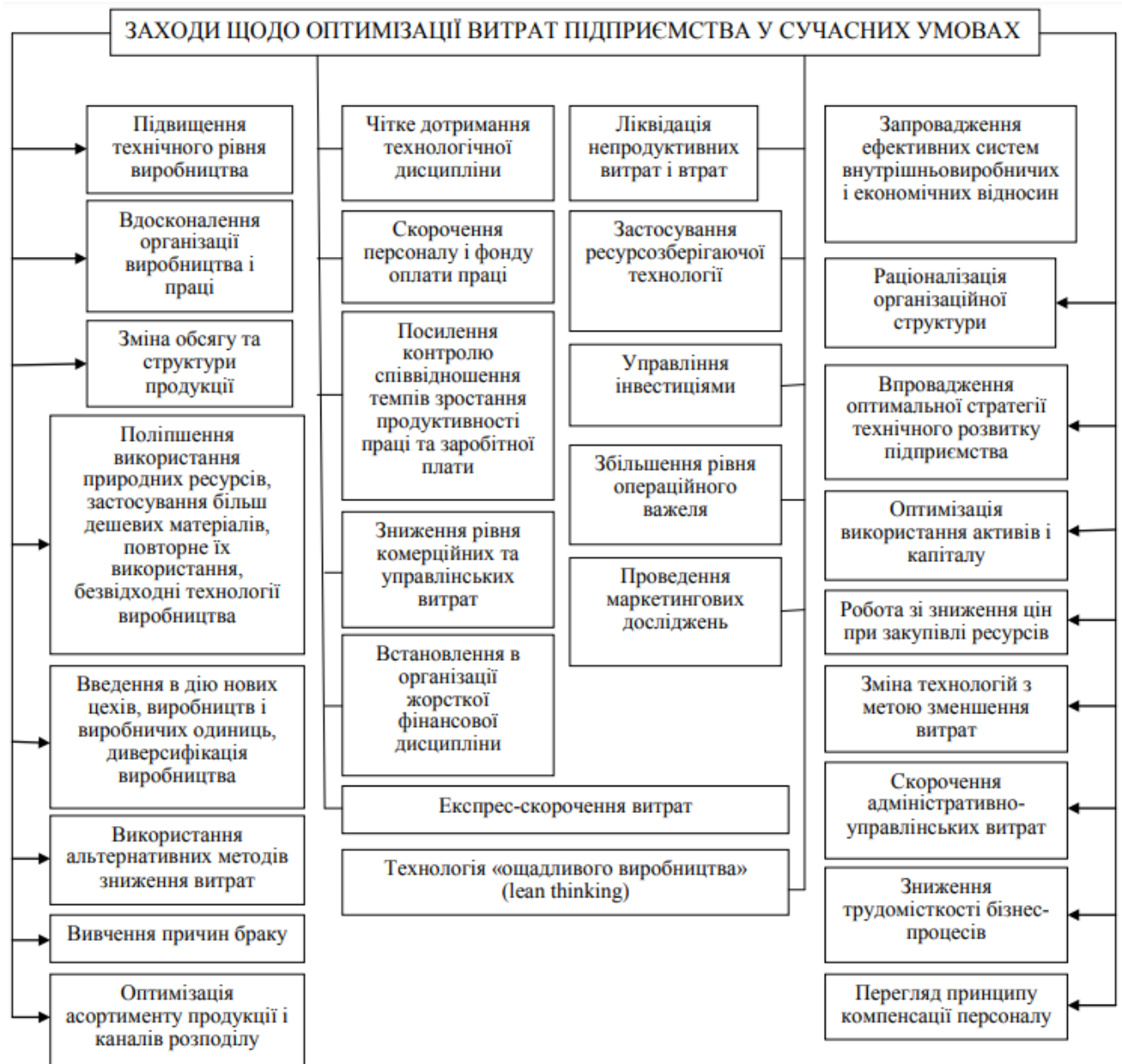

Рис. 4.1. Заходи щодо оптимізації витрат підприємства у сучасних умовах

Джерело: складено на основі аналізу джерел [19]

Матеріально-технічні фактори це механізація та автоматизація виробництва, заміна існуючих технічних засобів на більш досконалі, модернізація обладнання, впровадження прогресивних технологічних процесів, використання економних джерел сировини та матеріалів -

Організаційні фактори полягають в удосконаленні організації та управління виробництвом і працею, створення раціональних структур управління

Тому, щоб отримати поточні або майбутні вигоди, підприємства повинні намагатися мінімізувати витрати, необхідні для отримання економічних вигод. Витрати відіграють важливу роль як показник продуктивності. Вимірювання тенденцій витрат і змін у продуктивності з плином часу може бути важливим інструментом для оцінки ефективності заходів з безперервного вдосконалення. Зменшення витрат, необхідних компанії для досягнення своїх цілей, означає, що її діяльність стала більш ефективною.

Пошук шляхів зниження витрат на ТОВ «Пирятинський сирзавод» є важливим з кількох причин:

1) Зниження витрат може підвищити прибутковість підприємства. Чим нижчі витрати, тим більша можливість отримати прибуток від реалізованої продукції та послуг.

2) Ефективний контроль витрат допомагає компанії залишатися конкурентоспроможною на ринку. Зниження собівартості призводить до зниження цін на продукцію, що сприяє залученню більшої кількості клієнтів і збільшенню частки ринку.

3) Оптимізація витрат сприяє фінансовій стійкості компанії. Вона може дозволити компаніям пережити економічні труднощі, залучити інвестиції та процвітати в довгостроковій перспективі.

4) Шукаючи шляхи зниження витрат, компанії можуть зосередитися на впровадженні нових технологій, вдосконаленні процесів та інноваціях. Це може допомогти створити перевагу над конкурентами та стимулювати подальший розвиток.

5) Скорочення витрат може сприяти сталому розвитку компаній, наприклад, шляхом зменшення використання ресурсів, відходів та негативного впливу на навколишнє середовище. Це важливий аспект у сучасному світі, де екологічна відповідальність набуває все більшого значення.

Загалом, пошук шляхів зниження витрат є ключовим елементом стратегічного управління харчовими компаніями і сприяє їхньому успіху, стійкості та конкурентоспроможності. Оптимізація витрат в компаніях стає дійсно важливим завданням в сучасних умовах, коли компанії постійно стикаються зі складними викликами та можливостями. Вимоги до конкурентоспроможності ще ніколи не були такими високими, і для багатьох компаній підтримка стійкості та підвищення прибутковості є головними пріоритетами.

Глобалізація та посилення конкуренції змушують компанії розглядати оптимізацію витрат як стратегічний пріоритет. Зміни в економічному середовищі, такі як зміна обсягів виробництва, коливання валютних курсів та вартості сировини, можуть вплинути на фінансову стабільність бізнесу. Тому оптимізація витрат може допомогти адаптуватися до таких змін і створити ефективну фінансову стратегію.

Для пошуку шляхів оптимізації в цій сфері може знадобитися покращення управління запасами, скорочення часу обороту активів та підвищення продуктивності праці. Все це вказує на позитивні зміни в різних аспектах управління витратами на ТОВ «Пирятинський сирзавод». Однак слід зазначити, що для подальшого підвищення ефективності необхідно розглянути можливість розробки програм оптимізації витрат на всіх етапах господарської діяльності, включаючи логістичні та фінансові процеси.

Враховуючи вищезазначене, можна визначити проблему високих витрат та розробити дерево цілей ТОВ «Пирятинський сирзавод» для вирішення цієї проблеми (рис. 4.2).

Дерево цілей забезпечує структурований підхід до досягнення оптимізації витрат господарської діяльності Пирятинського сирзаводу через реалізацію конкретних стратегій у визначених сферах.

Організаційні заходи щодо покращення інвестиційної діяльності включають налагодження більш тісних відносин з постачальниками сировини для виробництва: У 2022 році ТОВ «Пирятинський сирзавод» втратив частину

постачальників в окупованих Сумській та Харківській областях [28]. Тому буде здійснюватися пошук нової співпраці з постачальниками сировини, щоб забезпечити стабільне постачання сировини для оптимального завантаження виробничих потужностей.

Рис 4.2. Дерево цілей ТОВ «Пирятинський сирзавод» для оптимізації витрат господарської діяльності

Джерело: складено на основі аналізу джерел [16, 27]

Як показує світовий досвід, поштовхом до поступової трансформації молочної галузі та появи великих підприємств часто є винайдення нових технологій та продуктів, які дозволяють масово виробляти конкурентоспроможну продукцію з низькою собівартістю.

У багатьох випадках побічні продукти, відходи та тимчасово вільне обладнання великих виробничих потужностей настільки великі, що як відходи у виробництві сиру ТОВ «Пирятинський сирзавод» вони можуть бути використані для виробництва нової продукції з невеликими додатковими витратами або взагалі без них. Це також стосується і виробництва сухої

сироватки. Це означає, що слід шукати інноваційні шляхи утилізації відходів основних виробничих процесів.

4.2. Впровадження інноваційних рішень при обліку та формуванні витрат підприємства

Важливим елементом оптимізації витрат є розробка та впровадження нових технологій. Сучасні інноваційні рішення, такі як автоматизація виробництва, аналітика даних, штучний інтелект та ІТ, дозволяють компаніям ефективно управляти витратами та знижувати їх. Крім того, оптимізація витрат вимагає постійного вдосконалення методів і стратегій управління. Компанії повинні постійно оцінювати свої процеси, виявляти можливості для оптимізації та впроваджувати ефективні рішення, щоб залишатися конкурентоспроможними на ринку.

У сучасному бізнес-середовищі компанії стикаються з низкою викликів і проблем, які серйозно впливають на їхню ефективність і конкурентоспроможність. Оптимізація витрат стає ключовим питанням для забезпечення стійкості та успіху компаній у цьому конкурентному середовищі. Тому ми розглянемо деякі з ключових викликів, з якими стикаються компанії, і те, як вони впливають на їхню діяльність. [19].

Прогрес і технологічний розвиток є важливими рушіями сучасного бізнесу, але водночас вони спричиняють одну з найважливіших проблем для бізнесу - застарілі технології та обладнання. Ця проблема не обмежується Україною, а стосується багатьох країн світу. Багато підприємств дотримуються застарілих виробничих систем і процесів, що призводить до зниження продуктивності та збільшення витрат. Оновлення та модернізація існуючих технологій може бути серйозним фінансовим викликом для компаній, але це має вирішальне значення в довгостроковій перспективі.

Діджиталізація та модернізація технологій може допомогти компаніям підвищити продуктивність, покращити якість продукції та оптимізувати процеси. У деяких випадках поєднання передових технологій може знизити загальні операційні та експлуатаційні витрати. Зростання цін на енергоносії є серйозною проблемою для багатьох підприємств, і ця проблема особливо гостро стоїть в Україні, де імпорт призводить до зростання цін на енергоносії.

Однак впровадження масштабних заходів з енергозбереження та підвищення загальної енергоефективності може прокласти шлях до скорочення цих витрат і підвищення прибутковості виробництва. Інвестиції в новітні технології, які зменшують споживання енергії та покращують її використання, можуть призвести до зменшення кількості енергії, необхідної для виробництва.

Крім того, розробляючи та впроваджуючи ефективні системи моніторингу та управління енергоспоживанням, компанії можуть точно контролювати та оптимізувати свої енергетичні процеси. Такий підхід не лише допомагає зменшити витрати, але й позитивно впливає на екологічні аспекти діяльності компанії, сприяючи зменшенню викидів та підвищенню стійкості виробництва.

Як наслідок, енергоефективність стає необхідною складовою стратегії успішного сталого управління підприємствами в сучасних умовах. Основною проблемою, з якою стикається Україна в нинішніх економічних умовах, є питання управління людськими ресурсами, що включає в себе ряд важливих аспектів, таких як дефіцит кваліфікованих кадрів і відтік цінних людських ресурсів за кордон. Забезпечення та підтримка високої якості робочої сили є ключовим викликом для багатьох підприємств. Це вимагає значних інвестицій у навчання та професійний розвиток працівників, а також розробку стратегій залучення та утримання талантів.

Потреба в надійній та кваліфікованій робочій силі є ще більш важливою в сучасному бізнес-середовищі, де конкуренція за компетентних працівників є інтенсивною.

Здатність залучати та утримувати компетентних фахівців визначає успіх або невдачу організації. Для досягнення цієї мети компанії розробляють стратегії залучення роботодавців, пропонуючи конкурентоспроможні умови праці, можливості професійного зростання та кар'єрного розвитку. Крім того, інвестиції в навчання та розвиток співробітників не лише допомагають покращити їхні навички, але й сприяють розвитку культури внутрішнього зростання та інновацій. Це може сприяти залученню та утриманню висококваліфікованого персоналу та надавати компаніям конкурентні переваги на ринку.

Отже, питання у сфері управління людськими ресурсами потребують комплексного підходу та інноваційних стратегій для забезпечення належного управління людськими ресурсами та підвищення цінності працівників для компанії [20].

Нестабільні економічні умови, включаючи коливання валютних курсів та інфляцію, можуть спричинити непередбачувані коливання, які можуть вплинути на витрати на виробництво та реалізацію продукції. Такі коливання становлять значний виклик для бізнесу і вимагають від керівництва розробки ефективних стратегій управління ризиками та фінансового планування для забезпечення стійкості в мінливому середовищі.

Колівання валютних курсів впливають на вартість імпортованої сировини та обладнання, що, в свою чергу, впливає на загальні витрати бізнесу. Інфляція також збільшує ціни на споживчі товари та послуги, що призводить до зростання собівартості продукції.

Однак, завдяки вмілому фінансовому менеджменту та розробці стратегій управління ризиками, компанії можуть подолати ці проблеми. Це включає використання фінансових інструментів для хеджування від коливань валютних курсів, диверсифікацію постачальників і сировини, а також планування змін рівня цін і виробничих процесів.

Також важливою є здатність гнучко реагувати на економічні зміни, адаптуючи стратегії та плани дій до нових обставин. Як наслідок, в умовах

нестабільного економічного середовища бізнесу необхідно бути готовим до змін, проактивно управляти ризиками та залишатися стійким і конкурентоспроможним у непередбачуваних умовах.

У сучасному діловому світі оптимізація витрат стала ключовою стратегією забезпечення стійкості та конкурентоспроможності компаній. У цьому контексті важливу роль у формуванні ефективних підходів до управління ресурсами та оптимізації витрат відіграє зарубіжний досвід. Іноземні компанії запровадили низку практик, які можуть слугувати прикладами для використання в українському контексті.

Однією з інноваційних практик, яка є корисним прикладом для українських компаній, є концепція виробництва «точно в строк» (JIT). Цей підхід дозволяє уникнути утримання великої кількості запасів та зменшити витрати на складування завдяки точному плануванню та доставці матеріалів тоді, коли вони потрібні.

Впровадження JIT є особливо цінним для українських компаній, які часто стикаються з високими витратами на зберігання запасів. Це не тільки вивільняє кошти, які раніше виділялися на закупівлю та зберігання матеріалів, а й підвищує ефективність виробничого процесу: Завдяки JIT-виробництву компанії можуть швидше реагувати на зміни попиту та ринкової кон'юнктури, мінімізувати ризик перепродажу та застарілих запасів, а також досягти оптимального балансу між виробництвом та постачанням. Виробництво за принципом JIT дозволяє компаніям швидше реагувати на зміни попиту та ринкової кон'юнктури, мінімізувати ризик перепродажу та застарілих запасів, а також підтримувати оптимальний баланс між виробництвом та пропозицією. Такий підхід сприяє підвищенню конкурентоспроможності та забезпечує ефективне використання ресурсів. [48].

Аутсорсинг - ще один важливий стратегічний підхід у сучасному діловому світі, який дозволяє компаніям зосередитися на своїх ключових компетенціях та ефективно управляти ресурсами. За такого підходу певні функції або послуги, які раніше виконувалися власними силами, передаються

зовнішнім партнерам або експертам. Аутсорсинг може охоплювати багато аспектів бізнесу - від інформаційних технологій до бухгалтерського обліку та фінансів, від виробництва до маркетингу та обслуговування клієнтів. Такий підхід має такі переваги

- 2) Зниження внутрішніх витрат - аутсорсинг дозволяє компаніям зменшити витрати, пов'язані із заробітною платою, утриманням персоналу, обладнанням та технічним обслуговуванням.
- 3) Зосередження на стратегічних операціях - компанії можуть зосередитися на основних операціях і розвитку бізнесу, передаючи інші функції партнерам.
- 4) Експертиза та якість - зовнішні постачальники можуть мати великий досвід і знання у своїй галузі, що сприяє підвищенню якості їхньої роботи.
- 5) Гнучкість - аутсорсинг дозволяє компаніям

Такий підхід дозволяє компаніям оптимізувати свої витрати та зосередитися на конкурентних перевагах. Однак, перш ніж впроваджувати аутсорсинг, важливо подумати про максимізацію переваг, обравши надійного та досвідченого партнера і ретельно керуючи відносинами з ним.

Цифрова трансформація - може бути важливим аспектом сучасного бізнесу, де використання передових інформаційних технологій, таких як штучний інтелект та аналітика даних, відіграє ключову роль в оптимізації процесів та зменшенні витрат.

Цифрова трансформація передбачає впровадження інноваційних інформаційних рішень і технологій для підвищення ефективності та конкурентоспроможності компанії - інструменти штучного інтелекту можуть автоматизувати багато рутинних завдань, підвищити продуктивність і знизити витрати на робочу силу. Аналіз даних може допомогти визначити ефективність процесів і ресурсів та забезпечити їх оптимальне використання. Цифрові технології також можуть допомогти компаніям дізнатися більше про своїх клієнтів, ринки та конкурентів.

Однією з основних стратегій підвищення оборотності активів ТОВ «Пирятинський сирзавод» є оптимізація використання основних засобів за відсутності планів щодо збільшення їх завантаження. Цей варіант включає продаж деяких невикористовуваних активів, зменшення рівня запасів та проактивний підхід до дебіторської заборгованості. Крім того, потенціал збільшення обсягу продажів також може позитивно вплинути на оборотність активів [43].

Аналіз і прогнозування витрат є невід'ємною частиною стратегічного управління, спрямованого на максимізацію стійкого зростання і прибутку в майбутньому. Цей процес вимагає системного підходу, глибокого розуміння внутрішньої та зовнішньої ситуації компанії та використання аналітичних інструментів для виявлення можливостей оптимізації витрат та підвищення операційної ефективності. І значно краще, коли аналіз витрат проводиться не за 3 роки, а береться тривала вибірка. До того ж, важливо проводити пофакторний аналіз, хоча це і вимагає великих затрат часу та ресурсів.

Основними причинами цього є збільшення вартості молочної сировини та розширення виробничих потужностей підприємства. В умовах зростання вартості сировини ТОВ «Пирятинський сирзавод» зробив стратегічний крок до розширення виробничих потужностей. Це розширення виробничих потужностей стало ще одним фактором, що вплинув на загальне зростання витрат. Хоча ця діяльність вимагала інвестицій, вона сприяла збільшенню виробництва та майбутнім ринковим можливостям. Якість оцінки витрат значною мірою залежить від правильного вибору методології оцінки.

Зробивши прогноз витрати на господарську діяльність ТОВ «Пирятинський сирзавод» на перспективу, визначено, що вони мають тенденцію до зростання: 1921025,29 тис. грн у 2023 р., 2049001,04 тис. грн у 2024 р., 2176976,79 тис. грн у 2025 р., 2304952,54 тис. грн та 2432928,29 тис. грн у 2026 р. (розрахунки проводились за допомогою програми EXEL).

Для забезпечення реалізації зазначених прогнозних показників необхідно вжити відповідних стратегічних заходів та заходів, спрямованих на

підвищення ефективності господарської діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод». Конкретні дії, такі як вдосконалення виробничих процесів, оптимізація структури управління, розробка та впровадження нових продуктів та вдосконалення маркетингової стратегії, можуть сприяти досягненню цільових показників витрат. Важливо також враховувати зміни в економічних умовах і зовнішніх факторах, які можуть вплинути на витрати компанії, і відповідно адаптувати стратегію. Лише завдяки належному плануванню та впровадженню практичних дій прогностичні дані можуть бути надійно підтверджені фактичними фінансовими результатами.

Як зазначалося вище, основною негативною проблемою для компаній є нераціональне використання управлінських ресурсів. Щоб вирішити цю проблему, можна покращити управління запасами, скоротити час обороту активів та підвищити продуктивність. При цьому вони можуть залучати інвестиції та розвивати інвестиційні проєкти.

Цифрова трансформація систем управління запасами та обліку є дуже перспективною, оскільки сприяє підвищенню ефективності управлінських процесів, зокрема кращому контролю та оптимізації витрат. Вибір системи обліку є важливим кроком для покращення та оптимізації витрат на управління запасами на підприємстві.

Ефективні системи обліку дозволяють підприємствам точно відстежувати рух запасів, впроваджувати стратегії скорочення витрат та вдосконалювати процеси управління ресурсами. У табл. 4.3 проаналізовано різні типи систем та їхні переваги для досягнення ефективного управління ресурсами та оптимізації витрат [26].

Вибір найкращої системи управління - складне завдання, яке визначається різними факторами, зокрема типом компанії, її розміром, потребами у функціональності програмного забезпечення, фінансовими ресурсами та іншими показниками. Перш ніж купувати систему, потрібно ретельно проаналізувати ситуацію, знати можливості, зібрати відгуки реальних користувачів і врахувати всі відмінності вашого бізнесу, щоб

забезпечити ефективне управління запасами та іншими критично важливими процесами.

Таблиця 4.3

Аналіз різних типів бухгалтерських систем та їх переваг з метою досягнення ефективного управління ресурсами та оптимізації витрат

Тип	Переваги для досягнення ефективного управління ресурсами та оптимізації витрат
ERP-системи (Enterprise Resource Planning)	ERP-системи об'єднують різні аспекти бізнесу, включаючи бухгалтерський облік, управління запасами, виробництво, продажі та багато іншого, в єдину інтегровану платформу. Це дозволяє керівникам отримувати повний огляд стану запасів та використовувати цю інформацію для стратегічного прийняття рішень.
Спеціалізовані системи управління запасами (Inventory Management Systems)	Ці системи спеціалізуються на управлінні запасами та забезпечують точний облік запасів, їхню оптимізацію, контроль за рухом та замовленнями. Вони дозволяють налаштовувати різні правила поповнення запасів, проводити аналіз та отримувати звіти для ефективного управління.
Хмарні системи бухгалтерського обліку	Хмарні системи дозволяють вести бухгалтерський облік та управління запасами онлайн. Це забезпечує доступ до інформації з будь-якого пристрою та місця, що особливо корисно для компаній з розподіленими командами або кількома підрозділами.
POS-системи (Point of Sale)	Якщо ви маєте роздрібний бізнес, POS-системи можуть допомогти відстежувати рух товарів в реальному часі та автоматично оновлювати інформацію про запаси.
Системи зі штучним інтелектом та аналітикою	Деякі сучасні системи використовують технології штучного інтелекту та аналізу даних для передбачення попиту на продукцію та оптимізації запасів на основі історичних даних та трендів.
BAS (Business Accounting Software)	Надає можливість інтегрувати всі аспекти бухгалтерського обліку та управління запасами в єдиний фреймворк. Це дозволяє отримати цілісний огляд стану запасів, виробництва, фінансів та інших аспектів бізнесу.
Системи RFID (Radio-Frequency Identification)	Технологія RFID дозволяє відстежувати рух товарів за допомогою радіочастотних міток. Це може спростити і прискорити процес обліку запасів.
API-інтеграція	Деякі компанії використовують API для інтеграції своєї системи обліку запасів з іншими додатками або платформами, такими як електронна комерція або CRM-системи.

Джерело: складено на основі аналізу джерел.

Враховуючи специфіку бізнесу Пирятинського сирзаводу, було оцінено низку рішень, включаючи ERP та BAS. Після глибокого аналізу було вирішено, що система BAS, яка спеціалізується на управлінні харчовим виробництвом, є найбільш підходящою. Цей вибір був зроблений тому, що

система BAS відповідає специфіці нашого підприємства і дозволяє ефективно управляти всіма етапами виробництва сиру і пов'язаними з ним процесами.

Очікується, що впровадження системи автоматизації бізнесу (BAS) на ТОВ «Пирятинський сирзавод» дозволить знизити операційні витрати, прискорити внутрішні операції та підвищити надійність виконання функцій. Це пов'язано з низкою факторів, які роблять цю систему важливим інструментом підвищення операційної ефективності. Операційні витрати знижуються за рахунок оптимізації бізнес-процесів, використання автоматизованих рішень і поліпшення взаємодії між різними підрозділами компанії:

Система BAS дозволяє автоматизувати рутинні завдання, такі як облік і управління запасами, виконання замовлень та інші бізнес-процеси. Це зменшує кількість людських помилок і сприяє підвищенню точності та продуктивності. Прискорення внутрішніх операцій стає можливим завдяки швидкому доступу до даних, автоматизованій обробці та надійному зберіганню: Система BAS дозволяє компанії швидко отримувати інформацію про стан запасів, обробляти замовлення клієнтів та виконувати інші завдання без затримок.

Підвищення операційної надійності досягається завдяки структурованому підходу до управління, моніторингу та контролю процесів; системи BAS дозволяють виявити можливі проблеми та порушення на ранній стадії, що допомагає уникнути серйозних проблем і забезпечити стабільну роботу компанії.

Для того, щоб впровадити систему ЗСП на ТОВ «Пирятинський сирзавод», важливо проаналізувати внутрішні сильні та слабкі сторони компанії, а також зовнішні можливості та загрози, які впливають на діяльність компанії. SWOT-аналіз базується на аналізі внутрішніх сильних та слабких сторін, зовнішніх можливостей та загроз і є інструментом стратегічного аналізу, який допомагає визначити стратегічні альтернативи для організації.

На рис. 4.3 представлено SWOT-аналіз для визначення стратегії впровадження системи управління якістю на ТОВ «Пирятинський сирзавод».

	<i>Сильні сторони (Strengths)</i>	<i>Слабкі сторони (Weaknesses):</i>
	S1. Досвід в галузі виробництва сиру. S2. Модернізоване обладнання і технології. S3. Якість продукції та впізнаваний бренд.	W1. Високі витрати на виробництво. W2. Застарілі інформаційні системи та процеси. W3. Обмежена автоматизація та інтеграція бізнес-процесів.
<i>Можливості (Opportunities)</i>	<i>S-O</i> (Використання сильних сторін для використання можливостей)	<i>W-O</i> (Подолання слабкостей завдяки можливостям):
O1. Ріст попиту на сир на ринку. O2. Розвиток інноваційних технологій у галузі харчової промисловості. O3. Підтримка державних програм для модернізації виробництва.	SO1. Використання досвіду та експертизи для виробництва високоякісного сиру з використанням інноваційних технологій. SO2. Впровадження BAS для оптимізації виробничих процесів та зниження витрат. SO3. Використання підтримки державних програм для модернізації виробництва.	WO1. Покращення інформаційних систем та інфраструктури для підтримки автоматизованих процесів. WO2. Впровадження BAS для зменшення витрат і підвищення продуктивності.
<i>Загрози (Threats)</i>	<i>S-W</i> (Використання сильних сторін для подолання слабкостей)	<i>W-T</i> (Зменшення слабкостей та зменшення загроз):
T1. Зростання конкуренції в галузі. T2. Зміни в регулятивному середовищі та стандартах безпеки. T3. Зміни в цінах на сировину.	SW1. Позиціонування бренду «Пирятинський сирзавод» як виробника сиру високої якості, використовуючи автоматизовані процеси для забезпечення стабільної якості продукції.	WT1. Аналіз і зменшення внутрішніх витрат на виробництво. WT2. Моніторинг і адаптація до змін в регулятивному середовищі та цінах на сировину.

Рис. 4.3. SWOT-аналіз впровадження BAS в ТОВ «Пирятинський сирзавод»

(Джерело: складено на основі аналізу інформації про BAS та дослідження слабких та сильних сторін підприємства)

Аналіз внутрішніх і зовнішніх факторів, проведений в рамках SWOT-аналізу ТОВ «Пирятинський сирзавод», надає цінну інформацію для визначення стратегії впровадження системи автоматизації бізнесу (САБ) з метою зниження витрат і підвищення конкурентоспроможності. Сильні

сторони включають досвід роботи в галузі, модернізоване обладнання та унікальність продуктів і брендів компанії.

Ці фактори можуть бути використані для створення конкурентних переваг, особливо в ситуаціях, коли ринковий попит на сир зростає і є можливості для розвитку інноваційних технологій.

З іншого боку, такі слабкі сторони, як високі виробничі витрати, застарілі інформаційні системи та обмежена автоматизація, створюють проблеми, які можна вирішити за допомогою впровадження СБП. Зовнішні можливості, такі як зростання попиту на сир та підтримка державних програм модернізації виробництва, створюють можливості для розробки та впровадження інноваційних рішень, в тому числі і БАС. Загрози, такі як посилення конкуренції, зміни в регуляторному середовищі та ціни на сировину, вимагають адаптації та хеджування.

На основі проведеного аналізу запропоновано низку стратегій, які можуть бути використані для впровадження БАС на ТОВ «Пирятинський сирзавод», включаючи оптимізацію виробничих процесів, зниження внутрішніх витрат та позиціонування бренду «Пирятинського сирзаводу» як виробника високоякісних сирів.

За попередніми оцінками, що базуються на проаналізованих пунктах, вартість розробки необхідного програмного забезпечення оцінюється в 42 тис. грн., а вартість щорічного обслуговування - в 360 тис. грн.

Таблиця 4.4

Витрати на впровадження БАС на ТОВ «Пирятинський сирзавод»

Щомісячні витрати	
Вартість щомісячного обслуговування, тис.грн.	30000
у т.ч. зарплата обслуговуючого персоналу, тис.грн.	15000
Одноразові витрати	
Вартість програмного забезпечення, тис.грн.	42000
зокрема, щомісячні амортизаційні відрахування (грн., при нарахуванні 4 роки):	1167

Джерело: розрахунки автора, на основі аналізу даних про програмне забезпечення БАС

Після впровадження заходу системи обліку та управління витратами BAS, ми очікуємо позитивного результату, тобто збільшення обсягів збуту своєї продукції. При цьому передбачається, що витрати компанії можуть бути зменшені на 5%, а доходи - збільшені на 2%. У випадку ТОВ «Пирятинський сирзавод» середньорічне збільшення виручки становить 31583,45 тис. грн., а зменшення витрат - 78068,55 тис. грн. Таким чином, річний ефект становить 109288 тис. грн. Допоміжні розрахунки представлені у табл. 4.5

Таблиця 4.5

**Допоміжні розрахунки результатів впровадження BAS на
ТОВ «Пирятинський сирзавод»**

Період	CF _i	I _i	КД _i , d=35%	CF _i *КД _i , d=35%	I _i *КД _i	C _j
1	109288	402	0,741	81252,1	297,88	81252,1
2	109288	360	0,548	60089,3	197,28	141341,0
3	109288	360	0,406	44518,7	146,16	185860,0
Разом	327864	1122	-	185860,1	641,32	-

Джерело: розрахунки автора

Чиста приведена вартість відображає перевищення дисконтованих доходів над дисконтованими витратами. У розрахунках було отримано:

$$NPV = 109662 - 374,0 = 109288 \text{ тис. грн.}$$

Це свідчить про те, що дохід від проекту перевищує вартість вкладених коштів. Якщо позитивне значення більше нуля, то проект є ефективним.

Далі, розглянувши індекс рентабельності інвестицій, виявлено, що:

$$PI = 109662 / 374,0 = 293,2$$

Цей показник показує, що на кожную 1 гривню, вкладену в проект, ТОВ «Пирятинський сирзавод» заробляє 293,2 грн. Оскільки це значення перевищує 1, можна зробити висновок, що проект є фінансово ефективним. Останнім аспектом є розрахунок дисконтованого періоду окупності, який показує час, необхідний для повного повернення інвестиційних коштів.

Результат розрахунку:

$$DPP = 1 + (374,0 - 81252,1) / 60089,3 = 0,34 \text{ р.}$$

Проект окупиться через 4 місяці. Отже, впровадження BAS технологій в діяльність ТОВ «Пирятинський сирзавод» є доцільним кроком до підвищення ефективності, оптимізації витрат та забезпечення більш надійної та продуктивної роботи всіх бізнес-процесів.

Проведені фінансово-економічні розрахунки свідчать про високу доцільність впровадження BAS-технологій на підприємстві. Позитивне значення чистої приведеної вартості (NPV) в розмірі 109288 тис. грн. однозначно вказує на фінансову ефективність проекту. Це означає, що інвестиції в розробку та обслуговування програмного забезпечення принесуть підприємству значний дохід, який перевищить суму початкових вкладень. Крім того, індекс рентабельності інвестицій (PI), який дорівнює 289,8, свідчить про надзвичайно високу віддачу від інвестицій. Кожна гривня, інвестована в проект, принесе підприємству майже 293,2 гривень прибутку. Швидкий період окупності проекту (4 місяці) підтверджує його високу ефективність та дозволяє очікувати швидкого повернення інвестицій.

Впровадження BAS-технологій не лише сприятиме підвищенню ефективності виробничих процесів та оптимізації витрат, але й забезпечить більш надійну та продуктивну роботу всіх бізнес-процесів підприємства. Завдяки автоматизації та вдосконаленню управління даними, підприємство зможе приймати більш обґрунтовані управлінські рішення, підвищити свою конкурентоспроможність та забезпечити стійкий розвиток у довгостроковій перспективі. Таким чином, інвестиції в розвиток інформаційних технологій є виправданими та необхідними для забезпечення успішного функціонування ТОВ «Пирятинський сирзавод».

4.3. Обґрунтування розширення асортименту продукції з метою скорочення постійних витрат за рахунок зростання обсягів реалізації

Враховуючи, що темою дослідження є управління витратами, ми обрахували обсяги беззбиткової роботи ТОВ «Пирятинський сирзавод». Для цього ми визначали вартість реалізації продукції (у грошовому вираженні)

ТОВ «Пирятинський сирзавод», яка б забезпечила йому отримання прибутків на рівні не нижчому, ніж у 2022 р. (рік найвищої прибутковості діяльності підприємства за аналізований період), та визначення беззбиткових обсягів роботи підприємства (за показниками 2022 р.). А також розраховували оцінку рівня економічної безпеки господарської діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2022 рік представлена в табл. 4.6.

Таблиця 4.6

**Оцінка рівня економічної безпеки господарської діяльності
ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2022 рік**

Показники		Сума, тис. грн	
Чистий прибуток (ЧП)		113 548	
Чистий дохід (ЧД)		1 753 605	
Витрати (ВВ)		1 561 371	
Розрахунок рівня економічної безпеки діяльності підприємства			
Найменування	Алгоритм розрахунку	Розрахунок	Величина показника
Постійні витрати (ПВ)	AB+B3	20 642+70 542	91184
Змінні витрати (ЗВ)	ВВ-ПВ	1 561 371-91 184	1470187
Валовий прибуток (ВП)	ЧД-Соб	1 753 605-1 526 469	227136
Валова прибутковість чистого доходу (ПВ _{чд})	ВП : ЧД	227 136/1 753 605	0,12
Витратомісткість чистого доходу за змінними витратами (ВМ _{чд})	ЗВ : ЧД	1 470 187/1 753 605	0,83
Чистий дохід, який забезпечує беззбиткову діяльність (ЧД _б)	ПВ : ПВ _{чд}	91184/0,12	759 866,6
Змінні витрати, які забезпечують беззбиткову діяльність (ЗВ _б)	ЧД _б * ВМ _{чд}	759 866,6*0,83	630 689,27
Рівень економічної безпеки (К _б)	(ЧД-ЧД _б)/ЧД	(1753605-759866.6)/1753605	0,57

Джерело: складено за основі аналізу фінансової звітності

Проаналізувавши показники, було створено графічне зображення безбиткової роботи підприємства (у вартісному вираженні) станом на 2022 р. (рис. 4.3).

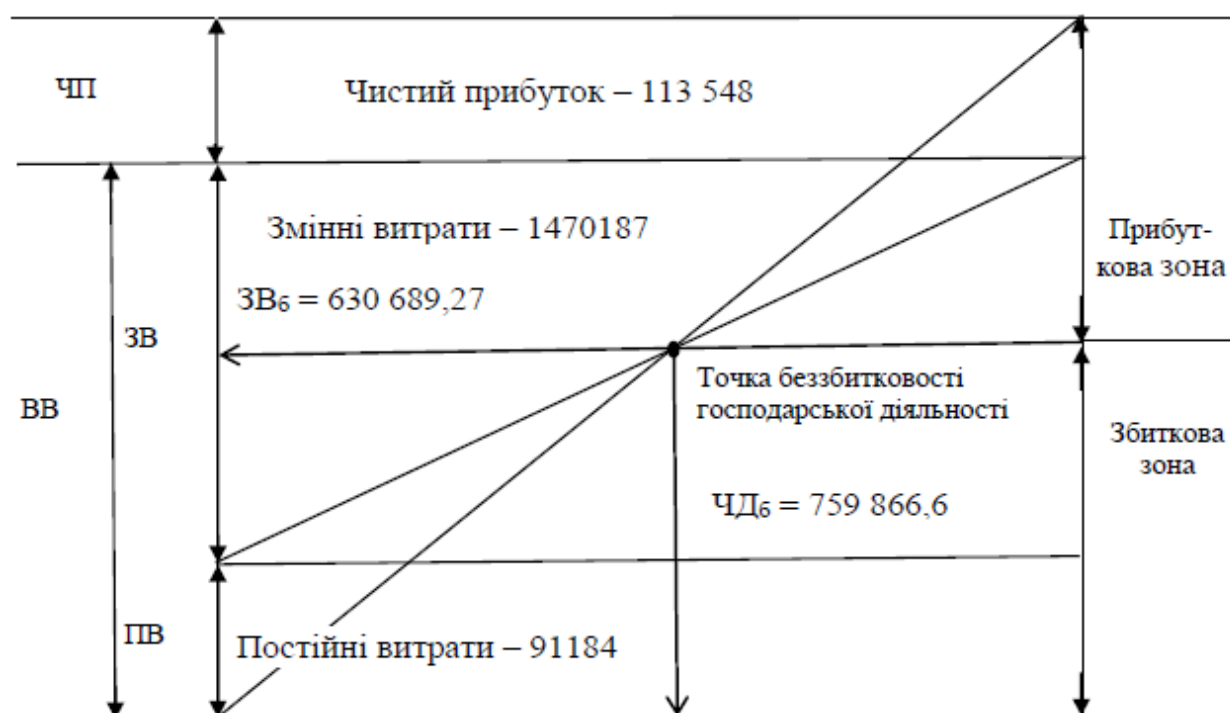

Рис. 4.3. Оцінки рівня економічної безпеки господарської діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод» у 2022 р., тис. грн

Джерело: складено аналізу фінансової звітності (форми №2, дод. Е)

Нами було визначено обсяги безбиткової роботи підприємства – а це 759 тис. 866 грн. А отже, підприємству потрібно проводити заходи щодо контролю за збутом продукції таким чином, щоб реалізовувати більше, ніж визначена сума.

Збільшення обсягів реалізації продукції підприємства. Тому для розширення обсягів реалізації продукції, ми запропонували випускати новий йогурт, так як це буде збільшувати обсяги наших потенційних споживачів.

Новий йогурт 2,7% жирності випускатиметься під ТМ «Пирятин Йогурт». Цей йогурт є натуральним молочним продуктом для збалансованого щоденного раціону. До вигод від використання йогурту можна віднести (діти та батьки дітей): вгамування голоду (смачний напій у зручній упаковці); стимулювання і активізація травлення; нормалізація балансу корисних

бактерій в шлунку і кишківнику; стимулювання і активізація травлення; насичення організму біфідобактеріями, білками, лактобактеріями, лактозою та пробіотиками, кальцій; перешкода розвитку кишкових захворювань та інфекцій; збалансування щоденного раціону.

У сучасних умовах розвитку ринку молочної продукції споживачі дедалі більше віддають перевагу здоровим та екологічним продуктам. Виробництво органічного йогурту є перспективним напрямком для ТОВ "Пирятинський сирзавод", який дозволить підприємству розширити асортимент, підвищити конкурентоспроможність і збільшити рентабельність. Основу механізму впровадження складають етапи: сертифікація, організація сировинної бази, модернізація виробництва, розробка рецептури, маркетинг і реалізація.

На першому етапі необхідно отримати сертифікацію органічного виробництва відповідно до стандартів України та міжнародних норм (EU Organic, USDA Organic тощо). Це передбачає аудит технологічних процесів, впровадження контролю якості продукції та забезпечення відповідності вимогам до сировини й готової продукції. Для цього завод може залучити акредитовані органи сертифікації, які оцінять дотримання критеріїв екологічності.

Другим кроком є створення або розширення сировинної бази. Виробництво органічного йогурту потребує молока, отриманого від корів, що вирощуються без використання хімічних добрив, гормонів чи антибіотиків. Це може бути досягнуто через укладання контрактів із фермерськими господарствами, які мають органічну сертифікацію, або стимулювання постачальників до переходу на органічні методи ведення господарства.

Модернізація виробничих ліній передбачає впровадження обладнання для термічної обробки молока, ферментації та фасування йогурту з дотриманням екологічних стандартів. Для органічної продукції важливим є уникнення контакту з неорганічними інгредієнтами на будь-якому етапі виробництва. ТОВ "Пирятинський сирзавод" може використати частину

існуючих ліній або інвестувати у нові зони для виробництва органічного асортименту.

Розробка рецептури органічного йогурту є наступним важливим етапом. Продукт має бути виготовлений без використання штучних добавок, ароматизаторів чи стабілізаторів, з урахуванням споживчих уподобань (натуральний йогурт, йогурт із додаванням фруктів чи зернових культур).

Маркетингова стратегія повинна акцентувати увагу на користі органічного йогурту для здоров'я та його відповідності екологічним стандартам. Для просування продукції варто використовувати канали соціальних мереж, співпрацювати з мережами магазинів органічної їжі та брати участь у виставках органічних продуктів.

Завершальний етап — організація збуту. Продукція може реалізовуватися через супермаркети, спеціалізовані магазини органічної продукції, онлайн-платформи, а також експортуватися на міжнародні ринки, де попит на органічні продукти стабільно зростає.

У підсумку, впровадження виробництва органічного йогурту дозволить ТОВ "Пирятинський сирзавод" не лише задовольнити попит споживачів на якісну екологічну продукцію, але й забезпечити додаткові конкурентні переваги, зокрема, через вихід на нові ринки та підвищення лояльності до бренду.

Отже, основною сировиною для виробництва йогурту є органічне молоко. Тому така продукція буде потребувати сертифікації рослинництва і молочного скотарства. Йогурт органічний виробляють сквашуванням молока органічного спеціальними заквасками для подальшого вживання його в їжу. Йогурт органічний виготовляють двома способами: термостатним і резервуарним. Технологічний процес виробництва йогурту органічного складається з наступних операцій.

Кисломолочні продукти зазвичай виробляють за загальною технологічною схемою – сквашуванням молока.

Йогурти поділяють на термостатні та резервуарні за способом виробництва, а їх виробництво відрізняється технологічними процесами, обладнанням технологічної лінії, температурними режимами на деяких технологічних операціях, внесенням наповнювачів та використанням заквасок різного складу.

Перевагою термостатного способу виробництва йогурту є отримання продукції традиційної непорушної консистенції. Термостатний спосіб є більш трудомістким і витратним, а також характеризується низькою продуктивністю праці. За термостатним способом готовий продукт виглядає більш привабливим. Технологія виробництва йогурту термостатним способом: відібране молоко, знаходиться в ємності, з якої насосом подається в резервуар для нормалізації суміші. Після чого надходить в балансувальний бачок для рівномірної подачі молока насосом в пастеризаційно-охолоджувальну установку, у якій проводять пастеризацію з необхідною витримкою та підігрів. Підігріте молоко направляється спочатку в сепаратор, а потім - на гомогенізатор. Очищену і гомогенізовану суміш пастеризують при 92°C з витримкою 8 хв. в ємності для витримування. Потім молоко та закваска надходить в резервуар для молока і далі подається в пластинчастий охолоджувач, де відбувається його охолодження. Заквашену суміш фасують у тару в фасувальному автоматі. Сквашування проводять у термостатній камері при температурі 40-45°C впродовж 3-4 години. Готовий продукт охолоджують до температури 4-6°C в холодильній камері.

Особливість продукції полягає в тому, що, насамперед, у процесі переробки молока та виробництва молочних продуктів використовуються лише органічне молоко та кисломолочні бактерії, що мають відповідність міжнародним вимогам органічного виробництва. Під час виробництва йогурту заборонено використання синтетичних домішок: консервантів, стабілізаторів, барвників, ароматизаторів, поліпшувачів смаку. У технологічній схемі виробництва йогурту перші дев'ять операцій є загальними для термостатного і резервуарного способів виробництва.

При виробництві йогурту резервуарним способом усі технологічні операції до охолодження є аналогічними виготовленню йогурту термостатним способом. Але головною відмінністю є те, що ці операції здійснюють у спеціальних резервуарах (танках) [28].

При резервуарному способі виробництва такі технологічні процеси, як заквашування і сквашування, проходять в окремій ємності – резервуарі. Тобто виробництво кисломолочної продукції цим способом передбачає заквашування, сквашування і перемішування згустку в резервуарі, в тару розливають готовий продукт, який потім охолоджують. Кисломолочний продукт при фасуванні остаточно руйнується згусток і його консистенція виявляється значно порушеною.

Резервуарний спосіб виробництва є більш поширеним через його меншу вартість і процес може бути повністю механізованим та автоматизованим. Очевидна перевага резервуарного способу перед термостатним полягає в реалізаціях при великих обсягах виробництва [14].

Технологія виробництва йогурту резервуарним способом: нормалізоване молоко, охолоджене до 4-6°C, з ємності для молока насосом подається в вирівнювальний бачок, а потім в пастеризаційно-охолоджувальну установку насосом направляється в секцію I регенерації теплообмінника, звідки підігріте до 30°C надходить до сепаратора. Очищене молоко під тиском, надходить в секцію II регенерації теплообмінника, після чого направляється в секцію пастеризації для нагріву до 85°C. Далі направляється в гомогенізатор, де під тиском 20 МПа гомогенізується і надходить в ємність для витримки молока, де витримується 5 хвилин. Молоко, охолоджене до температури заквашування (23°C) насосом надходить в ємність для йогурту, куди попередньо за допомогою насоса потрапляє закваска, яка виробляється в заквасочнику. Заквашування відбувається до кислотності 85-90°Т, потім згусток перемішується змішувачем і тут же охолоджується до 20°C та залишають у спокої для дозрівання на 6-10 годин.

Комплексна переробка молока з використанням всіх його складових частин, збільшення випуску конкурентоспроможної продукції, що користується підвищеним попитом населення і відповідає експертним можливостям, є головним завданням молочної промисловості. Для підвищення харчової цінності та функціональних властивостей йогуртів в їх склад вводять наповнювачі та добавки, які підвищують їх лікувально–профілактичну дію: пектини, мікрокристалічна целюлоза, рослинні камеді, овочеві та плодово–ягідні добавки.

Для виробництва йогурту необхідне наступне обладнання:

1. Резервуар для кисломолочних продуктів Я1-ОСВ.
2. Установка – пастеризаційно-охолоджувальна А1-ОКЛ.
3. Установка для змішування та внесення сухих продуктів.
4. Гомогенізатор А1-ОГМ.
5. Автомат молокорозливний УФП-25А-ДУ.

ТОВ «Пирятинський сирзавод» випускає кисломолочну продукцію, у т.ч. йогурти, проте їх обсяги не настільки великі, а асортимент, не такий знайомий споживачам, як сири. Однак, йогурти – це важливий для здоров'я людини продукт, тому пропонуємо розширити саме дане виробництво.

Для збільшення обсягів випуску йогуртів, ми пропонуємо придбати нову технологічну лінію (див. дод. У), витрати на придбання та встановлення нової лінії наведено у табл. 4.6.

Таблиця 4.6

Вартість встановлення обладнання на нову технологічну лінію з виготовлення йогурту

Види витрат	Вартість, тис.грн.
Придбання технологічної лінії, об'ємом 400 л/доба	782,219
Інженерні роботи	41,781
Інженерні комунікації та системи	128,0
Інсталяція та пусконаладжувальні роботи	58,0
Витрати разом	1010,0

Джерело: Складено на основі інформації із сайтів виробника та маркетплейсу

Аналіз оцінки вартості встановлення нової технологічної лінії на ТОВ «Пирятинський сирзавод» показав наступне:

1.Вартість придбання обладнання (потужністю 400 л/добу) 782,219 тис.грн.

2.Інженерні роботи – 41,781тис.грн., що включає роботи з підготовки майданчика, інженерні роботи.

3.Встановлення інженерних комунікацій та систем 128 тис.грн. Це включає системи вентиляції, електропостачання, водопостачання та інші комунікаційні системи.

4.Інсталяція та пусконаладжувальні роботи - 58,0 тис.грн. (монтажу та налаштування обладнання, випробування та запуск виробничої лінії).

Оскільки у 2022 р. підприємство отримало 113548 тис.грн. чистого прибутку, ми передбачаємо, що закупівлю та встановлення даної лінії підприємство здійснить саме з цього фінансового результату, так як повна вартість встановлення лінії буде становити лише 0,8% чистого прибутку підприємства за 2022 р.

Ми передбачаємо, що лінія буде працювати з амортизаційним терміном 10 років, тому розрахуємо амортизаційні відрахування щорічні та щомісячні (за рівномірним методом нарахування). При запланованій ліквідаційній вартості 2% (20200 грн.): $A_p = 1010,0 - 20,2 \text{ тис.грн.} / 10 \text{ років} = 98,98 \text{ тис.грн./рік}$; при цьому за місяць амортизація буде рівна: 8248,34 грн. Якщо розраховувати планову амортизацію в одиниці продукції, то при потужностях 400л/доба (або 12000 л/місяць), питома амортизація становитиме: 0,69 грн./ в собівартості одиниці продукції.

Далі проаналізуємо витрати на сировину, результати занесемо в табл. 4.7. У розрахунках виходило з наступного: витрати на закваску для йогурту (на 1000 л молока складають 385 грн.), молоко-сировина з лютого 2024 р. знизилось на 13 коп., і становить 14,19 грн. [25].

Отже, загальна сума витрат на виробництво органічного йогурту обсягом 400 л/доба становитиме 184 900 грн на місяць, що включає такі статті витрат:

- Закваска для йогурту: 4620 грн (2,5% від загальних витрат).
- Молоко: 170 280 грн (92% від загальних витрат).
- Органічні доповнювачі (фрукти, зернові, натуральні підсолоджувачі): 6000 грн (3,2% від загальних витрат).

За умови виробництва 400 л/доба, обсяг продукції становитиме приблизно 12 000 л на місяць. Це дає підприємству змогу задовольнити попит у середньому сегменті споживачів органічної молочної продукції та сформувати конкурентну ціну.

Таблиця 4.7

**Додаткові витрати на виготовлення йогурту (місяць)
– об’ємом 400 л/доба**

Статті витрат	Вартість, грн.
Закваска для йогурта (ліофілізовані молочнокислі бактерії для безпосереднього внесення в молоко)	4620
Молоко	170280
Органічні доповнювачі	6000
Загальні витрати	184900
Питомі витрати на сировину (на 1л продукції)	15,41

Джерело: Складено на основі розрахунків за інформацією сайтів виробників [25]

На основі аналіз витрат за їх чутливістю до обсягу виробництва було розраховано вплив прогнозного варіанту впуску продукції на беззбитковий обсяг роботи підприємства (табл. 4.8).

Таблиця 4.8

**Зміни в обсягах беззбиткової роботи ТОВ «Пирятинський сирзавод» за
результатами впровадження нового продукту
(порівняння з 2022 р.)**

Показник	2022 рік	Проект	Відхилення абсолютне, тис.грн.
Постійні витрати	91184	91192,25	8,25
Змінні витрати	1470187	1470367,96	180,96
Разом витрати операційні	1561371	1561560,21	189,21
Чистий дохід	1753605	2293605	540,0
ТБварт.	759866,6	254213	-505,654

Джерело: розраховано за даними таблиці 4.6, 4.7.

При цьому ми порахували, що змінні витрати на виготовлення 1 л нового йогурту становитимуть: $14,19 + 0,39 + 0,50 = 15,08$ грн/л.

А сума змінних витрат зростає на 180960 грн на місяць.

Розрахунки показали, що при реалізації проекту точка беззбитковості значно зменшується (на 505653,6), що свідчить про покращення ефективності бізнесу. Збільшення маржинального доходу (з 16,16% до 35,88%) є ключовим фактором, який вплинув на зниження порогу беззбитковості. Графічно, обсяг беззбитковості при умові реалізації проекту, матиме вигляд (рис. 4.4.).

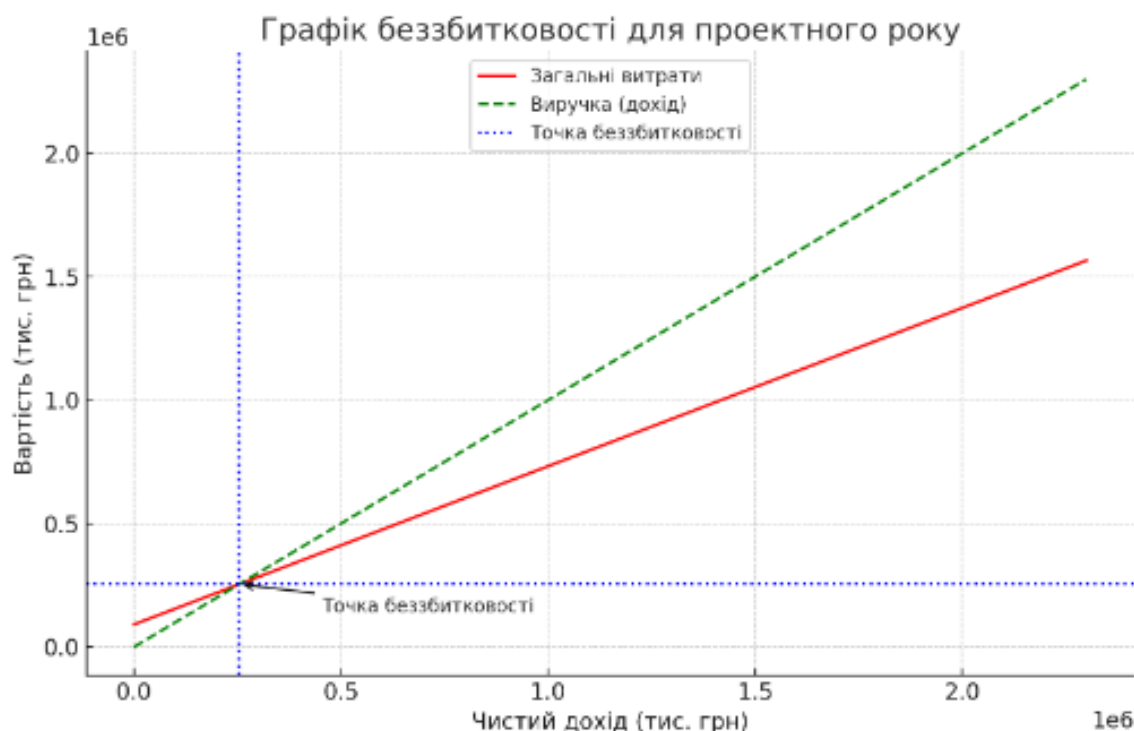

Рис. 4.4. Графік беззбитковості за умови реалізації проекту з розширення асортименту продукції (Джерело: Складено на основі розрахунків табл. 4.8))

На графіку, червона лінія – це загальні витрати, що включають постійні та змінні витрати; зелена пунктирна лінія - дохід, що збільшується пропорційно до обсягу продажів; синя вертикальна пунктирна лінія: Точка беззбитковості, яка становить за розрахунками 254 213 тис. грн.

Економічні показники виробництва та реалізації ТОВ «Пирятинський сирзавод» до та після впровадження нового виду представлено у табл. 4.9.

З таблиці видно, що навіть при незначному зростанні реалізації (лише на 3%), за умови дуже незначних додаткових витрат на виготовлення нового

йогурту, валовий прибуток зросте на 34%, і підприємство зможе перекрити інші витрати (за умови, що вони залишаться на рівні 2022 р.), й отримати додатний фінансовий результат від звичайної діяльності.

Таблиця 4.9

**Економічні показники виробництва та реалізації продукції
підприємства до (2022 р.) та після впровадження проекту**

Показник	2022 рік	Після впровадження проекту	Відхилення абсолютне,
Чистий дохід, грн.	1753605	2293605	540000
Собівартість реалізації продукції, грн.	1526469	1526658,21	189000,21
Валовий прибуток, грн.	227136	766946,79	539811,79
Чистий прибуток (збиток), грн.	113548	383473,4	269925,4

Джерело: Складено на основі розрахунків

Як бачимо, собівартість реалізованої продукції зросте лише на 189,21 тис.грн., а чистий дохід за розрахунками збільшиться на 540,0грн., а саме у 3,4 рази, оскільки точку беззбиткової роботи підприємства знизиться на 103857 тис.грн.; і становитиме 543012,6тис.грн. проти 646869,1 тис.грн. у 2022 році.

Внаслідок збільшення доходу та дуже незначного збільшення собівартості, валовий та чистий прибуток (враховуючи адміністративні витрати, витрати на збут та інші витрати незмінними), збільшаться. За рахунок збільшення доходу від реалізації і зниження собівартості значно зміниться прибуток від продажів.

Вплив на показники ефективності ТОВ «Пирятинський сирзавод» запропонованого заходу (до та після впровадження) представлено у табл. 4.10.

Як видно з розрахунків, впровадження даного заходу дозволить збільшити чистий дохід: з 1753605 грн. (у 2022р.) до 2293605 грн, що на 540000 грн. (30,8%) більше. Зростання доходу свідчить про розширення

виробництва, підвищення конкурентоспроможності та ефективності реалізації продукції.

Таблиця 4.10

**Економічні показники ТОВ «Пирятинський сирзавод»
до та після впровадження заходу (нового органічного йогурту)**

Показник	2022 рік	Після впровадження проекту	Відхилення абсолютне	Відхилення відносне, у %
Чистий дохід, грн.	1753605	2293605	540000	30,8
Чистий прибуток, грн.	113548	383473,4	269925,4	у 2,38 рази
Продуктивність праці, грн./ос.	2982,32	3900,69	918,37	30,8
Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	588	588	0	0
Рентабельність продукції, %	6,48	16,72	10,24	у 1,58 рази
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, обертів	3,1	6,77	3,67	у 1,18 рази

Джерело: Складено на основі розрахунків

При цьому за нашими прогнозами чистий прибуток зросте у 2,38 рази. Звісно, це може відбутись, якщо не трапиться форс-мажорних обставин. Значне зростання чистого прибутку демонструє успішну реалізацію проекту, що позитивно вплинуло на фінансову результативність підприємства.

За розрахунками продуктивність праці зросте з 2982,32 грн./ос. до 3900,69 грн./ос., що на 918,37 грн (30,8%) більше показника 2022 р. Це означає підвищення ефективності використання трудових ресурсів без зміни чисельності персоналу.

І нарешті, рентабельність продукції також зросте. Так, у 2022 році рентабельність продукції становила 6,48%, тоді як після впровадження проекту зросла до 16,72%, що стало можливим завдяки збільшенню обсягів реалізації продукції. Тобто, основна сутність даної пропозиції полягає у масштабуванні виробництва.

Впровадження даного проекту може суттєво покращити фінансово-економічні показники підприємства. Зростуть обсяги доходів і прибутків, підвищиться ефективність використання ресурсів (трудових, оборотних і фінансових). Особливо показовими є зростання рентабельності продукції та рентабельності власного капіталу, що свідчить про високу результативність реалізації проекту. Отже, можемо стверджувати, що запропонований захід є перспективним для даного підприємства.

Висновки до розділу 4

Основною метою скорочення витрат є забезпечення фінансової стабільності підприємств, підвищення їх конкурентоспроможності та прибутковості. Скорочуючи витрати, компанії можуть знизити ціну на свою продукцію, залучити нових клієнтів, розширити свої позиції на ринку та збільшити загальний обсяг продажів.

Напрямки скорочення витрат для харчових компаній включають оптимізацію виробничих процесів, ефективне управління запасами, енергоефективність, оптимізацію логістики, ефективне управління людськими ресурсами, використання новітніх інформаційних технологій та маркетингових стратегій. Загальний підхід до вибору напрямку скорочення витрат передбачає аналіз, планування та впровадження ефективних заходів, спрямованих на оптимізацію різних аспектів діяльності компанії з метою зниження витрат і підвищення конкурентоспроможності.

У сучасних умовах, коли компанії постійно стикаються зі складними викликами та можливостями, оптимізація витрат на підприємствах стає дійсно важливою місією. Вимоги до конкурентоспроможності стають дедалі жорсткішими, і для багатьох компаній збереження стійкості та підвищення прибутковості є головними пріоритетами. Глобалізація та посилення конкуренції змушують компанії розглядати оптимізацію витрат як стратегічний пріоритет, і однією з основних стратегій покращення оборотності

активів ТОВ «Пирятинський сирзавод» є оптимізація використання основних засобів за відсутності планів щодо збільшення їх завантаження.

Для вирішення цієї проблеми компанія може покращити управління запасами, скоротити час обороту активів та підвищити продуктивність. Таким чином можна залучати інвестиції та розробляти інвестиційні проекти. Цифрова трансформація систем управління запасами та обліку є дуже перспективною, оскільки сприяє більш ефективним управлінським процесам, таким як покращення контролю та оптимізація витрат.

Впровадження технології BAS (Системи автоматизації бізнесу) в діяльність ТОВ «Пирятинський сирзавод» допоможе знизити операційні витрати. Перспективи зниження операційних витрат, прискорення внутрішніх операцій та підвищення надійності функціонування.

За попередніми оцінками, зробленими на основі проаналізованих документів, необхідна вартість розробки програмного забезпечення оцінюється в 42 000 грн., а річна вартість обслуговування - в 360 000 грн. При цьому передбачається, що витрати компанії можуть бути зменшені на 5%, а доходи - збільшені на 2%. У випадку ТОВ «Пирятинський сирзавод» середньорічне збільшення виручки становить 31 583,45 тис. грн., а зменшення витрат - 78 068,55 тис. грн. Таким чином, річний ефект становить 109 652 тис. грн. Розрахований термін окупності проекту 4 місяці.

Іншим запропонованим заходом була диверсифікація асортименту продукції. А саме, ми порахували беззбиткові обсяги роботи ТОВ «Пирятинський сирзавод». Визначили, що станом на 2022 р. обсяг беззбитковості у вартісному вираженні становив: 759866,6 грн. продукції. І було прийнято рішення про обґрунтування розширення номенклатури асортименту продукції, а саме шляхом випуску нового органічного йогурту. ТОВ «Пирятинський сирзавод», окрім сирів, випускає і кисломолочну продукцію, у т.ч. йогурти (але їх обсяги надто малі порівняно з сироробною продукцією).

ВИСНОВКИ

Дослідження показало, що існують різні підходи до визначення та класифікації витрат виробництва. Загалом витрати - це витрати у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах, здійснювані платником податку для провадження своєї господарської діяльності, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань та зменшення власного капіталу. Таким чином, витрати - це обсяг факторів виробництва (матеріальних, грошових і трудових ресурсів), які підприємство споживає для здійснення господарської діяльності з метою отримання прибутку та максимізації добробуту його власників у грошовому вираженні.

Витрати підприємства можна класифікувати за різними критеріями. Класифікація витрат необхідна для визначення собівартості продукції та відповідного ціноутворення, а також для визначення собівартості продукції, тобто локальної собівартості. Класифікація витрат дуже важлива для контролю витрат і особливо необхідна для калькулювання собівартості продукції для різних управлінських цілей. Різні науковці представили своє бачення класифікації витрат на основі певних ознак. У цій роботі представлені різні підходи до класифікації.

Управління витратами є важливою функцією господарського механізму будь-якого підприємства. На рівні підприємства управління витратами поєднує в собі елементи операційного (виробничого) та фінансового менеджменту з метою оптимізації витрат та максимізації прибутку. Управління витратами починається з постановки цілей. Метою цього виду управління є підвищення прибутковості підприємства шляхом оптимізації витрат, що досягається за рахунок підвищення ефективності використання матеріальних, нематеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємства. Відповідно до поставлених цілей здійснюються прогнози та формулюються довгострокові управлінські заходи. Цілями управління витратами є зниження

або оптимізація витрат на одиницю продукції, підвищення прибутковості господарської діяльності підприємства, мінімізація співвідношення витрат і доходів та оптимізація структури витрат і рівня ризику господарської діяльності.

На основі аналізу теоретичних засад та методичних аспектів управління витратами в господарській діяльності можна зробити наступні висновки:

1) Управління витратами в господарській діяльності підприємств є дуже важливим процесом для забезпечення стійкості діяльності підприємства. Організації, які не приділяють уваги управлінню витратами, часто стикаються з фінансовими труднощами. Однією з головних переваг ефективного управління витратами є те, що підприємство може найкращим чином використовувати свої ресурси. Це означає, що компанії витрачають гроші тільки на ті ресурси, які їм дійсно необхідні для забезпечення свого функціонування та розвитку. Завдяки ефективному управлінню витратами підприємства можуть зменшити витрати та виявити приховані резерви.

2) Аналіз організаційно-управлінської структури Пирятинського сирзаводу показав, що підприємство використовує найпоширенішу в Україні лінійно-функціональну модель. На ринку існує велика кількість молокопереробних підприємств, які переробляють молочну сировину для виробництва молочних продуктів. Ці підприємства відрізняються за походженням, організаційною структурою та розміром, що дозволяє їм мати різноманітний асортимент продукції та конкурувати на ринку.

3) Основними конкурентами ТОВ «Пирятинський сирзавод» є ТОВ «Терра Фуд» та ПАТ «Звенигородський сирзавод». Ці компанії здійснюють схожу діяльність, пропонують ринку схожу продукцію та конкурують за залучення більшої кількості клієнтів та збільшення своєї частки на ринку.

4) Товариство з обмеженою відповідальністю «Пирятинський сирзавод» має великий досвід роботи та міцні позиції на ринку сирів та молочної промисловості. Підприємство відоме своїми сучасними технологіями виробництва, інноваційними методами контролю якості та високими

стандартами продукції. Аналіз організаційно-управлінської структури Пирятинського сирзаводу показав, що підприємство використовує найбільш поширену в Україні лінійно-функціональну модель.

5) Проведено діагностику фінансово-економічного стану ТОВ «Пирятинський сирзавод». Аналіз показав, що на підприємстві відбулися як позитивні, так і негативні зміни. Рентабельність продукції та капіталу значно зросла, що свідчить про успішний менеджмент та здатність підприємства досягати прибутковості. Однак оборотність оборотних активів та власного капіталу зменшилася, що може свідчити про недостатню ефективність управління ресурсами та необхідність оптимізації фінансових процесів. Для вирішення цієї проблеми компанія може покращити управління запасами, скоротити час обороту активів та підвищити ефективність. Це дозволить залучити інвестиції та розвивати інвестиційні проекти. Цифрова трансформація систем управління запасами та бухгалтерського обліку є досить перспективною, оскільки сприяє підвищенню ефективності управлінських процесів, зокрема кращому контролю та оптимізації витрат.

6) Впровадження технології BAS (Business Automation Systems) в діяльність ТОВ «Пирятинський сирзавод» дозволить знизити операційні витрати, прискорити внутрішні операції та підвищити надійність функціонування. Це пов'язано з низкою факторів, які роблять цю систему важливим інструментом підвищення операційної ефективності. Операційні витрати знижуються за рахунок оптимізації бізнес-процесів, використання автоматизованих рішень і поліпшення взаємодії між різними підрозділами компанії.

7) Система BAS забезпечує автоматизацію рутинних завдань, таких як облік і управління запасами, обробка замовлень та інших бізнес-процесів. Це зменшує кількість людських помилок і сприяє підвищенню точності та продуктивності. Прискорення внутрішніх операцій стає можливим завдяки швидкому доступу до даних, автоматизованій обробці та надійному зберіганню. Система BAS дозволяє компанії швидко отримувати інформацію

про стан запасів, обробляти замовлення клієнтів та виконувати інші завдання без затримок. Це підвищує оперативність реагування компанії на зміни ринкових умов і забезпечує своєчасну доставку продукції.

8) Підвищення операційної надійності досягається за рахунок структурованого підходу до управління, моніторингу та контролю процесів, який може бути використаний для впровадження BAS на ТОВ «Пирятинський сирзавод» на основі SWOT-аналізу, оптимізації виробничих процесів, зниження внутрішніх витрат і перетворення підприємства на виробника високоякісних сирів. Було запропоновано кілька стратегій, включаючи позиціонування бренду «Пирятинський сирзавод» як виробника високоякісного сиру.

9) За попередніми оцінками, зробленими на основі проаналізованих елементів, передбачалося, що необхідні витрати на розробку програмного забезпечення становитимуть 42 000 грн., а щорічні витрати на обслуговування - 360 000 грн. Водночас було зроблено припущення, що витрати компанії можуть бути зменшені на 5%, а доходи - збільшені на 2%. У випадку ТОВ «Пирятинський сирзавод» середньорічне збільшення виручки становить 31 583,45 тис. грн, а зменшення витрат - 78 068,55 тис. грн. Таким чином, річний ефект становить 109 652 тис. грн.

10) Розрахунки інвестиційного проекту ТОВ «Пирятинський сирзавод» показали, що проект може окупитися протягом чотирьох місяців. Чиста приведена вартість (NPV) становить 185 218,678 тис. грн., що свідчить про те, що доходи від проекту перевищують вартість інвестиційних коштів. Індекс рентабельності інвестицій (ROI) становить 289,8. Цей показник свідчить про те, що на кожен 1 гривню, інвестовану в проект, ТОВ «Пирятинський сирзавод» заробляє 289,8 грн. Таким чином, впровадження технології BAS у діяльність ТОВ «Пирятинський сирзавод» є доцільним кроком для підвищення ефективності, оптимізації витрат та забезпечення більшої надійності та продуктивності всіх бізнес-процесів.

Фінансово-економічні розрахунки показали високу доцільність впровадження технології BAS на підприємстві. Позитивне значення чистої приведеної вартості (NPV) у розмірі 185 218 678 тис. грн. наочно демонструє фінансову ефективність проекту. Це означає, що інвестиції в розробку та підтримку програмного забезпечення принесуть підприємству більше доходу, ніж початкові інвестиції. Більше того, індекс рентабельності інвестицій (ROI), що становить 289,8, свідчить про надзвичайно високу віддачу від вкладених коштів. Одна гривня, вкладена в проект, приносить підприємству прибуток у розмірі майже 290 гривень. Короткий термін окупності проекту (чотири місяці) підтверджує його високу ефективність і дозволяє очікувати швидкого повернення інвестицій.

Впровадження технології BAS не тільки сприяє підвищенню ефективності виробничих процесів і оптимізації витрат, але і підвищує надійність і продуктивність всіх бізнес-процесів в компанії. Завдяки автоматизації та вдосконаленню управління даними компанії можуть приймати більш обґрунтовані бізнес-рішення, підвищувати свою конкурентоспроможність і досягати довгострокового сталого розвитку. Тому інвестиції в розвиток інформаційних технологій є необхідними та виправданими для успішної роботи ТОВ «Пирятинський сирзавод».

Було також обґрунтовано диверсифікацію асортименту продукції. А саме, ми порахували беззбиткові обсяги роботи ТОВ «Пирятинський сирзавод». Визначили, що станом на 2022 р. обсяг беззбитковості у вартісному вираженні становив: 759866,6 грн. продукції. І було прийнято рішення про обґрунтування розширення номенклатури асортименту продукції, а саме шляхом випуску нового органічного йогурту. ТОВ «Пирятинський сирзавод», окрім сирів, випускає і кисломолочну продукцію, у т.ч. йогурти (але їх обсяги надто малі порівняно з сироробною продукцією).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонова Т. М., Гулько Л. Г. Фінансові ресурси підприємства: оптимізація структури капіталу. *Сучасні підходи, методи і моделі в управлінні фінансами: II Всеукраїнської наук.-практ. конф. студентів та молодих вчених, 14-15 травня 2019 р. / МОНУ, Хмельницький нац. ун-т, Ін-т економіки та управління. Хмельницький, 2019. Т.2. С. 7-8*
2. Андросенко О. О. Економічна сутність витрат виробництва та їх роль у системі управління діяльністю промислових підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2016. Вип. 15. С. 122–126.*
3. Белоусова І.В. Проблеми обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції в промисловості. *Бухгалтерський облік і аудит. 2019. № 4. С. 3–10.*
4. Бойко Є. І. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах. *Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. Львів: РВВ НЛТУ України. 2018. Вип. 18. С. 139–143.*
5. Борисюк І. О., Семеняка Я. В. Формування системи управління витратами підприємства. *Modern Economics : Електронне наукове фахове видання з економічних наук. 2017. №6. С. 15-23.*
6. Вітвіновський А.А. Система управління витратами на підприємстві. URL : https://lubbook.org/book_486.html.
7. Варченко О. М., Свиноус І. В., Микитюк Д. М., Іванова Л. С., Биба В. А. Організаційно-економічна сутність управління витратами сільськогосподарських підприємств. *Продовольчі ресурси. 2020. №14. С.220-229.*
8. Грещак М. Г. Управління витратами: навч. посібн. К.: Мін-во освіти і науки України. КНЕУ. 2012. С. 131.
9. Давидович І. Є. Управління витратами : навчальний посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2017. 320 с

10. Дерій В. А. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат та доходів підприємств. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2010. Вип. 2. С. 77-83.
11. Жовнірова М. В. Удосконалення системи управління витратами на підприємстві. *Фінанси України*. 2016. № 4. С.47.
12. Зборовська О. М. Економічний механізм управління розвиток промислового підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. №2. С.24-27.
13. Іщенко Н. А. Фінансові результати діяльності малих підприємств та особливості їх формування. *Бізнес Інформ*. 2020. №5. С. 388-393.
14. Качмарик Я., Верещинська О. Витрати підприємства та шляхи їх оптимізації. *Науковий вісник НЛТУ :збірник науково-технічних праць*. — Львів, 2017. №4(2017). С.174-177.
15. Квасницька Р. С. Теоретичний базис управління витратами підприємства. *Modern Economics*. 2022. №34(2022). С. 50-54.
16. Косинська О.В. Оптимізація витрат як засіб підвищення прибутковості підприємств. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2011. № 7(122). С. 106–110.
17. Кузьмін О. Є. Управління витратами на підприємствах: навч. посібн. К.: Львівської політехніки. 2019. С. 244.
18. Кулакова С. Ю., Калембет А. В., Подкопова Д. Є. Особливості формування логістичних витрат підприємств в умовах воєнного стану. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку*. 2023. № 1(8). С. 22-29. URL : <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2023-1-03>
19. Латишев О. В., Касьянюк С. В., Голубова І. В. , Хаджийський Є. А. Витрати підприємства: можливості управління та оптимізації на основі функціонального моделювання та перепроєктування бізнес-процесів. *Вісник економічної науки України*. 2019. №2. С. 67-72.
20. Лесюк А. С. Оцінка фінансових результатів діяльності підприємств в Україні. *Агросвіт*. 2020. №15. С. 67-73.

21. Малкіна Я. Д. Нова класифікація витрат та система управлінського обліку розрахунків за податковими зобов'язаннями банків України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. №21-22. С.101-105.
22. Масюк Ю. В., Боюн В. Ю. Управління фінансовими результатами діяльності сільськогосподарського підприємства. *Економіка та держава*. 2021. №10. С. 93-96.
23. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: навч. пос. К. : КНЕУ, 2019. 132с.
24. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 „Подання фінансових звітів” [Електронний ресурс]. URL : <http://www.minfin.gov.ua/control/>
25. MilkUA.info. URL : <http://milkua.info/uk/post/section/cini-na-moloko-sirovinu>
26. Нагорна І. В., Бондаренко В. О. Облік і аналіз фінансового результату в системі управління підприємством. *Ефективна економіка*. 2021. № 11.
27. Олешкевич С. І., Чайковська М. А. Напрями зниження витрат та підвищення прибутку підприємств агропромислового комплексу України. *Агросвіт*. 2019. №4. С.83–87.
28. Офіційна сторінка Товариства з обмеженою відповідальністю «Пирятинський сирзавод». URL : <https://milkalliance.com.ua/company/inform/piryatinskij-sirzavod/>
29. Павлова С. І. Метод таргет-костингу як прогресивний метод цільового стратегічного управління витратами. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. №10. С.56– 58.
30. Павловська О.В. Удосконалення методів аналізу фінансової стійкості підприємств. *Фінанси України*. 2018. №11. С. 54-61.
31. Піскун А. В. Теоретичний аспект управління витратами підприємства. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. №4 (70). С. 55-59.
32. Піскун А. В. Економічна сутність фінансового результату підприємства. *Наукові перспективи (Naukovì perspektivi)*. 2023. №2(32). С. 327-339.

33. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16, затверджене Наказом міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318 [зі змін. та доп.]. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
34. Пустова І.В. Методи управління витратами в сучасних умовах: ефективність застосування, переваги, недоліки. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 11. С. 39–42.
35. Радіонова Н. Й. Класифікація витрат підприємства як інструмент управління. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. №64. С.74-80.
36. Рзаєва Т. Г., Сереветник О. В. Фінансові результати та напрями їх аналізу за показниками фінансової звітності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. №3. С. 121-124.
37. Ромашко О. М. Проведення контрольних заходів щодо фінансових витрат як фактор забезпечення економічної безпеки підприємства. *Вчені записки університету "КРОК". Серія : Економіка*. 2013. Вип. 34. С. 283-291/
38. Рубініна А.В. Сутність та особливості формування конкурентних переваг підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. №8. С.14-17.
39. Семчук О.Я. Необхідність аналізу та контролю витрат суб'єктів господарювання в сучасних умовах господарювання. *Галицький економічний вісник*. 2019. №3. С. 125-132
40. Слав'юк Р.А. Структурування власного капіталу підприємств України. *Фінанси України*. 2021. №8. С.102–110.
41. Столяр Л.Г. Сутність «витрат» та особливості трактування. *Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, «Економічні науки»*. – Серія «Облік і фінанси». Випуск 8 (29). 2018. С. 136-146.
42. Сябер Є.О. Фактори формування прибутку. *Young Scientist*. 2018. № 6(58). С. 431–435.
43. Терещенко С., Ткаченко Н. Методи оцінки платоспроможності підприємств. Формування виробничої собівартості продукції,

незавершеного виробництва, рентабельності та визначення ціни продажу.

Бухгалтерський облік і аудит. 2019. №6. С.29-35.

44. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. пос. К.: Вид-во КНЕУ, 2020. 210 с.
45. Чубенко А. Г., Лошицький М. В., Павлов Д. М., Бичкова С. С., Юнін О. С. Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції. Київ : Ваіте, 2018. С. 155-156.
46. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / за ред. проф. Г. Г. Кірейцева. Київ: ЦУЛ, 2010. 496 с.
47. Фірман Н. Я., Вашків О. П. Економічна сутність фінансового результату підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. №5. С.162-168.
48. Фірман Н. Я., Вашків О. П. Економічна сутність фінансового результату підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. №5. С.162-168.
49. Хомяк Т. Р. Облік і аналіз витрат в системі управління підприємствами харчової промисловості [Текст] : дис. ... канд. екон. наук. : 08.00.09 / Т. Р. Хомяк. – Львів, 2015. – 267 с.
50. Чернобай Л. І. Теоретичні основи ефективності керівництва підприємством. *Бізнес Інформ*. 2018. № 8. С. 198.
51. Ясінська А. І. Сутність управління витратами на вітчизняних підприємствах. *Вісник НЛТУ*. 2017. № 14 (594). С. 357–360.

ДОДАТКИ

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю "Пирятинський сирзавод"	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Територія	ПОЛТАВСЬКА	за ЄДРПОУ	2022 01 01
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КАТОТТГ	00446865
Вид економічної діяльності	Перероблення молока, виробництво масла та сиру	за КОПФГ	UA530400000000081308
Середня кількість працівників	2 610	за КВЕД	240
Адреса, телефон	вулиця Сумська, буд. 1, м. ПИРЯТИН, ЛУБЕНСЬКИЙ РАЙОН, ПОЛТАВСЬКА обл., 37000, Україна		10.51
		28657	

Одиниця виміру: тис. грн. без десятичного знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2021 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	2 200	2 146
первісна вартість	1001	7 454	8 379
накопичена амортизація	1002	5 254	6 233
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	96 995	98 612
первісна вартість	1011	296 418	314 951
знос	1012	199 423	216 339
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	3 846	2 687
Усього за розділом I	1095	103 041	103 445
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	142 425	263 317
виробничі запаси	1101	25 181	28 628
незавершене виробництво	1102	15 369	14 116
готова продукція	1103	101 529	220 463
товари	1104	346	110
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	96 960	100 643
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	9 053	17 227
з бюджетом	1135	13 108	6 814
у тому числі з податку на прибуток	1136	2 801	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	4	2
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	41 207	92 810
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2 765	2 110
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	89 403	40 871
готівка	1166	142	163
рахунки в банках	1167	89 261	40 708
Витрати майбутніх періодів	1170	77	93
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-

резервах незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	4 321	2 545
Усього за розділом II	1195	399 323	526 432
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	502 364	629 877

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	13 350	13 350
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	49	28
емісійний дохід	1411	-	-
накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	2 507	2 507
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	106 352	62 845
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	122 258	78 730
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	89 329	102 921
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	89 329	102 921
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	93 424	83 514
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	696	306
товари, роботи, послуги	1615	79 426	91 004
розрахунками з бюджетом	1620	1 134	1 077
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	1 092	1 021
розрахунками з оплати праці	1630	3 900	3 828
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	3 590	413
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	3	3
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	97 363	255 896
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	7 386	7 984
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	2 763	3 180
Усього за розділом III	1695	290 777	448 226
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	502 364	629 877

Керівник

Бартошак Володимир Анатолійович

Головний бухгалтер

Брижаха Тетяна Борисівна

1 Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

2 Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

ПЕРЕВІРЕНО АУДИТОРОМ
ТОВ АК «Кроу Україна»

10.06.22 Г. / Гетник В.В.

Підприємство

Товариство з обмеженою відповідальністю "Пирятинський
сирзавод"

(найменування)

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2021 р.Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ

2022 01 01
00446865

Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 404 740	1 371 020
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премії підписані, валова сума	2011	-	-
премії, передані у перестраховування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1 340 406)	(1 242 015)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	64 334	129 005
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	25 298	19 355
у тому числі:	2121	-	-
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(18 394)	(18 152)
Витрати на збут	2150	(50 276)	(47 107)
Інші операційні витрати	2180	(34 376)	(18 872)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	-	64 229
збиток	2195	(13 414)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	2 063	1 306
Інші доходи	2240	5 031	84
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(31 010)	(27 995)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(4 927)	(22)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	-	37 602
збиток	2295	(42 257)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-	-
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	-	37 602
збиток	2355	(42 257)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	(21)	(21)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(21)	(21)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(21)	(21)
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	(42 278)	37 581

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	1 296 969	1 130 194
Витрати на оплату праці	2505	78 129	72 072
Відрахування на соціальні заходи	2510	18 681	16 377
Амортизація	2515	23 529	30 098
Інші операційні витрати	2520	75 576	60 657
Разом	2550	1 492 884	1 309 398

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Бартошак Володимир Анатолійович

Головний бухгалтер

Брижаха Тетяна Борисівна

Підприємство Товариство з обмеженою відповідальністю "Пирятинський сирзавод"
(найменування)

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		
2022	01	01
00446865		

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)
за Рік 2021 р.

Форма №3 Код за ДКУД 1801004

Стаття	Код	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	1 876 563	1 794 115
Повернення податків і зборів	3005	5 804	5 003
у тому числі податку на додану вартість	3006	-	-
Цільового фінансування	3010	1 994	974
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	-	-
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	2 612	113
Надходження від повернення авансів	3020	15 505	19 997
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	43	77
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	62	63
Надходження від операційної оренди	3040	581	819
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	-	-
Надходження від страхових премій	3050	-	-
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	-	-
Інші надходження	3095	20	83
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	(1 665 322)	(1 525 670)
Праці	3105	(65 950)	(59 353)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(17 988)	(17 676)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	(20 804)	(24 426)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(-)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(-)	(8 395)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(20 804)	(16 031)
Витрачання на оплату авансів	3135	(-)	(-)
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(111 417)	(144 914)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(-)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	(45)	(165)
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	(-)	(-)
Інші витрачання	3190	(4 603)	(9 604)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	17 055	39 436
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	-	-
необоротних активів	3205	96	47
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	-	-
дивідендів	3220	-	-
Надходження від деривативів	3225	-	-
Надходження від погашення позик	3230	48	150
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	-	-
Інші надходження	3250	-	988

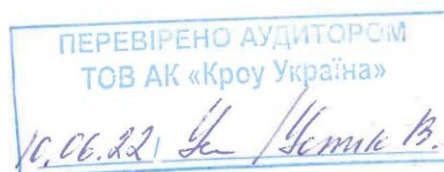
Витрачання на придбання: фінансових інвестицій	3255	(-)	(-)
необоротних активів	3260	(33 457)	(36 535)
Виплати за деривативами	3270	(-)	(-)
Витрачання на надання позик	3275	(-)	(-)
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	(-)	(-)
Інші платежі	3290	(49 233)	(51 976)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-82 546	-87 326
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від: Власного капіталу	3300	-	-
Отримання позик	3305	1 320 218	805 152
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	-	-
Інші надходження	3340	63 637	79 629
Витрачання на: Викуп власних акцій	3345	(-)	(-)
Погашення позик	3350	1 330 218	749 152
Сплату дивідендів	3355	(-)	(-)
Витрачання на сплату відсотків	3360	(27 427)	(24 353)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	(-)	(-)
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	(-)	(-)
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	(-)	(-)
Інші платежі	3390	(10 252)	(3 601)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	15 958	107 675
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	-49 533	59 785
Залишок коштів на початок року	3405	89 403	21 210
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	1 001	8 408
Залишок коштів на кінець року	3415	40 871	89 403

Керівник

Бартошак Володимир Анатолійович

Головний бухгалтер

Брижаха Тетяна Борисівна

Підприємство **Товариство з обмеженою відповідальністю "Пирятинський сирзавод"** за ЄДРПОУ
(найменування)

Дата (рік, місяць, число)

КОДИ		
2022	01	01
00446865		

Звіт про власний капітал
за **Рік 2021** р.

Форма №4

Код за ДКУД

1801005

Стаття	Код ряд- ка	Зареє- строван- ний (пайовий) капітал	Капітал у дооцін- ках	Додат- ковий капітал	Резер- вний капітал	Нерозпо- ділений прибуток (непокри- тий збиток)	Нео- пла- чений капітал	Вилу- чений капітал	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Залишок на початок року	4000	13 350	-	49	2 507	106 352	-	-	122 258
Коригування:									
Зміна облікової політики	4005	-	-	-	-	-	-	-	-
Виправлення помилок	4010	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зміни	4090	-	-	-	-	(1 250)	-	-	(1 250)
Скоригований залишок на початок року	4095	13 350	-	49	2 507	105 102	-	-	121 008
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	4100	-	-	-	-	(42 257)	-	-	(42 257)
Інший сукупний дохід за звітний період	4110	-	-	(21)	-	-	-	-	(21)
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	4111	-	-	-	-	-	-	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	4112	-	-	-	-	-	-	-	-
Накопичені курсові різниці	4113	-	-	-	-	-	-	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих і спільних підприємств	4114	-	-	-	-	-	-	-	-
Інший сукупний дохід	4116	-	-	(21)	-	-	-	-	(21)
Розподіл прибутку:									
Виплати власникам (дивіденди)	4200	-	-	-	-	-	-	-	-
Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу	4205	-	-	-	-	-	-	-	-
Відрахування до резервного капіталу	4210	-	-	-	-	-	-	-	-
Сума чистого прибутку, належна до бюджету відповідно до законодавства	4215	-	-	-	-	-	-	-	-
Сума чистого прибутку на створення спеціальних (цільових) фондів	4220	-	-	-	-	-	-	-	-

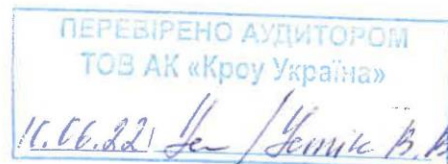
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Сума чистого прибутку на матеріальне заохочення	4225	-	-	-	-	-	-	-	-
Внески учасників:									
Внески до капіталу	4240	-	-	-	-	-	-	-	-
Погашення заборгованості з капіталу	4245	-	-	-	-	-	-	-	-
Вилучення капіталу:									
Викуп акцій (часток)	4260	-	-	-	-	-	-	-	-
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265	-	-	-	-	-	-	-	-
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270	-	-	-	-	-	-	-	-
Вилучення частки в капіталі	4275	-	-	-	-	-	-	-	-
Зменшення номінальної вартості акцій	4280	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зміни в капіталі	4290	-	-	-	-	-	-	-	-
Придбання (продаж) неконтрольованої частки в дочірньому підприємстві	4291	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом змін у капіталі	4295	-	-	(21)	-	(42 257)	-	-	(42 278)
Залишок на кінець року	4300	13 350	-	28	2 507	62 845	-	-	78 730

Керівник

Бартошак Володимир Анатолійович

Головний бухгалтер

Брижаха Тетяна Борисівна

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю "Пирятинський сирзавод"	Дата (рік, місяць, число)	2023	01	01
Територія	ПОЛТАВСЬКА	за ЄДРПОУ	00446865		
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КАТОТТГ	UA53040090010096696		
Вид економічної діяльності	Перероблення молока, виробництво масла та сиру	за КОПФГ	240		
Середня кількість працівників	588	за КВЕД	10.51		
Адреса, телефон	вулиця Сумська, буд. 1, м. ПИРЯТИН, ЛІУБЕНСЬКИЙ РАЙОН, ПОЛТАВСЬКА обл., 37000, Україна	28657			

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

V

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2022 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	2 146	983
первісна вартість	1001	8 379	8 385
накопичена амортизація	1002	6 233	7 402
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	98 612	85 683
первісна вартість	1011	314 951	323 315
знос	1012	216 339	237 632
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	2 687	21 059
Усього за розділом I	1095	103 445	107 725
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	263 317	207 823
виробничі запаси	1101	28 628	49 441
незавершене виробництво	1102	14 116	3 730
готова продукція	1103	220 463	154 405
товари	1104	110	247
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, послуги	1125	100 643	156 834
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	17 227	8 006
з бюджетом	1135	6 814	4 055
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	2	18
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	92 810	110 861
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2 110	1 122
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	40 871	113 022
готівка	1166	163	112
рахунки в банках	1167	40 708	112 910
Витрати майбутніх періодів	1170	93	142
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-

резервах незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	2 545	4 130
Усього за розділом II	1195	526 432	606 013
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	629 877	713 738

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	13 350	13 350
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	28	7
емісійний дохід	1411	-	-
накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	2 507	2 507
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	62 845	175 949
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	78 730	191 813
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	102 921	184 595
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	102 921	184 595
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	83 514	62 336
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	306	3 141
товари, роботи, послуги	1615	91 004	70 364
розрахунками з бюджетом	1620	1 077	3 738
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	2 392
розрахунками зі страхування	1625	1 021	1 464
розрахунками з оплати праці	1630	3 828	5 003
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	413	444
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	3	3
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	255 896	175 517
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	7 984	10 509
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	3 180	4 811
Усього за розділом III	1695	448 226	337 330
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	629 877	713 738

Керівник

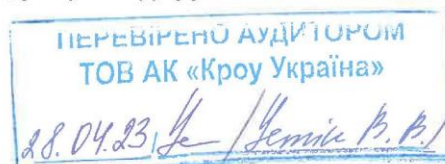
Бартошак Володимир Анатолійович

Головний бухгалтер

Брижаха Тетяна Борисівна

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

² Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю "Пирятинський сирзавод"	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ	КОДИ		
			2023	01	01
			00446865		

(найменування)
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2022 р.

Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 753 605	1 404 740
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премії підписані, валова сума	2011	-	-
премії, передані у перестрахування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1 526 469)	(1 340 406)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	227 136	64 334
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	80 013	25 298
у тому числі:	2121	-	-
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(20 642)	(18 394)
Витрати на збут	2150	(70 542)	(50 276)
Інші операційні витрати	2180	(55 708)	(34 376)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	160 257	-
збиток	2195	(-)	(13 414)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	746	2 063
Інші доходи	2240	5 063	5 031
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(38 557)	(31 010)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(5 086)	(4 927)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	122 423	-
збиток	2295	(-)	(42 257)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(8 875)	-
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	113 548	-
збиток	2355	(-)	(42 257)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	(21)	(21)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(21)	(21)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(21)	(21)
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	113 527	(42 278)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	1 335 940	1 296 969
Витрати на оплату праці	2505	86 170	78 129
Відрахування на соціальні заходи	2510	21 884	18 681
Амортизація	2515	25 989	23 529
Інші операційні витрати	2520	91 388	75 576
Разом	2550	1 561 371	1 492 884

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Головний бухгалтер

Бартошак Володимир Анатолійович

Брижаха Тетяна Борисівна

Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю "Пирятинський сирзавод" (найменування)	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ	КОДИ		
			2023	01	01
			00446865		

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)
за Рік 2022 р.

Форма №3 Код за ДКУД 1801004

Стаття	Код	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	2 147 205	1 876 563
Повернення податків і зборів	3005	-	5 804
у тому числі податку на додану вартість	3006	-	-
Цільового фінансування	3010	1 608	1 994
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	-	-
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	57 797	2 612
Надходження від повернення авансів	3020	10 512	15 505
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	175	43
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	4	62
Надходження від операційної оренди	3040	439	581
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	-	-
Надходження від страхових премій	3050	-	-
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	-	-
Інші надходження	3095	579	20
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	(1 857 030)	(1 665 322)
Праці	3105	(71 505)	(65 950)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(19 056)	(17 988)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	(32 726)	(20 804)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(6 482)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(6 576)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(19 668)	(20 804)
Витрачання на оплату авансів	3135	(-)	(-)
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(131 815)	(111 417)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(51)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	(115)	(45)
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	(-)	(-)
Інші витрачання	3190	(6 138)	(4 603)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	99 883	17 055
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	-	-
необоротних активів	3205	341	96
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	-	-
дивідендів	3220	-	-
Надходження від деривативів	3225	-	-
Надходження від погашення позик	3230	-	48
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	-	-
Інші надходження	3250	-	-

Витрачання на придбання: фінансових інвестицій	3255	(-)	(-)
необоротних активів	3260	(32 504)	(33 457)
Виплати за деривативами	3270	(-)	(-)
Витрачання на надання позик	3275	(-)	(-)
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	(-)	(-)
Інші платежі	3290	(-)	(49 233)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-32 163	-82 546
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від: Власного капіталу	3300	-	-
Отримання позик	3305	751 598	1 320 218
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	-	-
Інші надходження	3340	74 854	63 637
Витрачання на: Викуп власних акцій	3345	(-)	(-)
Погашення позик	3350	772 598	1 330 218
Сплату дивідендів	3355	(-)	(-)
Витрачання на сплату відсотків	3360	(35 407)	(27 427)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	(-)	(-)
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	(-)	(-)
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	(-)	(-)
Інші платежі	3390	(39 000)	(10 252)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-20 553	15 958
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	47 167	-49 533
Залишок коштів на початок року	3405	40 871	89 403
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	24 984	1 001
Залишок коштів на кінець року	3415	113 022	40 871

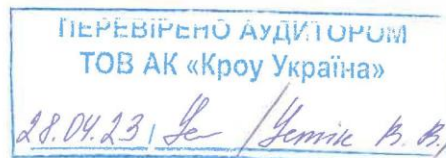
Керівник

Головний бухгалтер

Бартошак Володимир Анатолійович

Брижаха Тетяна Борисівна

Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю "Пирятинський сирзавод"	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ	КОДИ		
			2023	01	01
			00446865		

(найменування)

Звіт про власний капітал
за Рік 2022 р.

Форма №4

Код за ДКУД

1801005

Стаття	Код ряд- ка	Зареє- строван- ний (пайовий) капітал	Капітал у дооцін- ках	Додат- ковий капітал	Резер- вний капітал	Нерозпо- ділений прибуток (непокри- тий збиток)	Нео- пла- чений капітал	Вилу- чений капітал	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Залишок на початок року	4000	13 350	-	28	2 507	62 845	-	-	78 730
Коригування:									
Зміна облікової політики	4005	-	-	-	-	-	-	-	-
Виправлення помилок	4010	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зміни	4090	-	-	-	-	(444)	-	-	(444)
Скоригований залишок на початок року	4095	13 350	-	28	2 507	62 401	-	-	78 286
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	4100	-	-	-	-	113 548	-	-	113 548
Інший сукупний дохід за звітний період	4110	-	-	(21)	-	-	-	-	(21)
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	4111	-	-	-	-	-	-	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	4112	-	-	-	-	-	-	-	-
Накопичені курсові різниці	4113	-	-	-	-	-	-	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих і спільних підприємств	4114	-	-	-	-	-	-	-	-
Інший сукупний дохід	4116	-	-	(21)	-	-	-	-	(21)
Розподіл прибутку:									
Виплати власникам (дивіденди)	4200	-	-	-	-	-	-	-	-
Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу	4205	-	-	-	-	-	-	-	-
Відрахування до резервного капіталу	4210	-	-	-	-	-	-	-	-
Сума чистого прибутку, належна до бюджету відповідно до законодавства	4215	-	-	-	-	-	-	-	-
Сума чистого прибутку на створення спеціальних (цільових) фондів	4220	-	-	-	-	-	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Сума чистого прибутку на матеріальне заохочення	4225	-	-	-	-	-	-	-	-
Внески учасників:									
Внески до капіталу	4240	-	-	-	-	-	-	-	-
Погашення заборгованості з капіталу	4245	-	-	-	-	-	-	-	-
Вилучення капіталу:									
Викуп акцій (часток)	4260	-	-	-	-	-	-	-	-
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265	-	-	-	-	-	-	-	-
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270	-	-	-	-	-	-	-	-
Вилучення частки в капіталі	4275	-	-	-	-	-	-	-	-
Зменшення номінальної вартості акцій	4280	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зміни в капіталі	4290	-	-	-	-	-	-	-	-
Придбання (продаж) неконтрольованої частки в дочірньому підприємстві	4291	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом змін у капіталі	4295	-	-	(21)	-	113 548	-	-	113 527
Залишок на кінець року	4300	13 350	-	7	2 507	175 949	-	-	191 813

Керівник

Головний бухгалтер

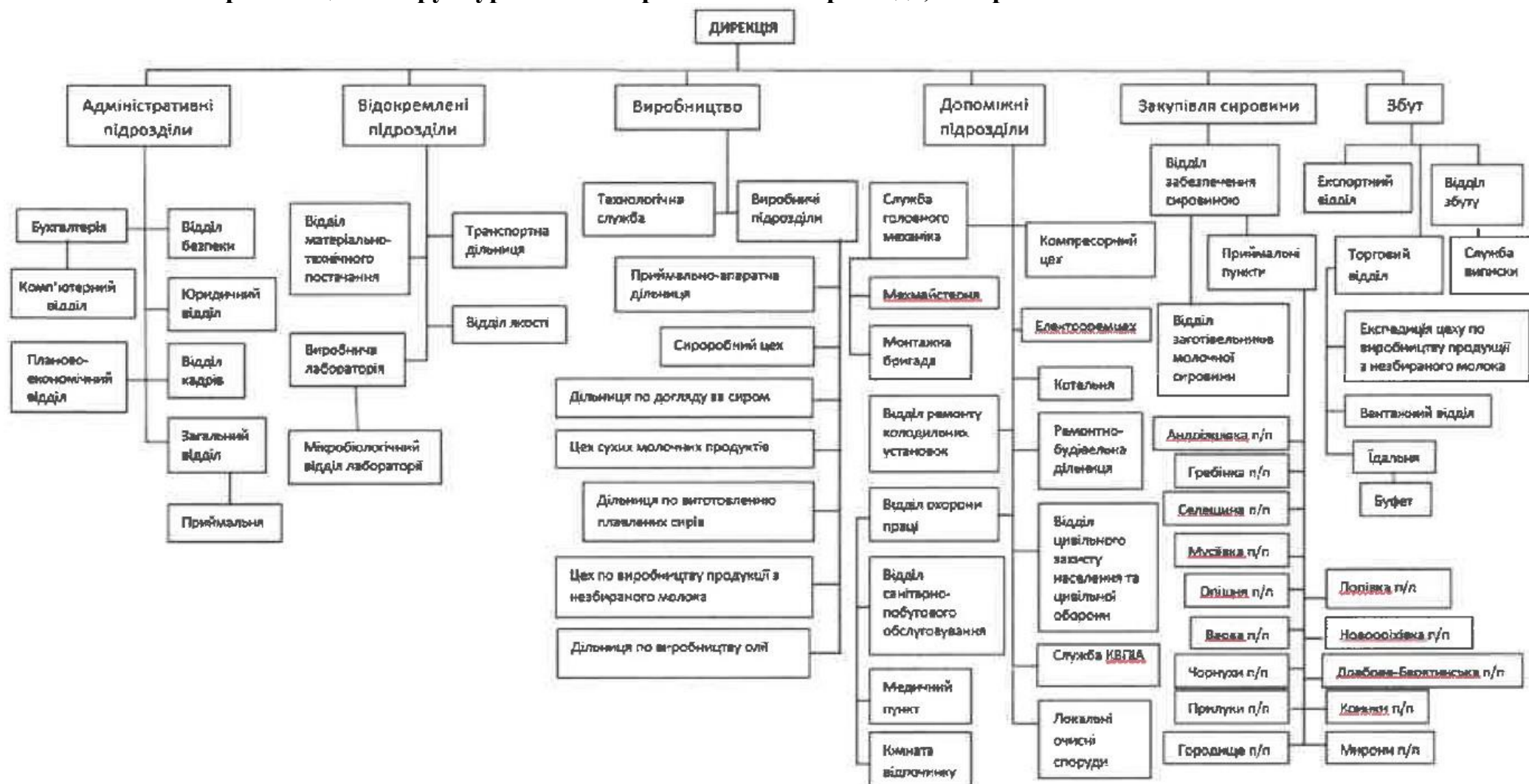

Бартошак Володимир Анатолійович

Брижаха Тетяна Борисівна

Організаційна структура ТОВ «Пирятинський сирзавод», 2022р.

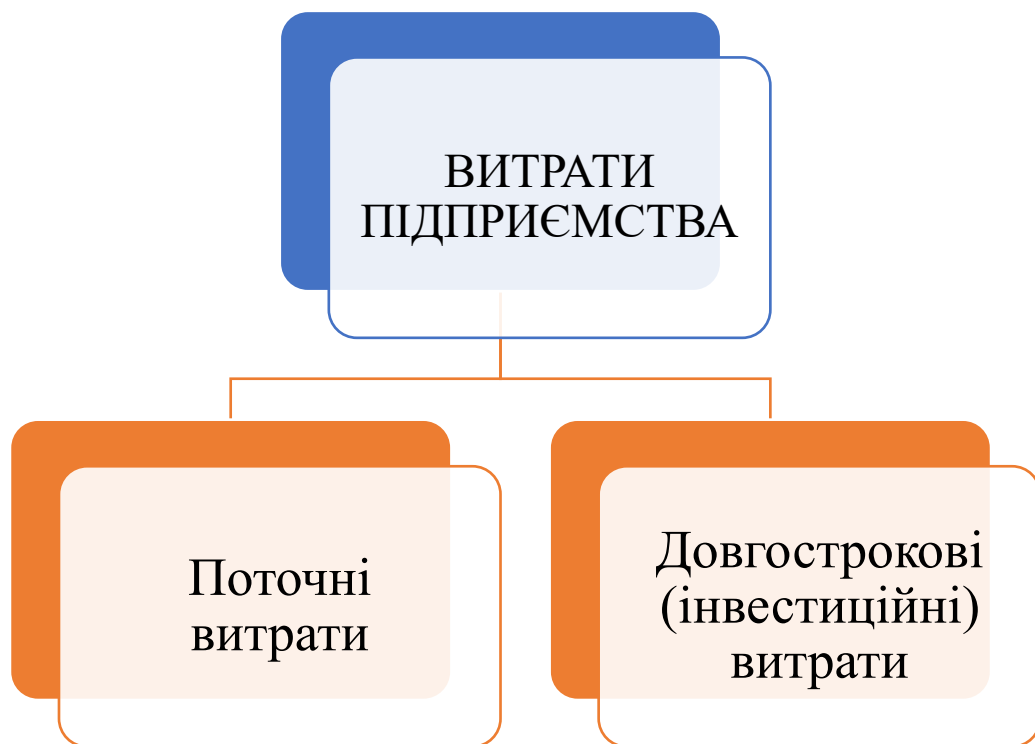

Рис. Л.1: Розподіл витрат компанії за періодом окупності

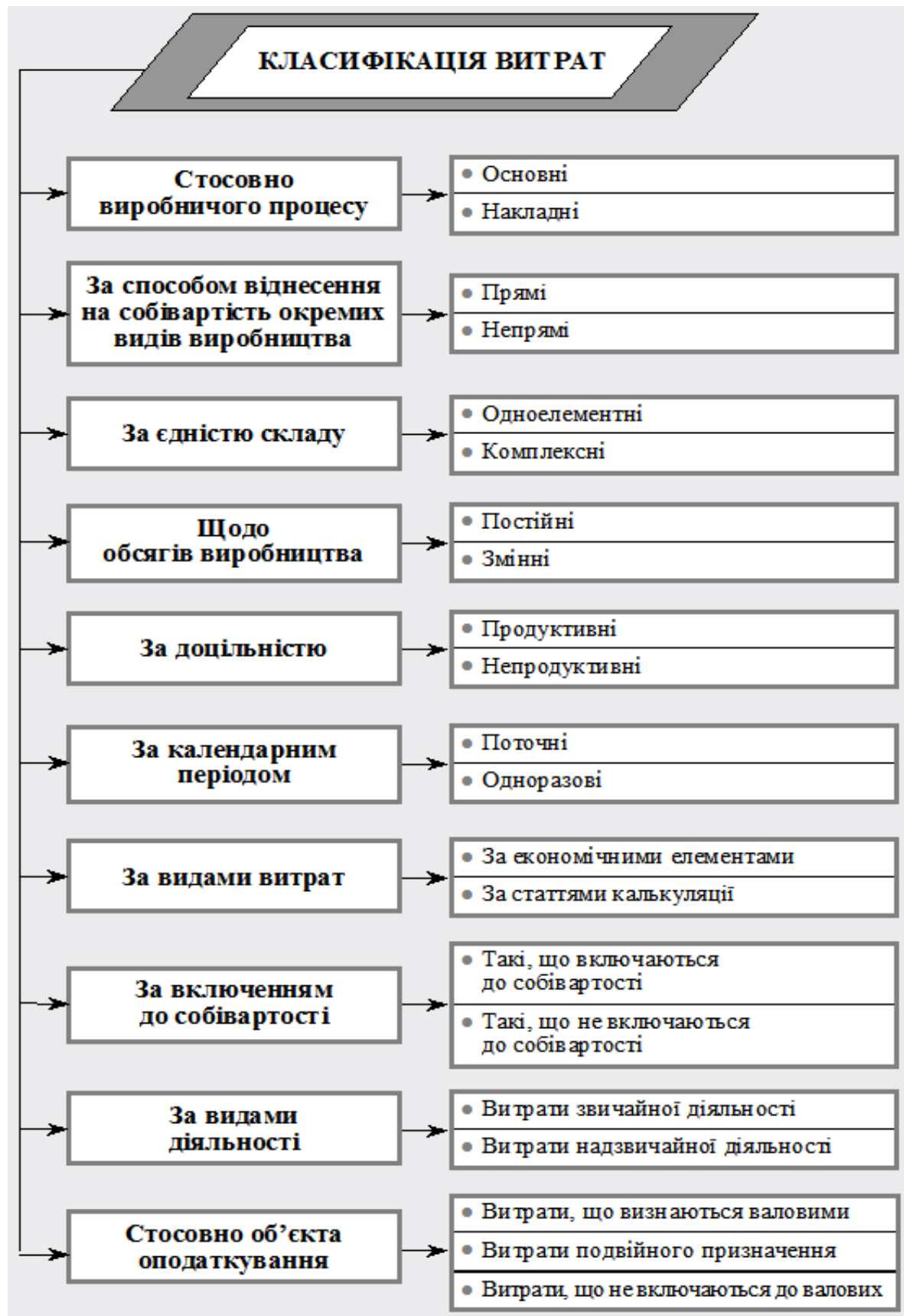

Рис. М.1. Поширена класифікація витрат

Аналіз витрат

- Перш за все, необхідно провести детальний аналіз всіх витратних статей підприємства, включаючи виробництво, сировинні матеріали, упакування, логістику, транспортування, розподіл, маркетинг, адміністрування та інші. Це дозволить виявити основні джерела витрат та ідентифікувати потенційні області для оптимізації.

Пріоритетність витрат

- Наступним кроком є визначення пріоритетних витратних статей, які мають найбільший вплив на загальні витрати підприємства. Це можуть бути, наприклад, витрати на сировину, енергію, транспорт або управління запасами. Вибір пріоритетних напрямків дозволить сконцентрувати зусилля на найбільш важливих областях зниження витрат.

Аналіз ефективності

- Для кожного потенційного напрямку зниження витрат необхідно оцінити його ефективність і можливий вплив на діяльність підприємства. Це включає оцінку потенційних збережень, ризиків та впливу на якість продукції та процеси виробництва.

Технологічні рішення

- Потрібно розглянути використання нових технологій, автоматизації та оптимізації процесів виробництва. Вони можуть допомогти вдосконалити продуктивність, зменшити втрати, знизити витрати на працю та покращити якість продукції.

Управління ланцюгом постачання

- Необхідно оптимізувати логістику, управління запасами та взаємовідносини з постачальниками. Посилення співпраці з постачальниками та впровадження ефективних систем управління запасами можуть призвести до скорочення часу доставки, зниження витрат на зберігання та оптимізацію процесів закупівель.

Інновації та дослідження

- Слід стимулювати інноваційну діяльність та проводити дослідження, спрямовані на пошук нових способів зниження витрат. Впровадження нових ідей, технологій та підходів може принести значні зміни в ефективність підприємства.

Рис. Н.1. Ключові напрями зниження витрат ТОВ «Пирятинський сирзавод»

Рис. О.1. Обладнання для виробництва йогурту